Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7138

[Total No. of Pages : 3

[6127]-601
T.Y. B.A.
COMPULSORY ENGLISH
CC : Exploring New Horizons
(2019 Pattern) (Semester - VI) (Credit System) (36001)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) a) Answer the following questions in a sentence each. (6 out of 9) **[6]**

i) Who is Judith in the story, 'Shakespeare's Sister'?

ii) Why did Judith leave home in the story, 'Shakespeare's Sister'?

iii) Which period is mentioned in the story 'Shakespeare's Sister'?

iv) Who is the author of the story, 'After Twenty years'?

v) In which city were Jimmy and Bob raised?

vi) Why did the two friends seperate in the story, 'After Twenty years'?

vii) How did the conjuror take the revenge of the Quick Man in the story. 'The Conjuror's Revenge'?

viii) Who is the writer of the story, 'The Conjuror's Revenge'?

ix) What type of a person was the conjuror in the story?

b) Answer the following questions. (Any 2 out of 3): **[14]**

i) Why did Judith decide to leave home and what happened at the end with her in the story, 'Shakespeare's Sister'?

ii) Comment on the relationship between Bob and Jimmy in the story, 'After Twenty years'.

iii) Draw the character sketch of the conjuror in the story, 'The conjuror's Revenge'.

P.T.O.

Q2) a) Answer the following questions in a sentence each. (6 out of 9) **[6]**

i) Who is the poet of the poem. 'The Man of Life upright'?

ii) What is the meaning of the word 'upright' in the poem, 'The Man of Life upright'?

iii) What type of the people are mentioned in the poem 'The Man of Life upright' by the poet?

iv) What seems to insulate people from each other in the poem 'Money Madness'?

v) What type of the society does the poet expect in a future in the poem, 'Money Madness'?

vi) What according to Lawrence should be provided free of cost in the poem, 'Money Madness'?

vii) Why was the child punished by the father in the poem, 'The Toys'?

viii) With what idea does the poem, 'The Toys' end?

ix) What does the word 'Toys' refer in the poem, 'The Toys'?

b) Attempt the following questions (Any 2 out of 3) **[14]**

i) What advice does the poet give us in the poem, 'The Man of Life upright' by Thomas campion?

ii) Comment on the central theme of the poem. 'Money Madness'.

iii) Write a note, on father - son relationship in the poem, 'The Toys'.

Q3) Do as directed:

a) Frame 'Wh - questions' to elicit the underlined information in the following sentences (Any 3 out of 5) **[3]**

i) Someshwar Temple is <u>97 kilometers</u> from Pune.

ii) He left home <u>because he felt lonely</u>.

iii) The girls are going <u>to school</u>.

iv) The First World War ended <u>in 1918</u>.

v) Most people use their <u>right hand</u> to write.

b) Change the following sentences into 'Yes-No' questions. (Any 3 out of 5) **[3]**

i) This is made of sugar.

ii) The cars are allowed into the park.

iii) No one will be allowed to enter in the classroom without uniform.

iv) The stadium is already full.

v) This food is not edible.

c) Change the following sentences into 'negative sentences'. (Any 4 out of 6) **[4]**

i) Look at this.

ii) Turn up the heat.

iii) Show them your notebook.

iv) Call him immediately.

v) Write neatly.

vi) Register your names before noon.

Q4) Answer the following questions in brief. (Any 2 out of 3) **[10]**

a) You are the student coming regularly by Bus to college. But, last some days, bus timing is very irregular as you can not attend your first lecture. Write an email to the Manager of Bus Depot complaining about irregular Bus timing and your inconvenience.

b) Write a note on the graphical representation 'Tree Diagrams'.

c) Imagine that you are the student of college and you have to open the Bank account for the purpose of your scholarship. Write a dialogue based on this situation between you and Bank officer.

Q5) Answer the following questions in brief: (Any 2 out of 3): **[10]**

a) What are the main symptoms of stress?

b) Comment on strategies useful for achieving one's goals.

c) Why adaptability skills are important for leaders?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7139

[Total No. of Pages : 1

[6127]-602

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-1D : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल इतिहास (इ.स. 1601 ते इ.स. 1817)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36021)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) शिवकालीन सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

ब) पंडिती वाङ्मयाची वैशिष्टये लिहा.

क) पानिपतच्या बखरीचा परिचय करून द्या.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) संत तुकारामांच्या अभंगवाणीची वैशिष्टये सोदाहरण लिहा.

ब) संत रामदासांच्या 'दासबोध' ग्रंथांचा सविस्तर परिचय करून द्या.

क) शिवकालीन व पेशवेकालीन सामाजिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) 'मुक्तेश्वर' व 'मोरोपंत' या पंडित कवींच्या वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) 'रामजोशी' व परशराम यांच्या शाहीरी काव्याचा परामर्श घ्या.

क) शाहीरी वाङ्मयाचे स्वरूप आणि वैशिष्टये सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) बखर वाङ्मयाच्या प्रेरणा आणि प्रवृत्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) 'भाऊसाहेबांची बखर' या बखरीचा सविस्तर आढावा घ्या.

क) 'आज्ञापत्र' या 'रामचंद्रपंत अमात्य' लिखित ग्रंथांची वैशिष्टये सोदाहरण स्पष्ट करा.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7140

[Total No. of Pages :2

[6127]-603
T.Y.B.A.
URDU
DSE-1D URDU : Study of (Qaseeda & Ghazal)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

نوٹ: تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ اردو غزل نے بدلتے ہوئے حالات کے ساتھ اپنے اندر تبدیلی کی ہے واضح کیجئے۔ [10]

یا

غزل کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے فنی اجزاء کا جائزہ کیجئے۔

سوال نمبر۲۔ سراج اورنگ آبادی کی حیات اور ادبی خدمات پر روشنی ڈالیئے۔ [15]

یا

رومانی شاعر کے طور پر سراج اورنگ آبادی پر اظہارِ خیال کیجئے۔

سوال نمبر۳۔ دکنی شاعری پر اظہارِ خیال پیش کرتے ہوئے سراج اورنگ آبادی کی شاعری پر تبصرہ کیجئے۔ [10]

یا

سراج کی صوفیانہ شاعری پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

سوال نمبر۴۔ معاصرین پر اظہار کرتے ہوئے سراج کی شاعری کی خوبیاں بیان کیجئے۔ [15]

یا

دلائل سے واضح کیجئے کے سراج اورنگ آبادی اور غزل کے منفرد شاعر ہیں۔

P.T.O.

سوال نمبر۵ (الف) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کیجئے۔(کوئی پانچ) [10]

۱) گُل رو بغیر خانۂ بلبل خراب ہے مرجھا رہا ہے صحن گلستاں میں پھول آج
۲) نسخۂ حسن نے ترے قد کو ں مصر ع ا نتخا ب د یکھا ہو ں
3) عشق ا و ر عقل میں ہو ئی ہے شر ط جیت ا و ر ہا ر کا تما شا ہے
4) ا پنا جما ل مجھ کو ں د کھا یا ر سو ل آ ج عا جز کی ا لتما س کو ں کر نا قبو ل آ ج
5) شہ بےخدی نے عطا کیا مجھے اب لباس برہنگی ناخرد کی بخیہ گری رہی نہ جنوں کی پردہ دری رہی
6) سینۂ د ا غ د ا غ میں میر ے صحن گلز ا ر کا تما شا ہے
7) خوب لگتی ہے اگر بدنامی عاشق تجھے آہ کرتا ہوں کہ شہرہ جا بجا ہو جائے گا

سوال نمبر۵۔ (ب) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح مع حوالہ تحریر کیجئے۔(کوئی پانچ) [10]

۱) اے مہرباں طبیب شتاہی علاج کر
تیرے برہ کے درد سیں ہے دل میں سول آج

۲) مجلس چشم مست سا قی میں
د و ر جا م شرا ب د یکھا ہو ں

۳) مرہم ترے وصال کا لازم ہے اے صنم
دل میں لگی ہے ہجر کی برچھی کی ہول آج

۴) ہوا ہے باغ جہاں میں شگفتگی کا جوش
کلید قفل دل تنگ و خاطر دلگیر

۵) زباں سے دکر اگر چھیڑیے تو پیدا ہو
نفس کے تار سے آواز خوشتر از بم وزیر

۶) کرتا ہے حلال ابروئے، پرخم سے اشارہ
ساقی کو کہ گھر بادے سے، کشتی طلائی

۷) خبر تحیر عشق سن نہ جنوں رہا نہ پری رہی
نہ تو تو رہا نہ تو میں رہا جو رہی سو بے خبری رہی

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7141

[Total No. of Pages : 2

[6127]-604

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

DSE-1D : हिंदी साहित्य का इतिहास (आधुनिक काल सामान्य परिचय) (S-3)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36091)

समय *: 2½* घंटे*]* *[* पूर्णांक *: 70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) आधुनिक काल को समझाते हुए सामाजिक परिस्थिति स्पष्ट कीजिए।

ब) भारतेंदुयुगीन काव्यधारा की विशेषताएँ लिखिए।

क) मैथिलिशरण गुप्त जी का सामान्य परिचय दीजिए।

ड) द्विवेदीयुगीन काव्यधारा की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।

प्र.*2)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) छायावाद का परिचय देते हुए दो विशेषताओं का विवेचन कीजिए।

ब) प्रगतिवादी काव्य का स्वरूप समझाते हुए उसकी प्रमुख दो प्रवृत्तियों की चर्चा कीजिए।

क) प्रयोगवादी काव्यधारा की विशेषताएँ लिखिए।

ड) कवि जयशंकर प्रसाद का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) हिंदी उपन्यास साहित्य का विकासक्रम स्पष्ट कीजिए।

ब) प्रसादोत्तर नाटक की चर्चा कीजिए।

क) हिंदी कहानी विधा के विकास की चर्चा कीजिए।

ड) हिंदी के विकास में फोर्ट विलियम कॉलेज का महत्व स्पष्ट कीजिए।

प्र.*4)* टिप्पणियाँ लिखिए। (6 में से 3) **[21]**

अ) भारतेंदु हरिश्चंद्र

ब) अयोध्यासिंह उपाध्याय ''हरिऔंध''

क) सूर्यकांत त्रिपाठी 'निराला'

ड) अज्ञेय

इ) महादेवी वर्मा

फ) आधुनिक काल की साहित्यिक परिस्थिति

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[7]**

i) 'कविवचनसुधा' पत्रिका का संपादन किसने किया?

अ) जयशंकर प्रसाद ब) भारतेंदु

क) निराला ड) मैथिलिशरण गुप्त

ii) खडीबोली हिंदी का विकास किस युग में हुआ है?

अ) द्विवेदीयुग ब) छायावादी युग

क) प्रयोगवादी युग ड) प्रगतिवादी युग

iii) 'आनंदकादंबिनी' मासिक का संपादन किसने किया?

अ) महादेवी वर्मा ब) मैथिलिशरण गुप्त

क) बद्रिनारायण चौधरी ड) भारतेंदु

iv) 'जयद्रथवध' खंडकाव्य के रचियता का नाम क्या हैं?

अ) मैथिलिशरण गुप्त ब) अयोध्यासिंह उपाध्याय

क) अज्ञेय ड) नागार्जुन

v) जयशंकर प्रसाद किस युग के कवि है?

अ) प्रयोगवादी ब) भारतेंदु युग

क) छायावादी युग ड) प्रगतिवादी युग

vi) निम्नलिखित में से प्रगतिवादी काव्यधारा के कवि कौन है?

अ) भारतेंदू ब) महादेवी वर्मा

क) मैथिलिशरण गुप्त ड) नागार्जुन

vii) प्रयोगवादी काव्यधारा के प्रमुख प्रर्वतक कौन है?

अ) अज्ञेय ब) जयशंकर प्रसाद

क) महावीर प्रसाद द्विवेदी ड) सुमित्रानंदन पंत

viii) उपन्यास सम्राट किसे कहा जाता है?

अ) नागार्जुन ब) प्रेमचंद

क) विष्णु प्रभाकर ड) यशपाल

ix) हिंदी गद्य का विकास किस कालखंड में हुआ हैं?

अ) आधुनिक काल ब) अदिकाल

क) रीतिकाल ड) भक्तिकाल

x) प्रेमचंदपूर्व उपन्यास का नाम क्या है?

अ) सेवासदन ब) त्यागपत्र

क) चंद्रकांता ड) गबन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7142

[Total No. of Pages : 2

[6127]-605

T.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

DSE-1D : Laghusiddhanta Kaumudi Vaidik Vangamyasya Itihas

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36111)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
All questions are compulsory.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

प्र.*1)* A) Explain any two of the following : **[10]**

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण करा.

1) **न पदान्ताट्टोरनाम्।**
2) **ससजुषो रूः।**
3) **कर्तुरीप्सिततमं कर्म।**

B) Explain any two terms of the following : **[5]**

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन संज्ञा स्पष्ट करा.

1) **कर्म**
2) **अधिकरणम्**
3) **अपादानम्**

प्र.*2)* A) Split any four of the following by quoting relevant rule. **[10]**

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचा संबंधित सूत्रे व वार्तिके उद्धृत करून संधिविग्रह करा.

1) **तट्टीका**
2) **वागीशः**
3) **तल्लयः**
4) **अहरहः**
5) **शिवो वन्द्यः**
6) **एष विष्णुः**

P.T.O.

B) Match the pairs. (Any five) **[5]**

योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच)

1)	छे	अ)	ष्टुः
2)	विसर्जनीयस्य	आ)	परस्य
3)	समः	इ)	नः
4)	शि	ई)	तुकू
5)	नपरे	उ)	सुटि
6)	आदेः	ऊ)	सः
7)	ष्टुना	ऋ)	च

प्र.3) Write an essay on 'वेदाङ्ग' **[15]**

'वेदांग' या विषयावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Explain the nature of 'आरव्यक ग्रंथ'

'आरव्यक ग्रंथाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) A) Write critical notes on any two : **[10]**

कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा.

1) ईशोपनिषद्
2) शिक्षा
3) गृह्यसूत्राणि

B) Match the pairs. (Any five) **[5]**

योग्य जोड्या जुळवा. (कोणत्याही पाच)

1)	अल्पाक्षरम्	अ)	पादौ
2)	ऋग्वेदः	आ)	माण्डूकी शिक्षा
3)	शुक्लयजुर्वेदः	इ)	गौतमी शिक्षा
4)	कृष्णयजुर्वेदः	ई)	व्यास शिक्षा
5)	सामवेदः	उ)	वासिष्ठी शिक्षा
6)	अथर्ववेदः	ऊ)	शौनकीय शिक्षा
7)	छन्दः	ऋ)	सूत्रम्

प्र.5) Write an essay in Sanskrit. (Any one) **[10]**

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संस्कृतात निबंध लिहा.

1) सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसाम्।
2) देशाटनस्य महत्त्वम्।
3) जलमेव जीवनम्।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7143

[Total No. of Pages : 4

[6127]-606

T.Y. B.A.

ECONOMICS (Special Paper - III)

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Answer the following questions in one or two sentence each (Any Eight) : **[16]**

a) Write the full form of 'SAARC'.

b) State the meaning of Protective Trade Policy.

c) State the meaning of 'Special Economic Zone (SEZ).

d) What is portfolio investment?

e) What is Foreign Capital?

f) What is foreign exchange market?

g) Write the definition of Flexible exchange rate.

h) State the meaning of fixed exchange rate.

i) State two functions of 'BRICS'.

j) State two objectives of European Economic Community.

Q2) Write the answers to the following questions in brief (any Four) : **[16]**

a) Explain the functions of European Economic Community.

b) Argument on infant Industry in brief.

c) Explain the concept of foreign direct investment.

d) Explain the demerits of foreign direct investment.

e) State the objectives of Special Economic Zone Policy.

f) Write the features of Foreign Exchange Management Act.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words each (any three): **[18]**

a) Arguments in favour of Free Trade Policy.

b) Explain the role of Foreign Capital in Economic development.

c) Evaluate Special Economic zone policy in Export Promotion.

d) Explain the problems of SAARC.

Q4) Write the answers to the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

a) Explain the objectives and functions of World Trade Organisation (WTO).

b) Explain the Merits and Demerits of Fixed Exchange Rate.

c) Explain various types of Foreign Investment.

Total No. of Questions : 4]

P-7143

[6127]-606

T.Y. B.A.

ECONOMICS (Special Paper - III)

DSE-1D : International Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) सार्क चे पुर्ण रूप लिहा.

ब) संरक्षित व्यापार धोरणाचा अर्थ सांगा.

क) विशेष आर्थिक क्षेत्राचा (SEZ) अर्थ सांगा.

ड) रोखारूपी गुंतवणुक म्हणजे काय?

इ) परकीय भांडवल म्हणजे काय?

फ) विदेशी विनिमय बाजार म्हणजे काय?

य) बदलत्या विनिमय दराची व्याख्या लिहा.

र) स्थिर विनिमय दराचा अर्थ सांगा.

ल) ब्रिकसची दोन कार्ये सांगा.

व) युरोपियन आर्थिक समुदायाची दोन उदिष्टे सांगा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : **[16]**

अ) युरोपियन आर्थिक समुदायाची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) बालोदयोग युक्तिवादावर थोडक्यात चर्चा करा.

क) परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणुकीची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) बदलत्या विनिमय दराचे दोष स्पष्ट करा.

इ) विशेष आर्थिक क्षेत्र धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.

फ) परकीय विनीमय व्यवस्थापन कायद्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) मुक्त व्यापार धोरणाच्या बाजुने युक्तिवाद करा.

ब) आर्थिक विकासात परकीय भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) विशेष आर्थिक क्षेत्र धोरणाचे निर्यात कामगिरी संदर्भात मूल्यमापण करा.

ड) सार्क पुढील समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे व कार्ये स्पष्ट करा.

ब) स्थिर–विनिमय दराचे गुण–दोष स्पष्ट करा.

क) परकीय गुंतवणुकीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7144

[Total No. of Pages : 4

[6127]-607

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1D : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any 8 of the following (20 words) : **[16]**

a) Meaning of Hierarchy.

b) Meaning of the Administrative Tribunal.

c) Meaning of Promotion.

d) Meaning of Training.

e) Meaning of Recruitment.

f) Meaning of Participatory Budget.

g) Full form of U.P.S.C.

h) What is the meaning of zero hour?

i) What is the meaning of Finance Administration?

j) What is the meaning of Administrative Control?

Q2) Attempt any 4 of the following (50 words) : **[16]**

a) Explain the role and functions of Bureaucracy.

b) Write a short note on Retirement.

c) What is the meaning of Formal Administration?

d) Explain Balance Budget.

e) Tell the way of legislature control on Administration.

f) Explain zero hour.

P.T.O.

Q3) Attempt any 3 of the following (100 words) : **[18]**

a) What is Retirement? Explain it's objectives?

b) Explain the principles of promotion.

c) Write the elements of Budget.

d) Explain the way of Judiciary control on Administration.

Q4) Attempt any 2 of the following (200 words) : **[20]**

a) What is Administrative reform and explain its solutions?

b) Write what is the importance of Personnel Administration and explain it's importance.

c) Explain the process of the implementation of Budget.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7144

[6127]-607

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

DSE - 1D : Public Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36161)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) अधिकार पदपरंपरा म्हणजे काय?

ब) प्रशासकीय व्यायाधिकरण म्हणजे काय?

क) बढती म्हणजे काय?

ड) प्रशिक्षण म्हणजे काय?

इ) भरती म्हणजे काय?

फ) सहभागी अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

य) युपीएससीचे दीर्घरूप लिहा?

र) शून्यकाळ म्हणजे काय?

ल) वित्तिय प्रशासन म्हणजे काय?

व) प्रशासकीय नियंत्रण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[16]**

अ) नोकरशाहीचे कार्य व भूमिका स्पष्ट करा.

ब) सेवा निवृत्ती टिप – लिहा.

क) औपचारिक प्रशिक्षण म्हणजे काय?

ड) समतोल अर्थसंकल्प स्पष्ट करा.

इ) प्रशासनावरील कायदेमंडळाच्या नियंत्रणाचे मार्ग सांगा.

फ) शून्यकाळ स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. **[18]**

अ) सेवा निवृत्ती म्हणजे काय? सेवा निवृत्तीचे उद्देश्य सांगा.

ब) बढतीचे तत्त्वे स्पष्ट करा.

क) अंदाजपत्रकाचे घटक लिहा.

ड) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रणाचे मार्ग सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) प्रशासकीय सुधारणा म्हणजे काय? प्रशासकीय सुधारणेसाठीच्या उपाय योजना सांगा.

ब) कर्मचारी प्रशासनाचा अर्थ सांगून त्याचे महत्त्व लिहा.

क) अंदाजपत्रकाच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7145

[Total No. of Pages : 4

[6127]-608
T.Y. B.A.
HISTORY
DSE-1D : Applied History
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36171)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) **[15]**

a) Explain the application of History in Various subjects.

OR

b) Discuss the rise and development of Archeology in India.

Q2) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) **[15]**

a) Review the archival sources of ancient Indian History.

OR

b) Review the rise and development of newspapers in India.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any one) **[20]**

a) Explain the characteristics and limitations of contemporary history.

b) Explain the importance of Heritage sites.

c) Explain the historical importance of Museums.

d) Review the rise and growth of Printing press in India.

P.T.O.

Q4) Write short note. (Any four) **[20]**

a) Applied History - concept.

b) Benedetto croce.

c) James Princep

d) Bharat Itihas Sanshodhan Mandal, Pune.

e) Agra fort

f) Radio.

Total No. of Questions : 4]

P-7145

[6127]-608
T.Y. B.A.
HISTORY (इतिहास)
DSE-1D : Applied History (उपयोजित इतिहास)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36171)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) इतिहासाचे विविध विषयातील उपयोजन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील पुरातत्वशास्त्राचा उदय व विकास याचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या पुराभिलेखीय साधनांचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) भारतातील वृत्तपत्रांचा उदय व विकास याचा आढावा घ्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) समकालीन इतिहासाची वैशिष्टे व मर्यादा स्पष्ट करा.

ब) वारसा स्थळांचे महत्व स्पष्ट करा.

क) संग्रहालयांचे ऐतिहासिक महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) भारतातील छापखान्यांच्या उदय व विकासाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) उपयोजित इतिहास – संकल्पना.

ब) बेनेडेटो क्रोसे.

क) जेम्स प्रिन्सेप

ड) भारत इतिहास संशोधन मंडळ पुणे

इ) आग्रा किल्ला

फ) नभोवाणी (रेडीओ)

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7146

[Total No. of Pages : 4

[6127]-609
T.Y. B.A. (Semester - VI)
GEOGRAPHY
Gg-320(B)-DSE1D : Geography Of India - II
(2019 Pattern) (CBCS) (36201)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (any Eight) **[16]**

a) Name any two scriptures of Hindunism.

b) Write the name of founder of Islam.

c) Which is the holy book of Sikhism?

d) State any two advantages of rail transport.

e) What is national Highway?

f) Who invented the Telephone?

g) What is Renewable Resources?

h) Name two states of manganese production in India.

i) What is agrobased Industries?

j) State two problems of Sugar Industries.

Q2) Write short notes in about 50 words (Any Three) **[18]**

a) Parsi Religion

b) Postal Service

c) Classification of Resources.

d) White revolution

P.T.O.

Q3) Write the answer of questions in 100 words each (any two) : **[16]**

a) Explain the philosophy of Jainism.

b) Write detail information about road transport in India.

c) Explain the types of coal.

Q4) Write the answer of questions in 300 words each (any one) : **[20]**

a) What are the favarable factors for Hydropower generation? Discuss the importance and Hydropower generation center in India.

b) Explain the importance of agriculture in Indian Economy.

Total No. of Questions : 4]

P-7146

[6127]-609
T.Y. B.A. (Semester - VI)
GEOGRAPHY
Gg-320(B)-DSE1D : Geography Of India - II
(2019 Pattern) (CBCS) (36201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.*

4) *नकाशा स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) हिंदू धर्मातील कोणत्याही दोन धर्मग्रंथाची नावे लिहा.

ब) इस्लाम धर्माच्या संस्थापकाचे नाव लिहा.

क) शिख धर्माचा पवित्र धर्मग्रंथ कोणता?

ड) रेल्वे वाहतुकीचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.

इ) राष्ट्रीय महामार्ग म्हणजे काय?

ई) टेलीफोनचा शोध कोणी लावला?

फ) अक्षय साधनसंपत्ती म्हणजे काय?

य) भारतातील मँगनिज उत्पादनातील दोन राज्यांची नावे सांगा.

र) कृषी आधारीत उद्योग म्हणजे काय?

ल) साखर उद्योगाच्या दोन समस्या सांगा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पारशी धर्म

ब) टपाल सेवा

क) साधन संपत्तीचे वर्गिकरण

ड) धवल क्रान्ती

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) जैन धर्माचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.

ब) भारतातील रस्ते वाहतुकीबददल सविस्तर माहिती लिहा.

क) दगडी कोळशाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) जलविद्युत निर्मितीस अनुकुल घटक कोणते? भारतातील जलविद्युत निर्मिती केंद्र व जलविद्युत शक्तीचे महत्व याचे विवेचन करा.

ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे महत्व विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7147

[Total No. of Pages : 4

[6127]-610

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1D GG 320B : Geography of Rural Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw a neat diagram wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (Any Eight) : **[16]**

a) State the basic purpose of Sarva Shiksha Abhiyan.

b) Name two major problems of school education in Rural Area.

c) What was the basic objective of Drought Prone Area Program.

d) State two major characteristics of Desert Region.

e) Write any two objectives of Swarna Jayanti Gram Swayamrojgar Yojana.

f) Define Microfinance.

g) Mention two main features of Hilly Region.

h) Write the two names of awards received by Hivre Bazar village.

i) Name any two government schemes for Rural Development.

j) Mendhalekha village is known for which production.

Q2) Write short notes in about 50 words (any Three) : **[18]**

a) Need for Sarva Shiksha Abhiyan.

b) Drought Prone Area.

c) Features of national Rural Development mission.

d) Tehri fast.

P.T.O.

Q3) Write the answer of questions in 100 words each (any Two) : **[16]**

a) Suggest remedial measures to make sarva shiksha Abhiyan more successful.

b) Evaluate command Area Development program.

c) Explain the work of kinkari Devi.

Q4) Write the answer of questions in 300 words each (any two) : **[20]**

a) What is self help group? Explain the steps for setting up self help group.

b) Write the field study of Hivre Bazar village.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-7147

[6127]-610

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1D GG 320B : Geography of Rural Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) सर्व शिक्षा अभियानाचा मूळ उद्देश सांगा.

ब) ग्रामीण भागातील शालेय शिक्षणाच्या प्रमुख समस्येपैकी दोन समस्यांची नावे सांगा.

क) अवर्षण प्रवणक्षेत्र कार्यक्रमाचा मुळ उद्देश कोणता होता.

ड) वाळवंटी प्रदेशाची प्रमुख दोन वैशिष्टे सांगा.

इ) स्वर्ण जयंती ग्राम स्वयंरोजगार योजनेची कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा.

फ) सुक्ष्म वित्त पुरवठ्याची व्याख्या लिहा.

य) डोंगरी प्रदेशाची प्रमुख दोन वैशिष्टे सांगा.

र) हिवरे बाजार गावाला मिळालेल्या दोन पुरस्कारांची नावे लिहा.

ल) ग्रामीण विकासासाठी शासनाच्या कोणत्याही दोन योजनांची नावे लिहा.

व) मेंदालेखा गाव कोणत्या उत्पादनासाठी ओळखले जाते.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) : **[18]**

अ) सर्व शिक्षा अभियानाची गरज

ब) अवर्षन प्रवण क्षेत्र

क) राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानाची वैशिष्टे

ड) टेहरी उपोषण

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) : **[16]**

अ) सर्व शिक्षा अभियान अधिक यशस्वी करण्यासाठी उपाययोजना सुचवा.

ब) लाभक्षेत्र विकास कार्यक्रमाचे मुल्यामापन करा.

क) किंकरी देवी यांचे कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) स्वयं सहाय्यता बचत गट म्हणजे काय? स्वयं सहाय्यता बचत गट स्थापनेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

ब) हिवरे बाजार गावाचा क्षेत्राभ्यास लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7148

[Total No. of Pages : 4

[6127]-611

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1D : Experimental Psychology (Theory)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***All questions carry equal marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words (Any 4) : **[20]**

a) State the scientific method.

b) Explain the sources of problem statement.

c) State the sampling error.

d) Explain the types of thresholds.

e) Write types of variables.

f) Discuss the history of experiment Psychology.

Q2) Answer the following questions in 200 words (Any 2) : **[20]**

a) What is mean by hypothesis? Explain the types of Hypotheses.

b) Define experiment. Explain the types of Experiments.

c) What is Sampling? Discuss about probability sampling.

d) Discuss the signal detection theory.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any 1) : **[20]**

a) What is Psychophysics? Explain the methods of psychophysics.

b) Define experiment? Discuss on social scientific research.

P.T.O.

Q4) Short Notes (Any 2) : **[10]**

a) Serial Learning.

b) Controlling of variable.

c) Universal Hypothesis.

d) Field Experiment.

□□□

Total No. of Questions : 4]

P-7148

[6127]-611

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE-1D : Experimental Psychology (Theory)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजीची प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत द्या. (कोणतेही 4) **[20]**

अ) शास्त्रीय पद्धत सांगा.

ब) समस्या विधानांचे स्त्रोत स्पष्ट करा.

क) नमुना प्रमाद सांगा.

ड) सीमामुल्यचे प्रकार स्पष्ट करा.

इ) परिवर्त्याचे प्रकार लिहा.

फ) प्रायोगिक मानसशास्त्राच्या इतिहासावर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत द्या. (कोणतेही 2) : **[20]**

अ) अभ्युपगम म्हणजे काय? अभ्युपगमाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) प्रयोगाची व्याख्या करा. प्रयोगाचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) नमुनाचयन म्हणजे काय? संभाव्यता नमुनाबद्दल चर्चा करा.

ड) संकेत शोध उपपत्ती यावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 400 शब्दांत द्या. (कोणतेही 1) : **[20]**

अ) मनोभौतिकी म्हणजे काय? मनोभौतिकीच्या पद्धती स्पष्ट करा.

ब) प्रयोगाची व्याख्या करा? सामाजिक शास्त्रीय संशोधनावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही 2) : **[10]**

अ) **श्रेणिक अध्ययन**

ब) **परिवर्त्याचे नियंत्रण**

क) **सार्वत्रिक अभ्युपगम**

ड) **क्षेत्रीय प्रयोग**

□□□

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P-7149 **[Total No. of Pages : 4**

[6127]-612

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 1D S - 3 : Regional Organizations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)** **[3 × 5 = 15]**

a) Explain the structure of SAARC.

b) What are the Objectives of E. U.?

c) Explain the Importance of OPEC?

d) State the Objectives of BIMSTEC.

e) Explain the role of BRICS?

Q2) **Answer the following questions in 300 Words each. (Any One)** **[1 × 15 = 15]**

a) What is SAARC? Explain the India's role in SAARC.

b) Explain in detail the India-ASEAN relations.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)** **[2 × 10 = 20]**

a) Explain the role of European Union in world Politics.

b) Describe the aims and Objectives of ASEAN.

c) Explain the Structure and Objectives of OPEC.

d) State the Background of BIMSTEC.

P.T.O.

Q4) **Write Short Notes (Any Four) :** **[4 × 5 = 20]**

a) Success of SAARC

b) Structure of European Union

c) Role of ASEAN

d) Future of OPEC

e) Aims of BIMSTEC

f) Objectives of BRICS

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7149

[6127]-612

T.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 1D S - 3 : Regional Organizations

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) सार्कची रचना स्पष्ट करा.

ब) युरोपियन युनियनची उद्दिष्टे कोणती?

क) ओपेक (OPEC) चे महत्व स्पष्ट करा.

ड) बिमस्टेक (BIMSTEC) ची उद्दिष्टे सांगा.

इ) ब्रिक्स (BRICS) ची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) सार्क म्हणजे काय? सार्क मधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) भारत आणि आसियान/आशियान यातील संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) जागतिक राजकारणातील युरोपियन युनियनची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) आसियानचे हेतू आणि उद्दिष्टे विशद करा.

क) ओपेकची (OPEC) रचना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

ड) बिमस्टेक ची पार्श्वभूमी सांगा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[4 × 5 = 20]**

अ) सार्कचे यश

ब) युरोपियन युनियनची रचना

क) आसियानची भूमिका

ड) ओपेक (OPEC) चे भवितव्य

इ) बिमस्टेकचे हेतू

फ) ब्रिक्सची उद्दिष्टे

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P-7150

[Total No. of Pages : 2

[6127]-613
T.Y. B.A.
ENGLISH
DISCIPLINE SPECIFIC ELECTIVE
DSE - 1 D : Appreciating Novel
(2019 Pattern) (Semester-VI) (CBCS) (36331)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any three of the following questions. **[15]**

a) Comment on the significance of the title 'A Farewell to Arms'.

b) Write a note on the beginning of the novel 'A Farewell to Arms'.

c) Describe the elements of love and sacrifice as reflected in 'A Farewell to Arms'.

d) Attempt a character sketch of catherine.

e) Describe the role of Helen Fergus on in the novel 'A Farewell to Arms'.

Q2) Attempt any three of the following questions. **[15]**

a) Comment on the use of symbols in 'A Farewell to Arms'.

b) Discuss Frederic Henry as a stoic - character in 'A Farewell to Arms'.

c) Write a note on the setting used in 'A Farewell to Arms'.

d) Analyze the role of Rinaldi in the development of love between Henry and Catherine.

e) Write a note on the climax of the novel 'A Farewell to Arms'.

P.T.O.

Q3) Attempt any three of the following questions. **[15]**

a) Comment on the theme of Indianness as reflected in 'The Painter of Signs'.

b) Discuss the role of Aunt Lakshmi in the novel. 'The Painter of Signs'.

c) What instructions does the Lawyer give to Raman to paint his signboard.

d) Draw a character sketch of Raman as a hero.

e) Comment on the ending of the novel 'The Painter of Signs'.

Q4) Attempt any three of the following questions: **[15]**

a) Comment on the elements of setting as reflected in 'The Painter of Signs'.

b) Describe the beginning of the novel 'The painter of Signs'.

c) How does Daisy challenge the customs and traditions of Indian society?

d) Elaborate 'The Painter of Signs' as a romantic novel.

e) Point out the Socio-Political issues reflected in 'The Painter of Signs'.

Q5) Attempt any one of the following questions: **[10]**

a) Compare and contrast between Henry and Raman as tragic heroes.

b) Analyze the plot and construction of the novels 'The Painter of Signs' and 'A Farewell to Arms'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7151

[Total No. of Pages : 2

[6127]-614
T.Y. B.A. (Semester - VI)
MATHEMATICS
DSE-1D MS-7 : Complex Analysis
(2019 Pattern) (36341)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any five of the following. **[10]**

a) Let $f(z) = x^2 - y^2 - 2xyi$, write $f(z)$ in terms of z.

b) Find $\lim_{z \to 1-i} (x + i(2x + y))$

c) State Cauchy-Goursat theorem.

d) Find residue of $f(z) = \frac{1}{1-z}$ at $z = 0$.

e) Does the function $f(z) = \frac{-1}{(z-1)(z-2)}$ analytic everywhere?

f) State taylor series expansion for $f(z) = e^z$ at $z_0 = 0$.

g) Show that $\frac{e^z}{z^2} = \frac{1}{z^2} + \frac{1}{z} + \frac{1}{z!} + \frac{z}{3!} + ...$

Q2) Attempt any four of the following. **[20]**

a) Show that f(z) = $e^{\bar{z}}$ is not differentiable.

b) Let $f(z)$ be analytic function in a region D. Prove that $f(z)$ is constant in D if $|f(z)|$ is constant.

c) Find argument of $\left(\sqrt{3} - i\right)^6$.

d) Show that $\frac{\sin z^2}{z^4} = \frac{1}{z^2} - \frac{z^2}{3!} + \frac{z^6}{5!} - \frac{z^{10}}{7!} + ...$

P.T.O.

e) Evaluate $\int_{|z|=2} \frac{e^{-z}}{\left(z-\frac{\pi}{2}i\right)}$.

f) Find residue and pole of $\left(\frac{1-\cosh z}{z^2}\right)$.

Q3) Attempt any four of the following. **[20]**

a) Let $f(z)=\frac{1}{r}(\cos\theta - i\sin\theta), z\neq 0$. Find $f'(z)$.

b) Find square root of $\left(1-\sqrt{3}i\right)$.

c) Find taylor series expansion of sin$z$ at $z_0 = 0$.

d) Find limit of the sequence $z_n=\frac{1}{n^3}+i$, $n=1,2,....$

e) Find $\frac{d}{dt}(z_0 w(t)), z_0 = x_0 + iy_0$ = complex constant.

f) Evaluate $\int_C \frac{z^2}{z-3}dz$, where C is unit circle.

Q4) Attempt any two of the following. **[20]**

a) Show that $u(x, y) = 4xy - x^3 + 3xy^2$ is harmonic, also find its harmonic conjugate.

b) Evaluate

i) $\int_C \frac{3z^3+2}{(z+1)(z^2+9)}\,dz$

ii) $\int_C \frac{e^z}{z^4}\,dz$

c) i) Show that $\lim_{z\to 0}\frac{\mathrm{Re}z}{|z|}$ does not exist.

ii) Show that $(-1 + i)^7 = -8(1 + i)$.

d) Find all values of $(-8i)^{1/3}$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7152

[Total No. of Pages : 4

[6127]-615

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write short note (Any three) :** **[15]**

a) Purpose of case study.

b) Features of observation.

c) Explain the concept of dispersion.

d) Nature of survey.

e) Limitation of questionnaire.

Q2) **Answer the following questions in 50 words each (any three) :** **[15]**

a) Write the disadvantages of observation techniques.

b) Write any three types of interview techniques.

c) Analyse in brief the importance of report writing.

d) What do you mean by qualitative research?

e) State the precautions for writing research report.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each (any two) :** **[20]**

a) Discuss the advantages of survey method.

b) Discuss the types of observation.

c) What are the advantages of tabulating data?

d) Explain the limitations of case study method.

Q4) **Answer the following questions in 300 words each (any one) :** **[20]**

a) Differentiate between qualitative and quantitative research.

b) Elucidate the use of photographs, tables, graphs and histogram in data analysis.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-7152

[6127]-615

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE-1D : Techniques of Social Research

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[15]**

अ) व्यष्टी अध्ययनाची उद्दीष्टे.

ब) निरीक्षणाची वैशिष्ट्ये.

क) अपकिरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) सर्वेक्षणाचे स्वरूप.

इ) प्रश्नावलीचे मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) निरीक्षण पद्धतीचे तोटे लिहा.

ब) मुलाखत तंत्राचे कोणतेही तीन प्रकार स्पष्ट करा.

क) अहवाल लेखनाचे महत्त्व थोडक्यात विश्लेषण करा.

ड) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय?

इ) संशोधन अहवाल लेखन करताना कोणती काळजी घ्यावी ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सर्वेक्षण पद्धतीच्या फायद्यांची चर्चा करा.

ब) निरीक्षणाच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.

क) तथ्यांच्या सारणीकरणाचे फायदे काय आहेत?

ड) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) संख्यात्मक व गुणात्मक संशोधनामध्ये फरक करा.

ब) तथ्य संकलनामध्ये छायाचित्रे, सारणी, आलेख आणि स्तंभालेख यांचा उपयोग स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7153

[Total No. of Pages : 4

[6127]-617

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1D-S4 : Thinkers and Textual Studies : Textual Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421) (Regular)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each (Any Three) : [15]**

a) What is analytical statement?

b) What is Metaphysics?

c) Explain what Virtue is?

d) Explain Plato's concept of Ideal state.

e) State Occam's Razor concept following by Russell.

Q2) **Answer the following questions in 100 words each (Any Three) : [15]**

a) What is analytical statement?

b) Briefly state Plato's principle of division of labour.

c) Briefly explain Plato's pragmatist view of justice.

d) Briefly write defense of common sense of knowledge.

e) Briefly explain Russell's concept philosophical analysis.

Q3) **Write Short notes in 200 words each (Any Two) : [20]**

a) Authenticity: a. J. Air

b) The three sections of the Platonic soul

c) Descriptive Knowledge : Russell

d) The later Wittgenstein.

P.T.O.

Q4) **Answer the following question in 400 words (Any One) :** **[20]**

a) Discuss Russell's theory of knowledge in detail.

b) Discuss the characteristics of Plato's ideal state.

□□□

Total No. of Questions : 4]

P-7153

[6127]-617

T.Y. B.A.

PHILOSOPHY

DSE-1D-S4 : Thinkers and Textual Studies : Textual Studies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36421) (Regular)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) विश्लेषण विधान म्हणजे काय?

ब) सत्ताशास्त्र म्हणजे काय?

क) सदगुण म्हणजे काय ते सांगा.

ड) प्लेटोची आदर्श राज्य संकल्पना सांगा.

इ) रसेलला अनुसरून ओकॅमचा वस्तरा संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) विश्लेषण विधान म्हणजे काय?

ब) प्लेटोचे श्रम विभाजन तत्त्व थोडक्यात सांगा.

क) प्लेटोचा न्यायविषयक व्यवहारवादी दृष्टिकोन थोडक्यात सांगा.

ड) सामान्यज्ञान समर्थन संकल्पना थोडक्यात लिहा.

इ) रसेलकृत तात्त्विक विश्लेषण संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 200 शब्दात टिपा लिहा. **[20]**

अ) सत्यता : ए.जे.एअर

ब) प्लेटोकृत आत्म्याचे तीन विभाग

क) वर्णात्मक ज्ञान : रसेल

ड) नंतरचा विटगेन्स्टाइन

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) रसेलच्या ज्ञान सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.

ब) प्लेटोच्या आदर्श राज्याच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7154

[Total No. of Pages : 4

[6127]-618

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1 D : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any 8 of the following (20 words) : **[16]**

a) Define Privatization?

b) State the tenure of Auditor General?

c) State any one function of finance commission?

d) How many members are there in finance commission?

e) State any one function of Public Accounts Committee?

f) How many members are there in the Estimates Committee?

g) State one function of Public Enterprises Committee?

h) State the tenure of Public Welfare Activities Committee?

i) Who wrote the book Arthashastra?

j) What is liberalization?

Q2) Write any 4 short notes (50 words) : **[16]**

a) State the duty of Auditor General?

b) State the function of Finance Commission?

c) State the function of Estimates Committee?

d) State the benefits of globalization?

e) State the structure of Public Accounts Committee?

f) State the structure of finance commission?

P.T.O.

Q3) Answer any 3 of the following (100 words) : **[18]**

a) Explain Auditor Generals control over Financial Administration?

b) State the nature of finance commission in India?

c) State the function of Public Enterprises Committee?

d) State the advantages and disadvantages of liberalisation?

Q4) Answer any 2 of the following (200 words) : **[20]**

a) State the advantages and disadvantages of privatization?

b) State the structure and function of Estimates Committee?

c) State the powers and functions of Auditor General?

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7154

[6127]-618

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE - 1 D : Financial Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) **[16]**

अ) खाजगीकरणाचा अर्थ सांगा?

ब) महालेखापरीक्षकाचा कार्यकाल सांगा?

क) वित्त आयोगाचे कोणतेही एक काम सांगा?

ड) वित्त आयोगात किती सदस्य असतात?

इ) लोकलेखा समितीचे कोणतेही एक काम सांगा?

फ) अंदाज समितीत किती सदस्य असतात?

य) सार्वजनिक उपक्रम समितीचे एक काम सांगा.

र) सार्वजनिक उपक्रम समितीचा कार्यकाल सांगा?

ल) अर्थशास्त्र हा ग्रंथ कोणी लिहीला?

व) उदारीकरण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) महालेखापरीक्षकाची कर्तव्य सांगा?

ब) वित्त आयोगाचे कार्य सांगा?

क) अंदाज समितीचे कार्य सांगा?

ड) जागतिकीकरणाचे फायदे सांगा?

इ) सार्वजनिक लेखा समितीची रचना सांगा?

फ) वित्त आयोगाची रचना सांगा?

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) महालेखापरीक्षकाचे वित्त प्रशासनावरील नियंत्रण स्पष्ट करा?

ब) वित्त आयोगाचे भारतातील स्वरूप सांगा?

क) सार्वजनिक उपक्रम समितीचे कार्य सांगा?

ड) उदारीकरणाचे फायदे व तोटे सांगा?

प्रश्न 4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) खाजगीकरणाचे फायदे – तोटे सांगा?

ब) अंदाज समितीची रचना आणि कार्य सांगा?

क) महालेखापरीक्षकाचे अधिकार आणि कार्य सांगा?

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7155

[Total No. of Pages : 2

[6127]-619

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

(DSE-2D(3)+1) : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : भाग - 2

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36022)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा. **[10]**

अ) 'रूपिका' आणि 'शब्द' या संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) 'आंतरिक' स्थैर्य आणि 'बाह्य स्वातंत्र्य' या संकल्पना स्पष्ट करा.

क) 'शैलीगत अर्थ' म्हणजे काय? सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) रूपिका, रूपिम, रूपिकांतर यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

ब) 'स्वनिमाश्रर्या रूपिकांतरे' व रूपिमाश्रयी रूपिकांतरे संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) 'रचना' म्हणजे काय? रचनांचे प्रकार स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) 'पदबंध' म्हणजे काय? पदबंधाचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) 'विधेयपूरके' म्हणजे काय हे सांगुन विधेयपूरकाचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) 'प्रथमोपस्थित संघटक' म्हणजे काय हे सांगुन 'उद्देश' आणि 'विधेय' या संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दापर्यंत लिहा. **[20]**

अ) 'अर्थ' म्हणजे काय हे सांगुन अर्थविन्यासाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) 'अर्थक्षेत्र' संकल्पना स्पष्ट करा.

क) शब्दार्थ स्तरावरून अर्थाचे कोणकोणते प्रकार पडतात सोदाहरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P7156

[Total No. of Pages :2

[6127]-620
T.Y.B.A.
URDU
DSE-2D-Urdu : Philology and Linguistic
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ لسانیات کیا ہے؟ دیگر علوم سے اس کا تعلق واضح کیجیے۔ **[10]**

یا

لسانیات کی مختلف شاخوں پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

سوال نمبر۲۔ زبان کی ارادی تشکیل میں عوام اور علماء کا رول واضح کیجئے۔ **[15]**

یا

زبان کی غیر ارادی تشکیل کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

سوال نمبر۳۔ ہند آریائی کے تین ادوار پر روشنی ڈالئے۔ **[10]**

یا

زبان کی ماہیت، آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۴۔ اردو زبان کے آغاز وارتقاء سے متعلق مختلف نظریات کا محاسبہ کیجئے۔ **[15]**

یا

اردو زبان کے آغاز وارتقاء سے متعلق صوفیائے اکرام کی خدمات بیان کیجئے۔

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی چار پر نوٹ لکھئے۔ **[20]**

۱) پہلا آریائی دور

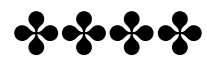
۲) علم السان

۳) صوفیائے کرام کا حصّہ

۴) نصیر الدین ہاشمی

۵) زبان کی ارادی تشکیل

۶) مسعود حسین خان

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7157

[Total No. of Pages : 2

[6127]-621

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

DSE-2D(S-4) : हिंदी भाषा और उसका विकास

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36092)

समय : *2½* घंटे] [पूर्णांक : *70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) भाषा की विशेषताओं का सामान्य परिचय दीजिए।

ब) भाषा और बोली का अंतर स्पष्ट कीजिए।

क) परिनिष्ठित भाषा का सामान्य परिचय दीजिए।

ड) राजभाषा और राष्ट्रभाषा का संक्षिप्त परिचय लिखिए।

प्र.*2)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) खड़ीबोली का सामान्य परिचय लिखिए।

ब) राजस्थानी हिंदी की बोलियों का परिचय दीजिए।

क) देशज शब्दों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

ड) विदेशी शब्दों का सोदाहरण परिचय लिखिए।

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) देवनागरी लिपि का विकास संक्षेप में स्पष्ट कीजिए।

ब) देवनागरी लिपि की विशेषताओं को लिखिए।

क) लिपि की अवधारणा को स्पष्ट कीजिए।

ड) देवनागरी लिपि में आवश्यक सुधारणाओं को संक्षेप में लिखिए।

प्र.*4)* निम्नलिखित में से किन्हीं तीन टिप्पणियों को लिखिए। **[21]**

अ) भाषा अर्जित संपत्ति है।

ब) साहित्यिक भाषा

क) ब्रज भाषा

ड) तद् भव शब्दावली

इ) देवनागरी लिपि का नामकरण

फ) देवनागरी लिपि का सामान्य परिचय

P.T.O.

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं सात बहुविकल्पीय प्रश्नों के उचित पर्याय लिखिए। [7]

i) भाषा ..... संपत्ति है।

अ) पैतृक ब) अर्जित

क) सामाजिक ड) आर्थिक

ii) 'उच्चरित ध्वनि संकेतों की सहायता से भाव या विचार की पूर्ण अभिव्यक्ति भाषा हैं'। प्रस्तुत परिभाषा किसकी है?

अ) देवेंद्रनाथ शर्मा ब) डॉ. सरयू प्रसाद

क) भोलानाथ तिवारी ड) प्रेमचंद

iii) भाषा ..... वस्तु है।

अ) सामाजिक ब) राजनीतिक

क) आर्थिक ड) धार्मिक

iv) परिनिष्ठित भाषा का अन्य नाम कौन–सा है?

अ) राजभाषा ब) राष्ट्रभाषा

क) संचार भाषा ड) आदर्श भाषा

v) भाषा कठिनता से ..... की ओर जाती है।

अ) तरलता ब) सरलता

क) संयोगावस्था ड) प्रयोगशीलता

vi) इनमें से पश्चिमी हिंदी की बोली कौन–सी है?

अ) खड़ीबोली ब) अवधी

क) गढ़वाली ड) बघेली

vii) मारवाड़ी बोली किस हिंदी की बोली है?

अ) पूर्वी हिंदी ब) बिहारी

क) राजस्थानी ड) पश्चिमी

viii) इनमें से ब्रजभाषा की प्रसिद्ध रचना कौन–सी है?

अ) कामायनी ब) सूरसागर

क) पद्मावत ड) गोदान

ix) हिंदी भाषा की लिपि कौन–सी है?

अ) फारसी ब) देवनागरी

क) रोमन ड) ब्राह्मी

x) 'एक ध्वनि के लिए एक लिपि चिह्न' यह विशेषता किस लिपि की है?

अ) ब्राह्मी ब) खरोष्ठी

क) देवनागरी ड) रोमन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7158

[Total No. of Pages : 2

[6127]-622
T.Y. B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
DSE-2D : सदानन्दयतिकृत: वेदान्तसार:
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36112)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
Instructions : **All questions are compulsory.**
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to right indicate full marks.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तिघांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. **[15]**

Write a reference to context to any three of the following :

i) गुरूनाराध्य वेदान्तसारं वक्ष्ये यथामति।

ii) विषयो जीवब्रह्मैक्यं शुद्धं चैतन्यं प्रमेयं तत्रैव वेदान्तानां तात्पर्यात्।

iii) अस्याज्ञानस्यावरणविक्षेपनामकमस्ति शक्तिद्वयम्।

iv) मननं तु श्रुतस्यार्थद्वितीयवस्तुनो वेदान्तानुगुणयुक्तिभिरनवरतमनुचिन्तनम्।

प्र.*2)* A) कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[10]**

Write any ten answers :

i)	केवलाद्वैतवादप्रवर्तक:	a)	निषिद्धकर्माणि
ii)	सदानन्दयते: गुरू:	b)	ब्रह्मैव भवति
iii)	जातेष्टि:	c)	चत्वारि
iv)	नरकाद्यनिष्टसाधनानि	d)	अज्ञानम्
v)	सन्ध्यावन्दनम्	e)	जाग्रतावस्था
vi)	ब्रह्म वेद	f)	अविद्योपाधियुतं चैतन्यम्
vii)	अधिकारिलक्षणे साधनानि	g)	जहदजहल्लक्षणा
viii)	भावरूपम्	h)	भाट्टमीमांसका:
ix)	विश्व:	i)	आद्यश्रीशङ्कराचार्य:
x)	प्राज्ञ:	j)	नित्यकर्म
xi)	प्रज्ञानघन एवानन्दमय:	k)	नैमित्तिककर्म
xii)	सोऽयं देवदत्त अत्र लक्षणा	l)	गोविन्दपादाचार्य:
		m)	अद्वयानन्द:

P.T.O.

B) **संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पाच)** **[5]**

Write answers in the Sanskrit language. (Any five)

i) **वेदान्त नाम किं प्रमाणम्?**

ii) **कर्मण: प्रयोजनं किम्?**

iii) **वेदान्तदर्शने वस्तु नाम किम्?**

iv) **सूक्ष्मशरीरे कति अवयवानि सन्ति?**

v) **उदान वायो: स्थानं लिखत?**

vi) **इहामुत्रफलभोगविराग इत्यस्मिन् पदे अमुत्र शब्दस्य अर्थ: क:?**

प्र.*3)* **दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक)** **[20]**

Write a broad answer. (Any one)

i) **अज्ञानलक्षणम् अज्ञानकार्यञ्च।**

ii) **वेदान्तशास्त्रस्य अधिकारी।**

प्र.*4)* **टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)** **[20]**

Write a short note in English or Marathi.

i) **स्थूलशरीरम्।**

ii) **जीवन्मुक्त:।**

iii) **समाधिविचार:।**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7159

[Total No. of Pages : 4

[6127]-623
T.Y. B. A.
ECONOMICS
DSE - 2D : Public Finance - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36152) (Special Paper - IV)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all Questions.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***
3) ***Answers should be Precise & to the point.***
4) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Answer the following questions in 20 words each (Any Eight) **[16]**

a) Write the full form of GST.

b) What is the period of financial year in India.

c) What is Deficit financing?

d) State the full form of GDP.

e) What is Deficit Budget?

f) Who was the chairman of the 15th finance commission.

g) What is Revenue Budget?

h) What is fiscal policy?

i) Who prepares the Budget of the central Governments

j) What is surplus Budget?

Q2) Answer the following Questions in 50 words each (Any Four) **[16]**

a) State the features of Budget.

b) State the favorable effect of Deficit financing.

c) Write a note on zero Based Budgeting.

d) State the functions of finance commission.

e) State the objectives of fiscal policy.

f) Explain the nature of Budget.

P.T.O.

Q3) Answer the following Questions in 100 words each (Any Three) **[18]**

a) State the tools of fiscal policy.

b) Explain the role of finance commission.

c) Write a note on Gender Budget.

d) State the objective of Deficit financing.

Q4) Answer the following Questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

a) Explain the role of Deficit financing in the Developing countries.

b) State the objective of fiscal policy.

c) Explain the stages of Prepartion of Indian Budget.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7159

[6127]-623
T.Y. B. A.
ECONOMICS
DSE - 2D : Public Finance - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36152) (Special Paper - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) उत्तरे नेमकी व मूद्देसुद असावी.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) जी.एस.टी. चे पूर्ण रूप सांगा.

ब) भारतात आर्थीक वर्षाचा काळखंड कोणता आहे.

क) तुटीचा अर्थभरणा म्हणजे काय?

ड) जी.डी.पी. चे पूर्ण रुप सांगा.

इ) अंदाजपत्रकीय तुट म्हणजे काय?

फ) पंधराव्या वित्त आयोगाचे अध्यंक्ष कोण होते.

य) महसुली अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

र) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय?

ल) केंद्र सरकारचा अर्थसंकल्प कोण तयार करते.

व) शिलकीचा अर्थसंकल्प म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) अंदाजपत्रकाची वैशिष्टे सांगा.

ब) तुटीच्या अर्थभरणाचे अनुकुल परिणाम सांगा.

क) शुण्याधारित अंदाजपत्रक यावर टिप लिहा.

ड) वित्त आयोगाचे कार्य सांगा.

इ) वितीय धोरणाची उद्दीष्टे सांगा.

फ) अर्थसंकल्पाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) राजकोषीय धोरणाची साधने सांगा.

ब) वित्त आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) लिंगाधारित अंदाजपत्रक यावर टिप लिहा.

ड) तुटीच्या अर्थभरणाचे उद्दीष्टे सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) विकसनशील देशांमधील तुटीच्या अर्थभरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) राजकोषीय धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.

क) भारतीय अर्थसंकल्प तयार करण्याचे विविध टप्पे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7160

[Total No. of Pages : 4

[6127]-624
T.Y. B. A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 2D : International Relations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers in 20 words (Any eight) **[16]**

a) State two advantages of globalization.

b) Who is considered the father of non-alignment.

c) When & where was the first summit of the non-alignment nation held?

d) State the meaning of globalization.

e) State two effects of globalization.

f) What is Neo-colonialism?

g) What is South-South Cooperation?

h) Write the definition of terrorism.

i) State the types of human rights.

j) State two environmental problems.

Q2) Write the answers in 50 words (Any Four) **[16]**

a) Types of terrorism.

b) Features of human rights.

c) The new International Economic order.

d) Nature of globalization.

e) Characteristics of Non-Alignment.

f) Development and Hunger.

P.T.O.

Q3) Write the answers in 100 words (Any three) **[18]**

a) Importance of Human Rights.

b) State the effects of New-colonialism.

c) Write the limitations of globalization.

d) Write the importance of non-alignment.

Q4) Write the answers in 200 words (Any Two) **[20]**

a) What is terrorism ? Explain the causes of terrorism.

b) Review the effects of globalization.

c) Explain the basics of non-alignment by explaining the meaning of non-alignment.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7160

[6127]-624
T.Y. B. A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 2D : International Relations
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36162)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत .**

2) **उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.**

3) **संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.**

प्र.*1)* **कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** (20 शब्दात) **[16]**

अ) **जागतिकीकरणाचे दोन फायदे सांगा.**

ब) **अलिप्ततावादाचे जनक कोणास मानले जाते?**

क) **अलिप्ततावादी राष्ट्रांचे पहिले शिखर संम्मेलन केंव्हा व कोठे घेण्यात आले?**

ड) **जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा.**

इ) **जागतिकीकरणाचे दोन परिणाम सांगा.**

फ) **नव–वसाहतवाद म्हणजे काय?**

य) **दक्षिण – दक्षिण सहकार्य म्हणजे काय?**

र) **दहशतवादाची व्याख्या लिहा.**

ल) **मानवी हक्कांचे प्रकार सांगा.**

व) **पर्यावरणीय दोन समस्या सांगा.**

प्र.2) कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) दहशतवादाचे प्रकार

ब) मानवी हक्कांची वैशिष्ट्ये.

क) नवीन आंतरराष्ट्रीय आर्थिक व्यवस्था.

ड) जागतिकीकरणाचे स्वरूप.

इ) अलिप्ततावादाची वैशिष्ट्ये.

फ) विकास व उपासामार.

प्र.3) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) मानवी हक्कांचे महत्त्व.

ब) नव वसाहतवादाचे परिणाम सांगा.

क) जागतिकीकरणाच्या मर्यादा लिहा.

ड) अलिप्ततावादाचे महत्त्व लिहा.

प्र.4) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) जागतिकीकरणाच्या परिणामांचा आढावा घ्या.

क) अलिप्ततावादाचा अर्थ सांगून, अलिप्ततावादाची मूलतत्त्वे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7161

[Total No. of Pages : 2

[6127]-625
T.Y. B.A.
HISTORY (Special)
DSE - 2D : Maharashtra in 20th Century
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36172)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

a) Write detailed in formation about "pandita Ramabai mukti mission".

OR

b) Review the educational work of maharshi Dhondo keshav karve.

Q2) Answer the following question is 300 words (any-one) **[15]**

a) Write the causes and effects of industrialization in Maharashtra.

OR

b) Explain the nature of co-operative movements in Maharashtra.

Q3) Answer the following questions 200 word (any - two) **[20]**

a) Write information about worker movement in Maharashtra.

b) Take review of peasanta movement in khandesh.

c) About information 'kalaram mandir satyagraha'.

d) Explain the role of Non-Brahmin News papers.

Q4) Short's Notes (any - four) **[20]**

a) Swami Ramanand tirtha.

b) Hutatma Govinda pansare.

c) Maharashtra - karnatak Border conflict.

d) Recommendations in Bombay Restrycturing Act.

e) Dar commision.

f) Maharashtra Ekikaran samiti.

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7161

[6127]-625
T.Y. B. A.
HISTORY (Special)
DSE - 2D : Maharashtra in 20th Century
(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36172)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणताही एक)

अ) पंडिता रमाबाई यांच्या 'मुक्ति मिशन' याविषयी सविस्तर माहिती लिहा. **[15]**

किंवा

ब) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांच्या शैक्षणिक कार्याचा आढावा घ्या.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणताही एक)

अ) महाराष्ट्रातील औद्योगिकरणाचे कारणे आणि परिणाम लिहा. **[15]**

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) महाराष्ट्रातील कामगार चळवळी विषयी माहिती लिहा.

ब) खानदेशातील शेतकरी चळवळीचा आढावा घ्या.

क) काळाराम मंदिर संत्याग्रहाविषयी माहिती लिहा.

ड) ब्राम्हणेत्तर वृत्तपत्रांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) स्वामी रामानंद तीर्थ

ब) हुतात्मा गोविंद पानसरे

क) महाराष्ट्र–कर्नाटक सीमा प्रश्न

ड) मुंबई पुर्नेरचना कायद्यातील शिफारशी

इ) दार कमिशन

फ) महाराष्ट्र एकीकरण समिती.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7162

[Total No. of Pages : 4

[6127]-626
T.Y. B.A.
HISTORY
DSE - 2D : Constitutional Development in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

a) Explain the causes for the Government of the India Act of 1861 and state the major provisions concerning the central and provincial Legislatures.

OR

b) Explain the background, Provisions and Significance of the Morley-Minto Reforms Act, 1909.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) **[15]**

a) Discuss the background and outcomes of Round Table conference.

OR

b) Explain the Recommendation of the Cripps Mission and examine it.

Q3) Answer the following questions in 200 word (any two) **[20]**

a) Discuss the important provisions and evaluate that proclamation in the Queen's proclamation.

b) Explain the provision and effect of Montagu-Chelmford Reforms Act, 1919.

c) Explain the background of the Nehru Report and its recommendations.

P.T.O.

Q4) Short's Notes (any four) **[20]**

a) Important Provisons of the 1891 Act.

b) Montague's Declaration of August 1917.

c) Recommendation of the simon commission.

d) Provincial Autonomy.

e) Mountbatten plan.

f) Cabinet mission plan.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7162

[6127]-626
T.Y. B. A.
HISTORY
DSE - 2D : Constitutional Development in India (1858-1950)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36173)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.**

2) **उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) **[15]**

अ) इ.स. 1861 च्या भारतविषयक कायद्याची कारणे सांगून इ.स. 1861 च्या कायद्याच्या केंद्रीय व प्रांतिय विधीमंडळाच्या प्रमुख तरतुदी सांगा.

किंवा

ब) इ.स. 1909 च्या मोर्ले – मिंटो सुधारणा कायद्याची पार्श्वभूमी, तरतुदी आणि महत्व स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या (कोणताही एक) **[15]**

अ) गोलमेज परिषदांची पार्श्वभूमी सांगून त्या परिषदांचे फलित काय होते याची चर्चा करा.

किंवा

ब) क्रिप्स मिशनच्या शिफारशी सांगुन त्याचे परीक्षण करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर द्या (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) राणीच्या जाहीरनाम्यातील महत्वाच्या तरतुदींची चर्चा करा आणि त्या जाहीरनाम्याचे मुल्यमापन करा.

ब) इ.स. 1919 च्या माँटेग्यू – चेम्सफोर्ड सुधारणा कायद्यातील तरतुदी आणि परिणाम स्पष्ट करा.

क) नेहरू अहवालाची पार्श्वभूमी सांगून त्याच्या शिफारशी स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) इ.स. 1891च्या कायद्यातील महत्वाच्या तरतुदी

ब) ऑगस्ट 1917 ची माँटेग्यू घोषणा

क) सायमन कमिशनच्या शिफारशी

ड) प्रांतिक स्वायत्तता

इ) माऊंटबॅटन योजना

फ) कॅबिनेट मिशन योजना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7163

[Total No. of Pages : 4

[6127]-627

T.Y. B. A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE - 2D S-4 : Modern Warfare

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any three) **[3×5=15]**

a) Explain the origin of nuclear warfare.

b) What is environmental warfare?

c) Explain the meaning and concept of Space Warfare.

d) State the Effect of Electronic warfare.

e) Explain the meaning and concept of Economic Warfare.

Q2) Answer the following questions in 300 words each (any one) **[1×15=15]**

a) Describe the effect of nuclear warfare.

b) Explain Nature and scope of environmental warfare.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[2×10=20]**

a) Explain in detail Means and Methods of Star War.

b) What is nuclear deterrence?

c) State the Mental health problems of soldiers.

d) State the Source and Effects of Information warfare.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) **[4×5=20]**

a) SDI

b) Effects of Enviromental warfare.

c) Effects of Space Warfare.

d) Objective of Information warfare.

e) Economic Warfare.

f) Nuclear Strategy.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7163

[6127]-627
T.Y. B. A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE - 2D S-4 : Modern Warfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36272)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3×5=15]**

अ) आण्विक युद्ध पद्धतीचा उगम स्पष्ट करा.

ब) पर्यावरणीय युद्ध म्हणजे काय?

क) अवकाश युद्ध पद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) इलेक्ट्रॉनिक युद्ध पद्धतीचे परिणाम सांगा.

इ) आर्थिक युद्ध पद्धतीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[1×15=15]**

अ) आण्विक युद्ध पद्धतीचे परिणाम विशद करा.

ब) पर्यावरणीय युद्धाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2×10=20]**

अ) अंतराळ युद्ध पद्धतीचे साधने आणि पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) आण्विक प्ररोधन म्हणजे काय?

क) सैनिकांच्या मानसिक आरोग्याच्या समस्या सांगा.

ड) माहिती युद्ध पद्धतीची साधने आणि परिणाम सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[4×5=20]**

अ) एसडीआय (SDI)

ब) पर्यावरणीय युद्धाचे परिणाम

क) अंतराळ युद्धाचे परिणाम

ड) माहिती युद्ध पद्धतीची उद्दिष्टे

इ) आर्थिक युद्ध पद्धती

फ) आण्विक युद्धनीती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P7164

[Total No. of Pages : 3

[6127]-628

T.Y.B.A.

ENGLISH

DSE - 2D : Introduction to Literary Criticism

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36332)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any Two) **[10]**

a) Discuss T.S. Eliot's 'Theory of Inpersonality of poetry'.

b) In what sense does Eliot view poet as a catalyst?

c) How does Empson explain the concept of ambignity?

d) Discuss Metaphor and Irony as types of Ambignity according to william Empson.

Q2) Answer the following questions in about 50-60 words each. (Any Two) **[10]**

a) What is George Lukacs 'Idea of Realism'?

b) What are the major principles of Lukacs' theory of realism?

c) Discuss freud's concept of 'Ego'.

d) Explain Sigmund Frend's model of human mind.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (Any Two) **[20]**

a) What does Tate mean by the term, 'intension' in poetry?

b) Explain cleanth Blooks' notion of paradox as the structure of poetry.

c) What is intentional fallacy according to wimsatt and Beardsley?

d) Discuss the characteristics of 'New criticism'.

P.T.O.

Q4) Write short notes on the following literary terms and critical terms. (Any Five) **[20]**

a) Catharsis.

b) Diction.

c) Allegory.

d) Irony.

e) Motif and theme.

f) Point of view.

g) Subjective and Obective.

Q5) Read the following poem/passage Carefully and answer the questions that follow (Any ONE) **[10]**

Glory be to God for dappled things-For skies of couple-colour as a brinded cow; For rose moles all in stipple upon trout that, swim;

Fresh - firecoal chestnut - falls; finches wings;Landscape plotted and pieced-fold, fallow & plough; And all trades, their gear and tackle and trim.

All things counter, original, spare, strange; whatever is fickle, freckled (who knows how?) with swift, slow,sweet, sour; adazzle, dim; He fathers-forth whose beauty is past change; Praise him.

Questions :

a) Explain briefly the theme of the poem.

b) What is the rhyme scheme of the poem?

c) Comment on the poetic devices used in the poem.

d) State the meaning of the last line of the poem.

e) Give a suitable title to the poem.

OR

"Out through that window, three years ago to a day, her husband and her two young brothers went off for their day's shooting. They never came back. In crossing the moor to their favourite snipe-shooting ground they were all three engulfed in a treacheous piece of bog. It had been that dreadful wet summer, you know, and places that were safe in other years gave way suddenly without warning. Thier bodies were never recovered. That was the dreadful part of it". Here the child's voice lost its self possessed note and became falteringly human. "Poor aunt always thinks

that they will come back someday, they and little brown spanie that was lost with them, and walk in at that window just as they used to do. That is why the window is kept open every evening till it is quite dusk. Poor dear aunt, she has often told me how they went out, her husband with his white water proof coat over his arm, and Ronnie, her youngest brother singing 'Bertie' why do you bound? as he always did to tease her, because she said it got on her nerves.

Questions :

a) Comment on the way the first sentence sets the tone of the passage.

b) What does the passage describe?

c) Explain the phrase 'self possessed note and became falteringly human'.

d) Comment on the writing style of the passage.

e) Suggest a suitable title to the passage.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7165

[Total No. of Pages : 3

[6127]-629

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

DSE - 2D, MS - 8 : Partial Differential Equations

(2019 Pattern) (Semester - VI) (CBCS) (36342)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any FIVE of the following: **[10]**

a) Eliminate the arbitrary function f from the equation $z = 2y + f(xy)$.

b) Find the complementary function of the equation $\left(D^2 - D'^2\right)z = 0$.

c) Solve: $xdx + ydy + zdz = 0$.

d) Eliminate the arbitrary constants a and b from the equation $z = ax - by$.

e) Classify the equation $\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$.

f) Find a particular integral of the equation $\left(D^2 - D'\right)z = e^{4x}$.

g) If $G = x + 2y + 3x$ and $F = 2x + y$, then find $\frac{\partial(F,G)}{\partial(x,y)}$.

P.T.O.

Q2) Attempt any *four* of the following: **[20]**

a) Verify that the differential equation $\left(x^2z - y^3\right)dx + 3xy^2dy + x^3dz = 0$ is integrable.

b) Explain a method to solve differential equation of the form

$P(x,y)dx + Q(x,y)dy + R(z)dz = 0$.

c) Prove tha a Pfaffian differential equation in two variable always possesses an integrating factor.

d) Explain a method to solve $Pp + Qq = R.$

e) Find integral curves of the equations $\frac{dx}{x+1} = \frac{dy}{y} = \frac{dz}{z+1}$.

f) Find the direction ratios of a normal to the surface $z = x^2 + y + 2z$ at a point P (1,2,4).

Q3) Attempt any *FOUR* of the following: **[20]**

a) Verify that the partial differential equation $u_{xxx} - u_{yy} = \frac{2z}{x}$ is satisfied by

$z = \frac{1}{x} f(y-x) + f'(y-x)$, where *f* is an arbitrary function.

b) If $z = f(x,y)$, then show that $rt = s^2$, where f is arbitrary function.

c) If $u_1, u_2, ...u_n$ are solutions of the homogeneous linear differential equation

$F(D,D')z = 0$, then $\sum_{r=1}^{n} c_r u_r$, where c_r are arbitrary constant, is also solution.

d) If $\alpha_r D + \beta_r D' + \gamma_r$ is a factor of $F(D,D')$ and $\phi_r(\xi)$ is an arbitrary function of the single variable ξ, then show that

$u_r = \exp\left(\frac{-\gamma_r x}{\alpha_r}\right)\phi_r(\beta_r x - \alpha_r y)$ if $\alpha_r \neq 0$ is a solution of the equation $F(D,D')z = 0$.

e) Find a particular integral of the equation $(D - D')z = y^2 - x^2$.

f) Find the general solution of $r + t - 2s = 0$.

Q4) Attempt any *TWO* of the following: **[20]**

a) Prove that a necessary and sufficient condition that there exists between two functions $u(x,y)$ and $\upsilon(x,y)$ a relation $f(u,\upsilon)=0$, not involving x or y explicitly is that $\dfrac{\partial(u,\upsilon)}{\partial(x,y)}=0.$

b) Solve the equation $2yzdx-2xzdy-(x^2-y^2)(z-1)dz=0$ by Natani's method.

c) Reduce the equation $3\dfrac{\partial^2 z}{\partial x^2}+3\dfrac{\partial^2 z}{\partial y^2}+10\dfrac{\partial^2 z}{\partial x\partial y}=0$ to canonical form.

d) Solve $u_{xx}+u_{yy}=0$ by separation of variable method.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7166

[Total No. of Pages : 4

[6127]-630
T.Y. B. A. (Regular)
SOCIOLOGY
DSE - 2D S -4 : Indian Society : Changes and Challenges
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (Any Three) **[15]**

a) Transnational investment.

b) Garbage issues.

c) Private Health sectors Quality.

d) Media.

e) Urbanization.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) **[15]**

a) Explain the features of new education policy in India.

b) Elaborate the commercialization of media.

c) Discuss the characteristics of social movement.

d) Explain the characteristics of urbanization.

e) Discuss the transport issues in urban society.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

a) Explain the necessity and challenges of online teaching.

b) Elaborate impact of media on Indian Democracy.

c) Media in post-truth era. Discuss.

d) Explain the importance of Democracy in India.

Q4) Answer the following questions in 300 words. (any one) **[20]**

a) Explain the concept of Democracy and its challenges in the contemporary Indian society.

b) Explain the concept of the public and private health sectors its availability, quality and affordability, health facilities.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7166

[6127]-630
T.Y. B. A. (Regular)
SOCIOLOGY
DSE - 2D S -4 : Indian Society : Changes and Challenges
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36372)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) राष्ट्रांतीत गुंतवणूक

ब) कचरा समस्या

क) खाजगी आरोग्य क्षेत्रातील गुणवत्ता

ड) प्रसार माध्यमे

इ) शहरीकरण

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भारतातील नवीन शैक्षणिक धोरणाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

ब) प्रसार माध्यमांचे व्यवसायीकरण विशद करा.

क) सामाजिक चळवळींच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

ड) शहरीकरणाची वैशिष्टे सांगा.

इ) शहरी समाजातील वाहतूकीच्या प्रश्नांची चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) ऑनलाईन शिक्षणाची गरज आणि आव्हाने स्पष्ट करा.

ब) भारतीय लोकशाहीवरील प्रसार माध्यमांचा परिणाम विशद करा.

क) सत्योत्तर काळातील प्रसार माध्यमे चर्चा करा.

ड) भारतातील लोकशाहीचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) लोकशाहीची संकल्पना स्पष्ट करून समकालीन भारतीय लोकशाही समोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

ब) सार्वजनीक व खाजगी आरोग्य क्षेत्राची संकल्पना सांगुन उपलब्धता, गुणवत्ता, परवडणाऱ्या आरोग्य सुविधा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7167

[Total No. of Pages : 4

[6127]-631

T.Y. B. A.

PHILOSOPHY SPECIAL - III

DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) Textual Studies (2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36422)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

a) Briefly explain the view of Gautam Buddha on centrality of mind.

b) Briefly explain the nature of chitta.

c) Briefly explain the nature of Dhamma.

d) Briefly explain the characteristics of Bhikkhu.

e) Briefly explain Gautam Buddha's concept of Ideal person.

Q2) Write short notes on any three of the following in 50 words each. **[15]**

a) Suffering.

b) Brahamana.

c) Craving.

d) Eternal Truth.

e) Right Livelihood.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions 200 each. **[20]**

a) Explain in detail Gautam Buddha's Thoughts on suffering.

b) Dhamma-The philosophy of living a successful life, discuss in detail.

c) Elaborate the Ethical Teachings of Gautam Buddha.

d) Explain in detail the role of Gautam Buddha about Health.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

a) Explain in detail Gautam Buddhas concept of shramana.

b) Discuss in detail Gautam Buddhas view on social situation.

Total No. of Questions : 4]

P7167

[6127]-631
T.Y. B. A.
PHILOSOPHY SPECIAL - III
DSE-2D : Thinkers and Textual Studies (Indian) Textual Studies
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36422)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.**

3) **संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.**

प्र.1) **खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी** 50 **शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) **मनाच्या एकाग्रतेबद्दल गौतम बुद्ध यांचे विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.**

ब) **चित्तचे स्वरुप थोडक्यात विशद करा.**

क) **गौतम बुद्ध प्रणित धम्म चे स्वरुप थोडक्यात स्पष्ट करा.**

ड) **बौद्ध धर्मातील भिक्खूची वैशिष्ट्ये थोडक्यात विशद करा.**

इ) **गौतम बुद्ध यांची आदर्श व्यक्तीची संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.**

प्र.2) **खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर प्रत्येकी** 50 **शब्दात टीपा लिहा.** **[15]**

अ) **दुःख–**

ब) **ब्राम्हण–**

क) **लालसा–**

ड) **शाश्वत सत्य–**

इ) **सम्यक आजिविका–**

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) दुःख या संकल्पनेबद्दल गौतम बुद्ध यांचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) धम्म–यशस्वी जीवन जगण्याचे तत्त्वज्ञान, सविस्तर चर्चा करा.

क) गौतम बुद्ध यांची नैतिक शिकवण सविस्तर विशद करा.

ड) गौतम बुद्ध यांची आरोग्य विषयक भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) गौतम बुद्ध प्रणित श्रमण संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) गौतम बुद्ध यांचे सामाजिक स्थितीविषयक विचार यावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7168

[Total No. of Pages : 4

[6127]-632
T.Y. B. A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE - 2D : Administrative Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions. (in 20 words) **[16]**

a) Who is called Guru in management.

b) Name any two functions at management mentioned by Peter Drucker.

c) What is Moslow's theory at motivation concerned with?

d) Name two book's at Peter Drucker.

e) Who wrote the book Motivation and Personality?

f) What is the theory proposed by Abraham Moslow's.

g) Who sees the concept at bureaucracy from a class perspective.

h) Who said that bureaucracy is a certain closed society within the state?

i) Who advocated decentralization.

j) Name two book at Karl Marx.

Q2) Attempt any four questions. (in 50 words) **[16]**

a) Pandit Nehru's Thoughts on Bureaucracy.

b) New public Managment.

c) Karl Marx's classist view at bureaucracy.

d) Pandit Nehru's concept of socialism and governance.

e) Peter Drucker's characteristics of managements.

f) Bureaucracy.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 100 words) **[18]**

a) Explain the Peter Drucker's concept at management.

b) Explain the moslow's motivation concept.

c) Explain the relationship between Moslow's theory at motivation and human behavior.

d) Explain the marks theory at separatism.

Q4) Attempt any two questions (in 200 words) **[20]**

a) Explain maslow's hierarchy at needs theory.

b) Explain Karl Marx's view at Bureaucracy Approach.

c) Explain Pandit Nehru's Approach at Decentralization.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7168

[6127]-632
T.Y. B. A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE - 2D : Administrative Thinkers
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36443)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* **तास]** **[एकूण गुण :** *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) व्यवस्थापनातील गुरू कोणास म्हटले जाते?

ब) पीटर ड्रकरने सांगितलेली व्यवस्थापनाची कोणतेही दोन कार्य सांगा?

क) मास्लोचा अभिप्रेरणा सिध्दांत कशाशी संबधीत आहे?

ड) पीटर ड्रकरचे दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

इ) मोटीव्हेशनल अँड ह्युमन बिहेविअर हा ग्रंथ कोणी लिहला?

फ) अब्राहम मास्लो यांनी मांडलेला सिद्धांत कोणता?

य) नोकरशाही या संकल्पनेला वर्गवादी दृष्टीकोनातून कोण बघते?

र) नोकरशाही ही राज्यसंस्थेतील एक विशिष्ट बंदीस्त समाज आहे कोण म्हटले?

ल) विक्रेंद्रीकरणाचा पुरस्कार कोणी केला?

व) कार्ल मार्क्सच्या दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) पंडीत नेहरुचे नोकरशाहीविषयक विचार.

ब) नवलोक व्यवस्थापन.

क) कार्ल मार्क्स यांचा नोकरशाहीचा वर्गवादी दृष्टीकोन.

ड) पंडीत नेहरू यांची समाजवाद आणि प्रशासन संकल्पना.

इ) पीटर ड्रकरचे व्यवस्थापन विषयक वैशिष्ट्ये.

फ) नोकरशही.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पीटर ड्रकरची व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) मास्लोची अभिप्रेरणा संकल्पना स्पष्ट करा.

क) मास्लोची अभिप्रेरणा व मानवी वर्तन यातील संबंध स्पष्ट करा.

ड) मार्क्सचा अलगतावादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मास्लोचा गरजा पदसोपान सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) कार्ल मार्क्स प्रणित नोकशाहीचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

क) पंडीत नेहरू यांचे विक्रेंद्रकरणाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-7169

[6127]-633
T.Y. B.A.
MARATHI (मराठी)
नियमित अभ्यासक्रम : सामान्यस्तर प्रश्नपत्रिका
CC-1F : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार – कविता
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36023)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

अभ्यासक्रम : 1) मराठी साहित्य, भाषिक कौशल्य विकास आणि शासनव्यवहार

2) कविता: साहित्यप्रकार, तात्विक विवेचन

3) 'रुप:कवितेचे': संपादित पुस्तक

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) राजभाषा मराठी विषयीचे महाराष्ट्र शासनाचे धोरण थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळाचे मराठी भाषाविषयक कार्य थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) 'हायकू' या काव्य प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) मराठी भावकवितेचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.

इ) राज्यघटनेतील भाषाविषयक तरतूदींचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) कविता या साहित्य प्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल स्पष्ट करा.

ब) मराठी भाषाविषयक कार्य करणाऱ्या शासकीय संस्थांचा आढावा घ्या.

क) महाराष्ट्र राज्याच्या भाषासंचालनालय या संस्थेच्या मराठी भाषाविषयक कार्याचा आढावा घ्या.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) कवी सौमित्र यांच्या कवितांचे आशयसौंदर्य स्पष्ट करा.

ब) कवी प्रकाश होळकरांनी आपल्या कवितेतून शेतकऱ्यांच्या दुःख वेदना कशा मांडल्या आहे ते सविस्तर लिहा.

क) कवी संतोष पवार यांच्या कवितेत स्त्रियांचे भावविश्व कवीने कसे मांडले आहे ते लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) 'रूपः कवितेचे' या पाठ्यपुस्तकातील कवींनी प्रेमभावनेचे चित्रण कसे मांडले आहे ते सविस्तर लिहा.

ब) कवी मंगेश नारायण काळे व नितीन भरत वाघ यांच्या कवितांचे वेगळेपण तुमच्या शब्दात लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-7170

[6127]-634

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1F (3) : व्यावहारिक व उपयोजित – मराठी भाग - 6

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36024)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) पुढील सहापैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[20]**

अ) जाहिरात म्हणजे काय ते सांगून तिचा हेतू स्पष्ट करा.

ब) जाहिरातीचा मथळा, उपमथळा यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

क) फेसबुक वरील लेखनाचे वैविध्य स्पष्ट करा.

ड) इंटरनेटचे महत्त्व सांगा.

इ) अनुदिनी (ब्लॉग) लिहिण्यामागची कारणे कोणती?

फ) पोर्टल बेबसाईटचे फायदे कोणते?

प्रश्न 2) पुढील तीनपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) परीक्षण म्हणजे काय? ते सांगून प्रसारमाध्यामंनुसार त्याच्यात होणाऱ्या बदलाचा वेध घ्या.

ब) मालिकांचे स्वरुप सांगून त्यांच्यात कालसापेक्ष होणारे बदल स्पष्ट करा.

क) चित्रपटाचे परीक्षण करत असतांना कोणते घटक विचारात घेतले जातात ते सवितस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढील तीनपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. **[20]**

अ) जाहिरातीचे स्वरुप व प्रकार स्पष्ट करा.

ब) ब्लॉग (अनुदिनी) लेखन म्हणजे काय? ब्लॉग कसा तयार करावा?

क) ई–वृत्तपत्र म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरुप व वेगळेपण स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) पुढील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

अ) विविध नवसमाजमाध्यमांचा परिचय करुन द्या.

ब) जाहिरातीच्या भाषेचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7171

[Total No. of Pages : 3

[6127]-635

T.Y. B.A.

FRENCH

CC-1F : Upper Intermediate French

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36033)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) *Use of dictionary is not allowed.*
2) *The medium of answer is French.*
3) *All questions are compulsory.*
4) *Answer all questions in full sentence.*

Q.1] A)Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : **[10]**

La plupart des prévisions économiques sont pessimistes pour 2023 en Europe. Selon la Banque mondiale, la croissance sera nulle dans la zone euro cette année. Le commissaire à l'économie, Paulo Gentiloni, est plus optimiste. "C'est vrai que nous sommes toujours dans une situation très incertaine et avec des dangers évidents. Mais en même temps la situation est moins négative qu'il y a quelques mois."

La guerre en Ukraine et les tensions géopolitiques auront un impact concède le commissaire européen, mais l'Union européenne a échappé au pire. "C'est sûr que la guerre en Ukraine et les tensions géopolitiques pèsent beaucoup, reconnaît depuis le forum économique de Davos sur Franceinfo mercredi 18 janvier; Paulo Gentiloni. Mais on attendait un risque de black-out de l'énergie cet hiver, des faillites d'entreprises, des problèmes dans le marché du travail. La réalité est que les prix de l'énergie ont baissé. Ceux du gaz sont aujourd'hui sous leur niveau d'avant la guerre. L'inflation a probablement atteint son pic à la fin de l'année dernière et va commencer à refluer dans la deuxième moitié de 2023. Aujourd'hui, le marché du travail se maintient."

Le commissaire européen à l'économie pointe du doigt un autre risque, qu'évoquent énormément les leaders politiques du vieux continent réunis à Davos pour le Forum économique mondial : le risque de transfert d'activités industrielles vers les États-Unis. Les Américains ont récemment mis en place "Inflation ReductionAct" qui prévoit des subventions massives aux entreprises qui s'installent sur leur sol. "C'est un risque réel, concède Paolo Gentiloni. Un risque lié à une situation qui ne va pas se corriger demain, lié à la différence des prix de l'énergie." "Nous n'allons pas entrer en guerre commerciale avec les États-Unis" rassure le commissaire européen à l'économie. "Mais nous devons trouver une solution."

Questions :

1. Quelle est la situation économique actuelle en Europe d'après l'article ci-dessus ? **[2]**
2. Nommez les problèmes vécus l'année dernière en Europe. **[2]**
3. Quel risque a étéévoqué par le commissaire européen ? **[2]**
4. Dites autrement : **[2]**
   a) Atteindre son pic :
   b) Inflation :
5. Relevez les contraires du texte ci-dessus. **[2]**

P.T.O.

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : [5]

Les institutions de la Vème République empruntent aux traits classiques des régimes parlementaires et des régimes présidentiels, ce qui a conduit certains constitutionnalistes à parler de « régime semi-présidentiel ».

C'est ainsi que participe du caractère parlementaire l'existence d'un Gouvernement, dirigé par un Premier ministre responsable devant l'assemblée élue au suffrage universel direct. En contrepartie de cette responsabilité du Gouvernement devant l'Assemblée nationale, celle-ci peut être dissoute par le chef de l'État.

En revanche, la désignation du Président de la République au suffrage universel direct, son rôle éminent en matière de politique étrangère mais aussi sa prééminence dans la conduite de la politique du pays, hors périodes de cohabitation, n'ont pas d'équivalent dans des régimes parlementaires comme ceux du Royaume-Uni ou de la République fédérale d'Allemagne – où la fonction du chef de l'État est essentiellement protocolaire – et rapprochent le système français du modèle américain.

La réduction à cinq ans de la durée du mandat du Président de la République et le fait que son élection précède désormais celle des députés ont renforcé le poids du chef de l'État.

Questions :

1. Dites vrai ou faux: [2]

a. La constitution de la 5e république invente le régime semi-présidentiel

b. Le mandat du président était plus qu'au présent.

2. Qui dirige le gouvernement? [1]

3. Le rôle du président est suprême, expliquez. [2]

Q.2]La Production Écrite : [15]

A) Rédigez une interview d'une politicienne discours sur ses plans de développement durable du pays. (Imaginez deux ou trois questions et leurs réponses.) [10]

B) Préparez une affiche sur les options modernes d'investissements. [5]

Q.3] Le Vocabulaire : [20]

A) Reliez les colonnes : [4]

	A		B
A	Le président	1	L'Inde
B	Le chancelier / la chancelière	2	L'Angleterre
C	La reine	3	L'Allemagne
D	Le premier ministre	4	La France

B) Qu'est – ce que c'est ? [3]

1. PDG :
2. SMIC :
3. PME :

C) Complétez avec le mot convenable : [3]

1. Ceux qui parlent le français : _____.
2. Un événement qui rassemble les gens du même objectif : _____.
3. Le pays qui reçoit les étudiants étrangers ; pour eux, ce pays est _____

D) Complétez avec les expressions de concessions : [3]

1. _____ les femmes aient des diplômes, leur compétence n'est pas reconnue.
2. Il n'a pas été autorisé _____ il avait eu son billet.
3. _____ ses discours impressionnants, il a perdu l'élection.

E) Complétez avec les expressions d'oppositions : [3]

1. Les partis de droite encouragent la privatisation, _____ les partis socialistes insistent sur les secteurs publics.

2. En France, _____ aux pays voisins, la place des femmes dans les assemblés élus était négligeable avant 2000.
3. _____ craindre, il faut étudier beaucoup.

F) Formez le nom des verbes suivants : [4]

1. élire :
2. parler
3. consommer
4. baisser

Q.4] La Grammaire : [20]

A) Mettez les verbes au passé simple : [5]

1. Ce _____ (être) une catastrophe.
2. Elle _____ (avoir) de la chance.
3. La branche _____ (tomber) ailleurs.
4. Les gens _____ (voir) l'horreur.
5. Personne n'y _____ (pouvoir) rien.

B) Mettez les locutions soulignées en relief : [5]

1. Je fais de la randonnée.
2. Il aime seulement cette œuvre de Paul Klee.
3. Le bruit de train ne nous dérange que dans notre quartier.
4. On encourage l'utilisation davantage de la langue maternelle.
5. Nous nous rencontrions dans ce restaurant souvent.

C) Transformez les phrases suivantes au discours direct ou indirect : [5]

1. L'agence prétendait, « C'est un hôtel confortable. »
2. Il m'a demandé, « Est – ce que j'ai pu dormir hier soir ? »
3. La cour demande à la société, « Versez les salaires sur les comptes des employés dans une semaine ! »
4. Les étudiants demandent au professeur, « Quand y aura – t – il l'examen ?
5. J'ai dit à mon ami, « tu obtiendras le boulot bientôt. »

D) Complétez les phrases suivantes avec les verbes être ou avoir selon le cas : [5]

1. Le professeur est sorti après _____ pris les livres.
2. Mon ami Paul, est reparti après _____ attendu un quart d'heure.
3. Robert a téléphoné à Hélène après _____ rentré chez lui.
4. Monique et Marie sont allées au café après _____ visité les Nouvelles Galeries.
5. Paul a vu Marie après _____ sorti de chez lui.

□□□

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-8690

[Total No. of Pages : 3

[6127]-636
T.Y. B.A.
CC - IF GG 6 : GERMAN GENERAL
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36043)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Use of dictionary is allowed.*

I. Übersetzen Sie! **[16]**

A. Übersetzen Sie ins Englische ! **[10]**

Frau Welz ist seit zwei Jahren Verkäuferin in einem Kaufhaus. Sie war damals sehr zufrieden, dass sie eine Stelle gefunden hat und dass sie jeden Monat gut verdient hatte. Aber sie möchte mit dem Job jetzt aufhören. Sie sucht eine neue Stelle, aus zwei Gründen : erstens, weil sie mit ihrem Chef oft Streit hat, und zweitens, weil sie mehr verdienen will. Eine neue Stelle zu finden ist aber eigentlich zur Zeit nicht einfach. Sie sucht in der Zeitung und im Internet. Sie fragt auch oft ihre Freunde. Sie ist sicher, dass sie bald etwas Interessantes bekommen wird.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 3) **[6]**

1. Not many people like to get up early and go to office.
2. If I were in your place, I would have done the homework.
3. Drinking enough liquids is good for health during summers.
4. Many parents send their children to expensive schools for a better education.

II. Beantworten Sie! **[30]**

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 5) **[20]**

1. Was machen Sie gerne in den Ferien?
2. Schreiben Sie zwei Tipps für stressfreies Leben.
3. Schreiben Sie kurz über das Buch, das Sie neulich gelesen haben.
4. Was würden Sie machen, wenn Sie fliegen könnten?
5. Beschreiben Sie Ihre Lieblingsjahreszeit?
6. Was wollen Sie Ihrer Großmutter zum Geburtstag schenken? Warum?

B. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! **[10]**

In schneller Folge passieren überall auf der Welt rätselhafte Dinge: In Kanada werden Touristenschiffe von Walen angegriffen, von der norwegischen Küste entdecken Ölbohrexperten auf dem Meeresboden Unmengen von merkwürdigen Würmern, hochgiftige Quallen greifen Schwimmer an den Stränden von Australien an, Schiffe werden vom Meer verschluckt, an der amerikanischen Ostküste kommen Millionen augenlose Krebse aus dem Meer und vergiften das Trinkwasser.

Eine weltweite Krise droht und einige Experten verdächtigen zunächst Terroristen. Sigur Johanson, ein norwegischer Biologe, vermutet als Erster einen anderen Zusammenhang zwischen den Ereignissen und sieht die Schuld bei den Menschen selbst. Könnten die Bewohner der Weltmeere einen Krieg gegen die Menschheit führen, weil diese dabei ist, ihren Lebensraum zu zerstören?

P.T.O.

a. Beantworten Sie die folgenden Fragen!

1. Wo wird das Trinkwasser vergiftet? Von wem? [1]
2. Was ist Sigur Johanson von Beruf? Woher kommt er? [1]
3. **Erläutern Sie den folgenden Satz in eigenen Worten:** [2]
   Könnten die Bewohner der Weltmeere einen Krieg gegen die Menschheit führen, weil diese dabei ist, ihren Lebensraum zu zerstören?

b. Richtig oder Falsch! [4]

1. Millionen von Menschen werden augenlos wegen Krebs.
2. Sigur Johanson ist ein Terrorist.
3. Die Menschheit ist schuldig für die merkwürdigen Ereignissen.
4. Walen attackieren große Schiffe in Kanada.

c. Erklären Sie die Wörter! [2]

1. rätselhaft
2. Zusammenhang

III. Grammatik und Wortschatz! [24]

A. Schreiben Sie die Sätze in Futur-I um! (nur 4) [4]

1. Die Sonne scheint.
2. Übermorgen kommen unsere Gäste.
3. Ich studiere regelmäßig.
4. Wann sehen wir uns wieder?
5. Besuchst du Iras Geburtstagsparty?

B. Schreiben Sie die Gegenteile! (nur 6) [6]

rund, lang, altmodisch, teuer, schwer, nah, sauber

C. Ergänzen Sie die richtige Form: Partizip I oder Partizip II! (nur 4) [4]

1. Das hart _____ Ei schmeckt gut. (kochen)
2. Die Oma nimmt _____ die Geschenke an. (lächeln)
3. Das Geschäft bleibt wegen Krankheit _____. (schließen)
4. Die hell _____ Farben findet Leonie gut. (leuchten)
5. Das ist ein oft _____ Spruch. (zitieren)

D. Bilden Sie die Konjunktiv I! (nur 4) [4]

1. Meine Eltern sagen, mein Bruder _____sehr kreativ. (sein)
2. Ich _____ gestern den ganzen Tag zu Hause_____. (bleiben)
3. Wir _____ ein großes Geschäft in Europa. (haben)
4. Die Studenten _____ Deutsch _____. (lernen)
5. Sie dachte, ihr _____ ein Paar. (sein)

E. Ergänzen Sie das richtige Verb in der richtigen Form! (nur 6) [6]

(widerspiegeln, abbiegen, überqueren, wiederholen, aufmachen, aufpassen, übersehen)

1. Als ich die Tür _____ habe, lief die Katze blitzschnell.

2. Wir sind falsch _____. Das Hotel steht auf der linken Seite.
3. Es ärgert die Lehrerin, dass die Studenten die Fehler _____.
4. Seine Persönlichkeit sieht in seinen Werken _____.
5. _____ die Straße Vorsichtig, Kind!
6. Der Polizist _____, als der Fahrer von der falschen Seite kam.
7. _____ Sie _____, Herr Schneider! Die Straße ist glatt.

Total No. of Questions : 5 SEAT No.

P-7172 Total No. of Pages : 2

[6127]-637

T.Y.B.A. (Semester - VI)

CC-1F : URDU

FICTION:STUDY OF DASTAN & AFSANA

(2019 Pattern) (CBCS) (36073)

Total Marks :70] *[Time :2½ Hours*

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: داستانوں کی اہمیت وافادیت پر روشنی ڈالئے۔ **[10]**

یا

داستان کے اہم لوازمات کا جائیزہ لیجئے۔

سوال نمبر2: میر امن دہلوی کی حیات وادبی خدمات کا احاطہ کیجئے۔ **[15]**

یا

داستان ''باغ وبہار'' کی ادبی حیثیت متعین کیجئے۔

سوال نمبر3: اردو مختصر افسانے کی تاریخ پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔ **[10]**

یا

مختصر افسانے کی تعریف بیان کرتے ہوئے اس کے اہم اجزائے ترکیبی کا جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر4: قرۃ العین حیدر کی حیات وادبی خدمات پر روشنی ڈالئے۔ **[15]**

یا

افسانہ ''پت جھڑ کی آواز'' کا فنی جائزہ پیش کیجئے۔

سوال نمبر5: مختصر نوٹ لکھئے (کوئی چار۔4) **[20]**

i) داستانوں میں تہذیب ومعاشرت کی عکاسی

ii) بصرہ کی شہزادی کا کردار

iii) تیسرے درویش کی سیر

iv) قرۃ العین حیدر کی افسانہ نگاری

v) الماس بیگم کا کردار

vi) افسانے کا فن

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

P-7173

[6127]-638

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC-2D(2) : कार्यक्रम संयोजनातील भाषिक कौशल्ये : भाग – 2

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36025)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) दि. 01 मे 2023 रोजी तुमच्या महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या महाराष्ट्र दिनाच्या कार्यक्रमाची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.

ब) तुमच्या महाविद्यालयाता साजरा झालेल्या 'मराठी भाषा दिनाच्या' कार्यक्रमाचे अहवाल लेखन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) 'यु–ट्युब' चॅनेल कसे तयार करावे हे सांगून तुमचे व्हिडीओ त्या चॅनेलवर अपलोड करण्याची कृती लिहा.

ब) तुमच्या महाविद्यालयात साजरा झालेल्या 'मराठी भाषा पंधरवडा' मधील विविध कार्यक्रमांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा. **[5]**

अ) तुमच्या महाविद्यालयात साजरा झालेल्या पदवीप्रदान कार्यक्रमाच्या प्रमूख अतिथींना निमंत्रित करणारे निमंत्रण पत्र तयार करा.

ब) ऑनलाईन व्याख्यानाचे फायदे–तोटे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3

SEAT No. [ ]

P-7174

Total No. of Pages : 1

[6127]-639

T.Y.B.A. (Semester - VI)

SEC-2D : URDU

INTRODUCTION TO MASS MEDIA

(2019 Pattern) (36074)

Total Marks :25] *[Time :2 Hours*

Note: ***All questions are Compulsory***

سوال نمبر1: پرنٹ میڈیا اور الیکٹرانک میڈیا کے درمیان فرق کو واضح کیجیے۔ **[10]**

یا

ذرائع ابلاغ کی تعریف بیان کرتے ہوئے کسی ایک ذرائع پر مفصل بحث کیجیے۔

سوال نمبر2: ذرائع ابلاغ میں زبان اہم کردار ادا کرتی ہے۔ بحث کیجیے۔ **[10]**

یا

شوشل میڈیا کے مثبت اور منفی پہلوؤں پر روشنی ڈالیئے۔

سوال نمبر3: کسی ایک پر مختصر نوٹ لکھیے۔ **[05]**

i) نامہ نگار کو کن اصول وضوابط کی پابندی کرنی پڑتی ہے؟

ii) پرنٹ میڈیا۔

iii) خبر نگاری کے مختلف ذرائع بیان کیجیے۔

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Page : 1

P-7175

[6127]-640

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

पाठ्यचर्या (SEC-2D) : साहित्य और फिल्मांतरण

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36096)

समय : 2 घंटे] *[पूर्णांक : 25*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) परिभाषा के आधार पर सिनेमा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ब) हिंदी सिनेमा के प्रमुख प्रकार लिखिए ।

क) भारतीय आरंभिक सिनेमा (मूक सिनेमा) का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।

ड) 'समानांतर सिनेमा' का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) साहित्य के फिल्मांतरण का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ब) हिंदी उपन्यासों पर बनी प्रमुख हिंदी फिल्मों का संक्षिप्त परिचय दीजिए ।

क) 'सारा आकाश' फिल्म की कथा लिखिए ।

ड) हिंदी कहानी पर बनी किसी एक हिंदी फिल्म का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर टिप्पणी लिखिए : **[5]**

अ) 'शूटिंग' (छायांकन)

ब) 'सद्‌गति' फिल्म की कथा ।

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7176

[Total No. of Pages : 1

[6127]-641
T.Y.B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
SEC-2D : Sanskrit Writing Skill
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36114)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : 1) **All questions are compulsory.**
सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) **Figures to the right indicate full marks.**
उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) स्वमहाविद्यालयस्य प्रधानाचार्याय दिनद्वयस्य रूग्णावकाशार्थं प्रार्थनापत्रं लिखतु। **[7]**

Q2) स्वमहाविद्यालयस्य वार्षिकोत्सवस्य कार्यक्रमस्य सूत्रसंचालन संहिता स्वशब्दैः लिखतु। **[7]**

Q3) वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत। **[6]**

i) स्वल्पलाभाय जनानि बहुमूल्यानि वस्तूनि नाशयन्ति।

ii) मानवाः व्यापारवर्धनाय वनवृक्षैः निर्विवेकं छिन्दन्ति।

iii) पर्यावरणरक्षणमपि धर्मस्यैवाङ्गमिति ऋषयः प्रतिपादितवतः।

iv) सरितो गिरिनिर्झरश्च अमृतस्वादु निर्मलं जलं प्रयच्छन्ति।

v) माता पुत्रीं स्निद्यति।

vi) त्रयः बालिकाः वार्तालापं कुर्वन्ति।

Q4) अधोलिखित वाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादं कुरूत। **[5]**

i) परिश्रमी नेहमी सफल होतात.
Diligent always succeed.

ii) गंगेचे पाणी पवित्र असते.
The water of Ganga is pure.

iii) हे विद्यार्थ्यांनो! नेहमी सत्य बोला.
Dear students! Always speak the truth.

iv) विद्येशिवाय जीवन व्यर्थ आहे.
Life is futile without knowledge.

v) महाकवी कालिदासांनी सात ग्रंथांची रचना केली.
Mahakavi Kalidas wrote seven granthas (books).

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7177

[Total No. of Pages : 2

[6127]-642
T.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36165)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one question in the following questions. (200 words) **[10]**

a) Discuss on formation of Samyukta Maharashtra.

b) What is Regional Development Boards? Explain demand of separate Vidarbha State.

Q2) Answer any one question in the following questions. (200 words) **[10]**

a) Explain the Aftermath of Samyukta Maharashtra movement on politics of Maharashtra.

b) Comment on Rethinking of Bilingual Bombay State.

Q3) Write short note (any one) **[5]**

a) Regional imbalance

b) Marathwada Vikas Andolan

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7177

[6127]-642
T.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36165)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2* तास*]* *[*एकूण गुण *: 25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. **[10]**

अ) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती यावर चर्चा करा.

ब) प्रादेशिक विकास मंडळे म्हणजे काय? स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. **[10]**

अ) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील परिणाम स्पष्ट करा.

ब) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पुनर्विचार यावर भाष्य करा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) प्रादेशिक असमतोल

ब) मराठवाडा विकास आंदोलन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7178

[Total No. of Pages : 2

[6127]-643
T.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2D (2): Heritage Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36176)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer to the following question in 200 words (any one) **[10]**

a) Discuss the characteristics of Verual architecture.

OR

b) Give detailed information about historical heritage sites in Maharashtra.

Q2) Write the answer to the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) Explain the historical Importance of Tajmahal as a World Heritage Site.

OR

b) Mention the architectural features of Khajuraho Temple.

Q3) Write a short note (any one) **[5]**

a) Konark Sun Temple

b) Karle-Bhaje Caves

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7178

[6127]-643
T.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2D (2): Heritage Management
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36176)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) वेरूळ स्थापत्यकलेच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक वारसा स्थळांची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.*2)* खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) जागतिक वारसा म्हणून ताजमहालचे ऐतिहासिक महत्त्व विषद करा.

किंवा

ब) खजूराहो मंदीराचे स्थापत्य वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.*3)* थोडक्यात टिप लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) कोणार्क सूर्य मंदिर

ब) कार्ले–भाजे लेणी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7179

[Total No. of Pages : 2

[6127]-644
T.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2D : Archaeology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) What is Archaeology? Explain the Objective & Scope of Archaeology.

OR

b) Write detailed information about deccan college department of Archaeology.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) Review the history of Indian Archaeology.

OR

b) Give detailed information from Archaeological survey of India.

Q3) Write short notes. (any one) **[5]**

a) Ajintha Caves

b) Tata Institute of Fundamental Research, Mumbai

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7179

[6127]-644
T.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2D : Archaeology
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36177)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2* तास*]* *[*एकूण गुण *: 25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) पुरातत्वशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून उद्दिष्टे व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) डेक्कन कॉलेज पुरातत्व विभागाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) भारतीय पुरातत्वशास्त्राच्या इतिहासाचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण (ASI) ची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (फक्त एक) **[5]**

अ) अजिंठा लेणी

ब) टाटा मूलभूत संशोधन संस्था, मुंबई

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7180

[Total No. of Pages : 2

[6127]-645
T.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2 D(2) : Numismatics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36178)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the Answer to the following questions in 200 words (any one) **[10]**

a) What is Numismatics? and explain the scope of Numismatics.

OR

b) Briefly review the Post Maurya period coins.

Q2) Write the Answer to the following questions in 200 words (any one) **[10]**

a) Explain the information about coins of Vijayanagar Period.

OR

b) Explain information about the coins of British East India Company Period.

Q3) Short Note (Any one) **[5]**

a) Shivrai

b) Coins of Independent India

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7180

[6127]-645
T.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2 D(2) : Numismatics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36178)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) नाणकशास्त्र म्हणजे काय? आणि नाणकशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मौर्यत्तर काळातील नाण्यांचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) विजयनगरच्या काळातील नाण्यांविषयी माहिती स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ब्रिटिश ईस्ट इंडीया कंपनीच्या काळातील नाण्यांची माहिती द्या.

प्र.*3)* टिप लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) शिवराई

ब) स्वतंत्र भारतातील नाणी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7181

[Total No. of Pages : 2

[6127]-646
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2 D : Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36206)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All question are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer in 20 words each (any five) **[10]**

a) Write important types of data.

b) Write the meaning of questionnaire.

c) Write the types of questionnaire.

d) Write any two characteristics of case study.

e) What is book review?

f) Write any two characteristics of research report.

g) What is reasearch Methodology?

Q2) Write short notes in about 100 words (any two) **[8]**

a) Write a note on primary data.

b) Write the objectives of research report.

c) Write the demerits if case study.

Q3) Write the answers of questions in 150 words (any one) **[7]**

a) Write the necesary factors of questionnaire construction.

b) Write the types of research report in detail.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7181

[6127]-646
T.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2 D : Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा पेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) तथ्यांचे मुख्य प्रकार सांगा.

ब) प्रश्नावलीचा अर्थ सांगा.

क) प्रश्नावलीचे प्रकार सांगा.

ड) व्यष्टी अध्ययनाची कोणतीही 2 वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) पुस्तक परिक्षण म्हणजे काय?

फ) संशोधन अहवालाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

य) संशोधन अभ्यासपद्धती म्हणजे काय?

प्र.*2)* प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) प्राथमिक तथ्य यावर टिप लिहा.

ब) संशोधन अहवालाचे उददेश सांगा.

क) व्यष्टी अध्ययनाच्या मर्यादा सांगा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[7]**

अ) प्रश्नावलीची रचना करताना कोणत्या गोष्टींचा विचार करणे आवश्यक ठरते?

ब) संशोधन अहवालाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7182

[Total No. of Pages : 2

[6127]-647

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2D : Personality Development - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36224)

Time : 1 Hour] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All question are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following (any one) **[10]**

a) Describe mind Mapping and its application in various fields.

b) Explain how to behave with Extroverts and Introverts.

Q2) Answer the following (any one) **[10]**

a) Discuss positive and negative selfesteem.

b) Define communication. Explain non-verbal communication skills with examples.

Q3) Answer the following (any one) **[5]**

a) Write advantages of written communication.

b) Give the sources of self-esteem.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7182

[6127]-647

T.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-2D : Personality Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (36224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *1* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) मनोमापनाचे वर्णन करा आणि त्याचे विविध क्षेत्रातील उपयोजन स्पष्ट करा.

ब) अंतरमुखी व बर्हिमुखी व्यक्तीबरोबर कशी वर्तणूक करावी हे स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) सकारात्मक व नकारात्मक आत्मआदराची चर्चा करा.

ब) संप्रेषणाची व्याख्या सांगा. अभाषिक संवाद कौशल्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) लेखी संवादाचे फायदे लिहा.

ब) आत्मआदराची उगमस्थाने सांगा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7183

[Total No. of Pages : 4

[6127]-648

T.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC-2D : Human Rights and India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All question are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement **[5]**

i) Mahatma Gandhi laid the foundations of Sarvodaya movement on this principle.

a) Truth b) Non-Violence

c) Love d) All the Above

ii) Since the Supreme Court is the apex court of the Country, it is located at this place_____

a) Gujarat b) New Delhi

c) Maharashtra d) Kerala

iii) The United Nations adopted the Universal Declaration of Human Rights in_____

a) 1946 b) 1947

c) 1948 d) 1949

iv) The Government of India passed the Human Rights Act in_____

a) 1990 b) 1991

c) 1992 d) 1993

v) National Commission for Protection of Child Rights was established in_____

a) 2001 b) 2002

c) 2005 d) 2007

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 100 words each (Any three) **[12]**

a) Explain the Meaning and Concept of Sarvodaya.

b) What are the Fundamental rights?

c) Explain the Functions of National Human Rights Commission.

d) Explain the Role of National Commission for Women.

e) Explain the Concept of Child rights.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any one) **[8]**

a) Explain in detail Indian Judiciary Organs.

b) Describe in detail the National Commision for Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

Total No. of Questions : 3]

P7183

[6127]-648
T.Y.B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
SEC-2D : Human Rights and India
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36274)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून विधाने परत लिहा. **[5]**

अ) महात्मा गांधीनी ..... या तत्वावर सर्वोदय चळवळीचा पाया घातला.

i) सत्य ii) अहिंसा

iii) प्रेम iv) वरील सर्व

ब) सर्वोच्च न्यायालय हे देशाचे शीर्षस्थ न्यायालय असल्यामुळे ..... याठिकाणी स्थित आहे.

i) गुजरात ii) नवी दिल्ली

iii) महाराष्ट्र iv) केरळ

क) संयुक्त राष्ट्रांनी ..... मध्ये मानवी अधिकारांचा वैश्विक जाहीरनामा स्वीकृत केला.

i) 1946 ii) 1947

iii) 1948 iv) 1949

ड) भारत सरकारने ..... मध्ये मानवाधिकार अधिनियम पारित केला.

i) 1990 ii) 1991

iii) 1992 iv) 1993

इ) राष्ट्रीय बाल अधिकार संरक्षण आयोगाची स्थापना ..... मध्ये करण्यात आली.

i) 2001 ii) 2002

iii) 2005 iv) 2007

प्र.2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[12]**

अ) सर्वोदय चा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) मुलभूत हक्क कोणते?

क) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची कार्ये स्पष्ट करा.

ड) राष्ट्रीय महिला आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) बाल अधिकाराची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[8]**

अ) भारतीय न्यायिक अंगे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती आयोग सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7184

[Total No. of Pages : 1

[6127]-649
T.Y.B.A.
ENGLISH
SEC-2D : Mastering Life Skills and Life Values
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36334)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All quesions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any ONE of the following: **[10]**

a) What are values and how do they shape an individual's beliefs, attitudes and behaviours in personal and professional context's?

b) Write a short note on human values with examples.

Q2) Attempt any ONE of the following. **[10]**

a) What are some examples of professional values.

b) Write a short note on Self-Awareness and self-management.

Q3) Attempt any ONE of the following. **[5]**

a) Differentiate between moral and ethical values.

b) What are aesthetic values?

◀▶ ◀▶ ◀▶

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P7185

[Total No. of Pages : 2

[6127]-650
T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC-2D : Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) Elaborate the sociological perspective on violence as a social issues.

b) Explain the forms of violence in detail.

Q2) Write a short notes. (any three) **[15]**

a) Gender discrimination and violence.

b) Patriarchy and Violence.

c) LGBTQ and family violence.

d) Domestic violence Act-2005

e) Anti-superstition and Black magic.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P7185

[6127]-650
T.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC-2D : Understanding and Mitigating Violence
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36375)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून हिंसाचार हा सामाजिक प्रश्न आहे विशद करा.

ब) हिंसाचारांचे प्रकार विस्तृत विशद करा.

प्र.*2)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) लिंगभाव विषमता आणि हिंसा

ब) पुरूषसत्ता व हिंसा

क) एल.जी.बी.टी.क्यू. आणि कुटुंबातील हिंसाचार

ड) घरगुती हिंसाचार प्रतिबंधक कायदा, 2005

इ) अंधश्रद्धा प्रतिबंध आणि काळी जादू

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P7186

[Total No. of Pages : 2

[6127]-651

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana: Way of Good Life

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short note on any three of the following in 50 words each. **[15]**

a) Definitions of Yoga

b) Bhagavad-Gita:Karma yoga

c) Jaina's concept of Dhyanayoga

d) Sila

e) Samadhi

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any one) **[10]**

a) Explain the interconnection between Yoga with Human health.

b) What are the various steps of the development of Vipassana?

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P7186

[6127]-651
T.Y.B.A.
PHILOSOPHY
SEC-2D : Course on Yoga and Vipassana: Way of Good Life
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर 50 शब्दात टीपा लिहा. **[15]**

अ) योगाची व्याख्या

ब) भगवद्गीतेतील 'कर्मयोग'

क) जैनाची 'ध्यानयोग' संकल्पना

ड) शील

इ) समाधी

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) योग आणि मानवी आरोग्य यात असलेला आंतरसंबंध स्पष्ट करा.

ब) विपश्यना विकसनाच्या विविध पायऱ्या काय आहेत?

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

P-7187

[Total No. of Pages : 2

[6127]-652

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36447)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one question of the following in 200 words :** **[10]**

a) Discuss on rethinking of Bilingual Bombay State.

b) Explain the formation of Samyukta Maharashtra.

Q2) **Answer any one question of the following in 200 words :** **[10]**

a) What is regional imbalance? Explain the demand of separate Vidurbha State.

b) State the Aftermath of the Samyukta Maharashtra Movement on the politics of Maharashtra.

Q3) **Write short note any one :** **[5]**

a) Regional Development Board.

b) Marathwada Vikas Andolan.

□□□

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P-7187 **[6127]-652**

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2D : Samyukta Maharashtra Movement

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) द्विभाषिक मुंबई राज्याचा पुनर्विचार यावर चर्चा करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) प्रादेशिक असमतोल म्हणजे काय? स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी स्पष्ट करा.

ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील परिणाम सांगा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) प्रादेशिक विकास भंडळे

ब) मराठवाडा विकास आंदोलन

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-7188

[6127]-653

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

G-3 : गजल विधा और पत्राचार (Core Course - 1F)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36093)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

पाठ्यपुस्तक : साये में धूप–संपा. दुष्यन्त कुमार

सूचनाएँ :

1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) गजल की परिभाषा देते हुए उसके स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।

ब) दुष्यन्त कुमार का साहित्यिक परिचय दीजिए ।

क) 'कैसे मंजर सामने आने लगे है' गजल का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए ।

ड) 'चाँदनी छत पे चल रही होगी' गजल का आशय अपने शब्दों में लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) दुष्यन्त कुमार की गजलों में सामाजिक परिवेश का चित्रण किस प्रकार हुआ है? गजलों के आधार पर स्पष्ट कीजिए ।

ब) दुष्यन्त कुमार की गजलों में वेदना और निराशा का चित्रण किस प्रकार हुआ है? स्पष्ट कीजिए।

क) 'आज सडकों पर लिखे हैं सैकडों नारे न देख' गजल के माध्यम से कवि क्या कहना चाहते हैं?

ड) 'एक कबूतर चिट्ठी लेकर, पहली–पहली बार उडा' गजल का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर टिप्पणीयाँ लिखिए : **[14]**

अ) गजल के प्रकार ।

ब) गलज का विषय ।

क) 'हो गई है परि पर्वत–सी पिघलनी चाहिए' गजल का उद्देश्य ।

ड) हिंदी गजल की विशेषताएँ ।

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : **[7]**

i) ''खुदा नहीं, न सही, आदमी का ख्वाब सही,
कोई हसीन नजारा तो है नजर के लिए ।''

ii) ''दुख नहीं कोई कि अब उपलब्धियों के नाम पर,
और कुछ हो या न हो, आकाश–सी छाती तो है ।''

ब) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : **[7]**

i) ''हर सडक पर, हर गली में, हर नगर, हर गाँव में,
हाथ लहराते हुए हर लाश चलनी चाहिए ।''

ii) ''क्या वजह है प्यास ज्यादा तेज लगती है यहाँ
लोग कहते हैं कि पहले इस जगह पर था कुआँ ।''

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषय पर पत्र लेखन का नमूना तैयार कीजिए : **[14]**

अ) केंद्रीय हिंदी निदेशालय के निदेशक द्वारा सभी विश्वविद्यालयों के अंतर्गत महाविद्यालायों में 'विश्व हिंदी दिवस' मनाने हेतु आदेश देते है । कार्यालय आदेश का नमूना तैयार कीजिए ।

ब) डॉ. ममता मेहता, चीफ कमीशनर, मानव संसाधन विकास मंत्रालय, नई दिल्ली, सभी विश्वविद्यालयों के कुलपतियों को क्रांतिवीर राजगुरू की जयंती मनाने के संदर्भ में परिपत्र जारी करती है । परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए ।

क) केंद्रीय हिंदी निदेशालय के निदेशक सभी सरकारी कार्यालयों में हिंदी का प्रयोग अनिवार्य करने के संबंध में कार्यालय ज्ञापन भेजते है । कार्यालय ज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए ।

ड) अनिकेत पांडे अवर सचिव, क्रीडा मंत्रालय भारत सरकार सभी राज्य सरकारों को 'खेलो इंडिया' अभियान की कार्यवाही करने के संदर्भ में परिपत्र भेजते है । परिपत्र का नमूना तैयार कीजिए ।

□□□

Total No. of Questions : 5] SEAT No. :

P-7189 [Total No. of Pages : 2

[6127]-654

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC - 1F - (G3) : प्रयोजनमूलक हिंदी माध्यम लेखन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36094)

समय : 2½ घण्टे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।*
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) जनसंचार माध्यम को स्पष्ट करते हुए उसके प्रकारों की चर्चा कीजिए।

ब) प्रयोजनमूलक हिंदी का अर्थ एवं स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

क) दृश्य माध्यम क्या है? यह बताते हुए उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

ड) श्रव्य माध्यम में प्रयुक्त भाषा को विस्तार से बताइए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) प्रतिवेदन का स्वरूप बताते हुए उसके प्रारूप पर प्रकाश डालिए।

ब) पृष्ठ सज्जा (मेकअप) के विविध अंग लिखिए।

क) प्रतिवेदन में सामग्री का संयोजन कैसे किया जाता हैं।

ड) प्रतिवेदन के कलापक्ष को स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) संचार क्रांति एवं सूचना प्रौद्योगिकी का भविष्य अपने शब्दों में लिखिए।

ब) ई–कॉमर्स क्या है? स्पष्ट कीजिए।

क) आभासी कक्षा तथा ई–गोष्ठी अपने शब्दो में लिखिए।

ड) नेट बैंकिंग की आवश्यकता पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन पर टिप्पणी लिखिए । **[21]**

अ) श्रव्य माध्यम का स्वरूप

ब) दृश्य माध्यम के लिए समाचार लेखन

क) प्रतिवेदन में शीर्षक का महत्व

ड) प्रतिवेदन में पृष्ठ निर्धारण

इ) सूचना प्रौद्योगिकी की उपादेयता

फ) ई–फैक्स

प्रश्न 5) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए । **[7]**

अ) जनसंचार माध्यम और हिंदी की अवधारणा विस्तार से समझाइए ।

ब) प्रतिवेदन की परिभाषा बताते हुए मुद्रण पर प्रकाश डालिए ।

क) ई–संसाधने की सीमाएँ विस्तार से स्पष्ट कीजिए ।

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5 **SEAT No.** [ ]

P-7190 **Total No. of Pages : 2**

[6127]- 655

T.Y.B.A. (Semester-VI)

CC- 1E:PERSIAN

Poetry, Poetic Terms and Figures of Speech

(2019Pattern) (36103)

Total Marks :70] ***[Time : 2½ Hours***

Instruction to candidates :

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q.1 Write a Short note on any three of the following Poetic terms: [12]

مستزاد ، رباعی ، هزل ، نعت ، قصیده

Q.2 Define and Illustrate any five of the following: [10]

a) استعاره b) کنایه c) تشبیه

d) علم بیان e) علم بدیع f) تضمین

g) سوال وجواب h) تلمیع

Q.3 Write the summery of <u>any two</u> of the following poems: [12]

افسوس افسوس ، درستایش خرد، دین ووطن، کبروناز

Q.4 Write a note on life and literary works of any two of the following poets: [16]

ناصر خسرو، علامه اقبال ، ابراهیم پور داؤد ، فردوسیؒ

P.T.O.

Q.5 A) Translate or explain any seven of the following couplets: [14]

i) بیا این خاکدان را گلستان ساز جهان پیر را دیگر جوان ساز

ii) آنچه پیغمبر بماواجب نمود آشکار وبر ملا علم است علم

iii) شمادل به فرمان یزدان پاك بدادیدو از ما مدار یدباك

iv) خرد دست گیردبه هر دو سرای خرد رهنمای و خرد ره گشای

v) عمر به خشنودی دلها گذار تاز تو خوشنود بود کردگار

vi) هنر آموز کز هنر مندی در گشائی کنی نه در بندی

vii) بسوز ند چوب درختان بی بر سزا خود بمین است مر بی بری را

viii) انسان و جهان او از نقش ونگارمن خون جگر مردان، سامان بهار من

ix) ای کر مک شب تاب سراپای تو نوراست پرواز تویک سلسلۀ غیب و حضوراست

x) توجوان خام سوزی ، سخنم تمام سوزی غزلی که می سرایم به تو ساز گار بادا

xi) چیست دین بر خاستن از روی خاك تاز خود آگاه گردد جان پاك

xii) چون سرمه رازی را از دیده فروشستم تقدیر امم دیدم پنهان بکتاب اندر

B) Translate the following English passage in to your own language [06]

Meeting new people and dealing with unfamiliar situations helps children develop social skills. They'll learn how to interact with people of different ages, backgrounds and cultures. In some cases, they get to learn new languages. They 'll also learn how to compromise and work as a team. Studies show that children who travel frequently have higher grades and test scores than those who don't. They're also more likely to enroll in college and graduate.Travel enables children to learn new things and think critically about the world around them.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7191

[Total No. of Pages : 3

[6127]-656
T.Y. B.A.
SANSKRIT
SEC-1D : Kavi Bharutrharuivirachitam Nitishatakam
(कविभर्तृहरिविरचितं नीतिशतकम्) (General Paper-III)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semeter - VI) (36113)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

सूचना :– 1) *All Questions are compulsory.*
सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) *Figures to the right indicate full marks.*
उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Translate in to English or Marathi. (Any three)

इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा. (कोणतेही तीन) **[15]**

i) अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।

ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्माऽपि तं नरं न रञ्जयति।।

ii) स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रा विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः।

विशेषतः सर्वविदां समाजे विभूषंण मौनमपण्डितानाम्।।

iii) विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं

विद्या भोगकरी यशःसुखकरी विद्या गुरूणां गुरूः।

विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परं दैवतं

विद्या राजसु पूजिता न तु धनं विद्या विहीनःपशुः।

iv) आज्ञा कीर्तिः पालनं ब्राह्मणानां दानं भोगो मित्रसंरक्षणञ्च।

येषामेते षड्गुणा न प्रवृत्ताः कोऽर्थस्तेषां पार्थिवोपाश्रयेण।।

P.T.O.

Q2) A) Reference to the context. (Any two) **[10]**

संसदर्भ स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)

i) **स्वजनबन्धुजनेष्वसहिष्णुता प्रकृतिसिद्धमिदं हि दुरात्मनाम्।**

ii) **सतां केनोद्दिष्टं विषममसिधाराव्रतमिदम्।**

iii) **नास्ति येषां यश:काये जरामरणजं भयम्।**

B) **रिक्तस्थानानि पूरयत (कान्यपि पञ्च)** **[5]**

i) **विघ्नै: पुन: पुनरपि प्रतिहन्यमाना: प्रारब्धम् ..... जना: न परित्यजन्ति।**

ii) **सामान्य: सर्वशास्त्रेष्वनुपहतविधि: श्रेयसामेष.....।**

iii) **..... कथय किं न करोति पुंसाम्।**

iv) **क्षीयन्ते खलु भूषणानि सततं ..... भूषणम्।**

v) **ये चैवं पुरूषा: कलासु कुशलास्तेष्वेव .....।**

vi) **अनुद्धता: सत्पुरूषा: ..... स्वभाव एवैष परोपकारिणाम्।**

vii) **स्वानुभूत्येकमानाय नम: शान्ताय.....।**

Q3) A) **उचित युग्मं विचिनुत (कान्यपि पञ्च)** **[5]**

i)	**दानेन शोभते**	a)	**दिवसधूसरो**
ii)	**शशी**	b)	**परिग्रहफल्गुताम्**
iii)	**ब्रह्मा न रञ्जयति**	c)	**सिकतासु**
iv)	**लभेत तैलं**	d)	**गजपुङ्गव:**
v)	**किञ्चिज्ज्ञ:**	e)	**पाणि:**
vi)	**क्षुद्र: न गणयति**	f)	**गज इव मदान्ध:**
vii)	**चाटुशतैश्च भुङ्क्ते**	g)	**ज्ञानलवदुर्विदग्धं**

B) Write an essay on '**दुर्जनपद्धति:**' **[15]**

'**दुर्जनपद्धति:**' यावर निबंध लिहा.

OR/**किंवा**

Write an essay on '**धैर्यपद्धति:**'

'**धैर्यपद्धति:**' यावर निबंध लिहा.

Q4) Write notes (any two) **[20]**

टीपा लिहा (कोणत्याही दोन)

i) **मूर्खपद्धतिः**

ii) **परोपकारपद्धतिः**

iii) **मानशौर्यपद्धतिः**

Total No. of Questions : 3 **SEAT No.** | |

P-8689 **Total No. of Pages : 2**

[6127]-657

T.Y.B.A (Semester - VI)

ARABIC

CC1F: Classical Poetry & Grammar

(2019 Pattern) (CBCS) (36141)

Total Marks :70] ***[Time :2½ Hours***

Instructions to the Candidates:

1) Attempt All questions.

2) Figures to the left side indicate full Marks.

Q.1 Write Short Notes on any two eminent poets in English/Urdu/ Marathi of the following: **[30]**

a) العتاهية (ابوالعتاهية)

b) البشاربن برد

c) فرزدق

Q.2 Translate and Explain following Poem in English/Urdu/ Marathi: **[20]**

a) هذاالذى تعرف البطحاءُوطّاتَه

والبيتُ يَعرِفه والحلّ والحرمُ

b) هذاابنُ خيرِ عبادِ اللّه كلّهمُ

هذا التقىُّ النقّىُ الطاهرُ العَلَمُ

P.T.O.

c) هذا اَبنُ فَاطمةِ اِن كنتَ جاهِلَّهُ

بجَدّه أنبياءُ اللّٰه قد خُتِموا

d) هذاعليٌّ رسول اللّٰه والدُه

أمسَتُ بنور هداه تهتدى الأممُ

e) سهل الخليقة لا تخشى بوادره

يَزينه اثنانِ: حُسنُ الخُلْقِ والكرمُ.

f) ماقَال لا قَطٌّ اء لاَ فيِ تشهده

لولا التشهد كانت لاؤُه نَعمُ.

g) عمّ البريةُ بالاء حسان فانقشعت

عنها الغياهبُ والاء ملاقُ والأ المُ

Q.3 Define and illustrate any two of the following grammatical terms: [20]

a) الا عداد

b) الشبيه

c) الاقتباس

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

P7192

[Total No. of Pages : 4

[6127]-658
T.Y.B.A.
ECONOMICS (General Paper - III)
CC-1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are the compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever is necessary.***

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any Eight) **[16]**

a) What is meant by Economic Development?

b) State any two objectives of NITI Aayog.

c) Who is a chairperson of NITI Aayog?

d) When was NITI Aayog founded?

e) What is meant by Sustainable Development?

f) State the Gender Equity Goal of Sustainable Development.

g) When does United Nations adopted Sustainable Development Goals?

h) Define Environmental Policy.

i) State any two objectives of National Conservation Policy.

j) What is meant by Global Warming?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 words (any four) **[16]**

a) State the Causes of Global Warming.

b) State the need of Economic Planning.

c) State the structure of NITI Aayog.

d) State any four objectives of NITI Aayog.

e) State the quality of Education Goal of Sustainable Development.

f) What are the objectives of National Environment Policy 2006.

Q3) Answer the following questions in 100 words (any Three) **[18]**

a) Explain the difference between planning commission and NITI Aayog.

b) Explain the objectives of Economic planning in India.

c) Explain the effects of Global Warming.

d) Explain Importance of Sustainable Development.

Q4) Answer the following questions in 200 words (any two) **[20]**

a) Explain the Sustainable Development goals.

b) Explain the National Conservation Strategy 1992.

c) Explain the Role of NITI Aayog.

Total No. of Questions : 4]

P7192

[6127]-658
T.Y.B.A.
ECONOMICS (General Paper - III)
CC-1F : Indian Economic Development - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) 'आर्थिक विकास' म्हणजे काय?

ब) निती आयोगाची कोणतीही दोन उद्दीष्ट्ये सांगा.

क) निती आयोगाचे अध्यक्ष कोण आहेत?

ड) निती आयोगाची स्थापना केंव्हा झाली?

इ) 'शास्वत विकास' म्हणजे काय?

फ) शास्वत विकासाचे लिंग समभाव ध्येय सांगा.

य) संयुक्त राष्ट्रसंघाने शास्वत विकासाचे ध्येय केंव्हा स्विकारले?

र) पर्यावरण धोरनाची व्याख्या द्या.

ल) राष्ट्रीय संवर्धन व्युहरचनेची दोन उद्दिष्टये सांगा.

व) जागतीक तापमान वाढ म्हणजे काय?

प्र.2) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) जागतीक तापमान वाढीची कारणे सांगा.

ब) आर्थिक नियोजनाची गरज सांगा.

क) निती आयोगाची रचना सांगा.

ड) निती आयोगाची कोणतीही चार उद्दिष्ट्ये सांगा.

इ) शास्वत विकासातील गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाचे ध्येय सांगा.

फ) राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण – 2006 ची उद्दिष्ट्ये कोणती?

प्र.3) पुढील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) नियोजन आयोग आणि निती आयोग यातील फरक स्पष्ट करा.

ब) भारतातील आर्थिक नियोजनाची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) जागतीक तापमान वाढीचे परिणाम स्पष्ट करा.

ड) शास्वत विकासाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) पुढील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) शास्वत विकासाची ध्येये स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय संवर्धन व्युहरचना -1992 स्पष्ट करा.

क) निती आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7193

[Total No. of Pages : 4

[6127]-659
T.Y. B.A. (Semester - VI)
POLITICAL SCIENCE
CC-1F : Modern Political Analysis
(2019 Pattern) (CBCS) (36163)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 20 words (Any Eight) **[16]**

a) Give meaning of the term 'Political Participation'.

b) Mention any four names of the scholars of Elitist theory.

c) Give example of religious elite.

d) Head of the Jat Panchayat, Activists of social movement come under which class of elite?

e) Who has written the book 'The mind and society'?

f) Who has introduced the concept 'From Law of Oligarchy?'

g) Who is the chief advocate of communication Theory?

h) Mention any four types of Power?

i) Define Authority.

j) Communication theory is based on which science.

Q2) Write short notes. (Any Four) (in 50 words) **[16]**

a) Nature of Political participation.

b) Paretos Psychological analysis on Elite theory.

c) Information flow.

d) Classification of Authority as given by Max Weber.

P.T.O.

e) Causes of Political participation.

f) Influence.

Q3) Write short answers in 100 words. (Any three) : **[18]**

a) Factors influencing political participation.

b) Circulation of Elite.

c) Mosca's views on Political Elite

d) Difference between Power and Authority.

Q4) Write answers in detail. (any two) (in 200 words) : **[20]**

a) Explain the levels of Political Participation with diagram.

b) Discuss various Agencies of Political communication.

c) Define political power. Discuss the nature and sources of political power.

Total No. of Questions : 4]

P-7193

[6127]-659
T.Y. B.A. (Semester - VI)
POLITICAL SCIENCE
CC-1F : आधुनिक राजकीय विश्लेषण
(2019 Pattern) (CBCS) (36163)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची वीस शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) 'राजकीय सहभाग' या संज्ञेचा अर्थ लिहा.

ब) अभिजनवादी सिद्धांताच्या कोणत्याही चार अभ्यासकांची नावे लिहा.

क) धार्मिक अभिजनांची उदाहरणे द्या.

ड) जात पंचायतीचा प्रमुख, सामाजिक चळवळीचा कार्यकर्ता कोणत्या प्रकारच्या अभिजन वर्गात मोडतात?

इ) 'मन आणि समाज' (The mind and society) हा ग्रंथ कोणी लिहीला?

फ) 'अल्पजनशाहीचा पोलादी कायदा' ही संकल्पना कोणी मांडली?

य) संसूचन सिद्धांताचा मुख्य प्रवर्तक कोण आहे?

र) सत्तेचे कोणतेही चार प्रकार लिहा.

ल) अधिसत्तेची व्याख्या लिहा.

व) 'संसूचन सिद्धांत' कोणत्या शास्त्रावर आधारीत आहे?

प्रश्न 2) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) (50 शब्दात) **[16]**

अ) राजकीय सहभागाचे स्वरूप.

ब) परेटोने मानसशास्त्रीय दृष्टिकोनातून केलेले? अभिजनवादी सिद्धांताचे विश्लेषण.

क) माहितीचा प्रवाह

ड) मैक्स वेबर प्रणित अधिसत्तेचे वर्गीकरण

इ) राजकीय सहभाग घेण्यामागील कारणे

फ) प्रभाव

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) राजकीय सहभागावर प्रभाव टाकणारे घटक

ब) अभिजनाचे अभिसरण

क) राजकीय अभिजनाबाबत मोस्काचा दृष्टिकोन

ड) सत्ता आणि अधिसत्ता यांतील फरक लिहा.

प्रश्न 4) सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (200 शब्दांत) **[20]**

अ) राजकीय सहभागाच्या विविध पातळ्या आकृतीबंधासहीत स्पष्ट करा.

ब) राजकीय संसूचनाची विविध माध्यमे सविस्तर स्पष्ट करा.

क) राजकीय सत्तेची व्याख्या लिहा. राजकीय सत्तेचे स्वरुप आणि उगमस्थाने यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7194

[Total No. of Pages : 4

[6127]-660

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1F : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any 8 of the following (20 words each) : **[16]**

a) Who is the Administrative head of Panchayat Samiti?

b) What is the tenure of Panchayat Samiti?

c) How many years tenure is of Nagar Panchayat?

d) To whom does the President of Nagar Panchayat gives his resignation.

e) How many members are there in standing committee of Municipal Corporation.

f) What is the tenure of Mayor of Municipal Corporation?

g) Who has the final responsibility of the advantage and disadvantage of Local Self Government?

h) How does the Judiciary controls the Local Self Government?

i) How many Municipal Corporations are there in Maharashtra?

j) How many percent reservation is there for women's in Municipal Corporation?

Q2) Attempt any 4 of the following (50 words) : **[16]**

a) Which elements have control on Local Self Government?

b) Challenges before State Finance Commission.

c) Committees of Nagar Parishad's.

d) Functions of Mayor.

e) Any 4 functions of Municipal Corporation.

f) Nagar Parishad's source of income.

P.T.O.

Q3) Attempt any 3 of the following (100 words) : **[18]**

a) Explain the structure, functions and powers of Nagar Panchayat.

b) Explain the various control on Local Self Government.

c) Give a report on the functions of State Finance Commission.

d) Limitations of Local Self Government.

Q4) Attempt any 2 of the following (200 words) : **[20]**

a) Explain the structure and functions of state Election Commission.

b) Explain the structure, functions and powers of Municipal Corporation.

c) Give the provisions added in Indian Constitution of 74th Amendment.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-7194 **[6127]-660**

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1F : Local Self Government in Maharashtra

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा (20 शब्दांत) : **[16]**

अ) पंचायत समितिचा प्रशासकीय प्रमुख कोण असतो.

ब) पंचायत समितीचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो.

क) नगर पंचायतीचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो.

ड) नगर पंचायतीचे अध्यक्ष आपल्या पदाचा राजीनामा कोणाकडे देतात?

इ) महानगरपालिकेच्या स्थायी समितीत किती सदस्य असतात?

फ) महानगरपालिकेच्या महापौरांचा कार्यकाल किती वर्षांचा असतो?

य) स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या यश–अपयशाची अंतिम जबाबदारी कोणाची असते?

र) न्यायमंडळ स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर कोणत्या मार्गाने नियंत्रण ठेवते?

ल) महाराष्ट्रात किती महानगरपालिका आहेत.

व) महानगरपालिकेत महिलांसाठी किती टक्के जागा राखीव असते?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (50 शब्दात) : **[16]**

अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर नियंत्रण ठेवणारे घटक कोणते.

ब) राज्य वित्त आयोगाचे समोरिल आव्हाने

क) नगर परिषदेच्या समित्या

ड) महापौरांची कामे कोणती

इ) महानगरपालीकेचे कार्य कोणतेही चार

फ) नगरपरिषदेच्या उत्पन्नाची साधन

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (100 शब्दांत) : **[18]**

अ) नगरपंचायतीची रचना कामे व अधिकार स्पष्ट करा.

ब) स्थानिक स्वराज्य संस्थांवर नियंत्रणाचे प्रकार सांगा.

क) राज्य वित्त आयोगाच्या कार्याचा आढवा घ्या.

ड) स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या मर्यादा

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (200 शब्दांत) : **[20]**

अ) राज्य निवडणूक आयोगाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.

ब) महानगरपालिकेचे रचना कामे व अधिकार स्पष्ट करा.

क) 74 वी घटना दुरस्तीने भारतीय राज्यघटनेत समाविष्ट केलेल्या तरतुदींचा आढवा घ्या.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7195

[Total No. of Pages : 2

[6127] - 661
T.Y.B.A.
HISTORY
CC-1F : India After Independence (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36174)

Time : 2½Hours] ***[Max. Marks :70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any one) **[15]**

a) Explain about the linguistic reorganization of states.

OR

b) Elucidate on the Indo-SriLanka relations.

Q2) Answer the following questions in 300 words (Any one) **[15]**

a) Explain the immediate cause and the impact of the declaration of emergency.

OR

b) Discuss the growth of the Indian economy under the five years plans.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) **[20]**

a) Briefly discuss the integration of Junagadh.
b) State the principles of the Non-Aligned Movement and write about the Bandung conference.
c) Mention the impact of the Hindu Code Bill.
d) Explain briefly about the first demonetization.

Q4) Short Notes (Any Four): **[20]**

a) Liberation of French colonies
b) Four main features of the Indian Constitution
c) Birth of Bangladesh
d) ISRO
e) Liberalization
f) Panch sheel

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7195

[6127] - 661
T.Y.B.A.
HISTORY
CC-1F : India After Independence (1947-1991)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36174)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.**

2) **उजवीकडील आकडे पुर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.1) **खालील प्रश्नाचे** 300 **शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)** **[15]**

अ) राज्यांच्या भाषिक पुनर्रचनेची माहिती सांगा.

किंवा

ब) भारत – श्रीलंका संबंध स्पष्ट करा.

प्र.2) **खालील प्रश्नाचे** 300 **शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक)** **[15]**

अ) आणिबाणिचे तात्कालिक कारण सांगून आणिबाणिच्या घोषणेचे परीणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पंचवार्षिक योजनांतर्गत अर्थव्यस्थेच्या विकासाची चर्चा करा.

प्र.3) **खालील प्रश्नाची** 200 **शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन)** **[20]**

अ) जुनागढच्या एकीकरणाची थोडक्यात चर्चा करा.

ब) अलिप्ततावादी चळवळीची तत्वे विशेद करून बांडुंग परिषदेची माहिती लिहा.

क) हिंदू कोड बिलाचे परिणाम विशेद करा.

ड) भारतातील पहिले निर्मूल्यीकरण स्पष्ट करा.

प्र.4) **टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)** **[20]**

अ) फ्रेंच वसाहतींचा मुक्ती लढा

ब) भारताच्या राज्यघटनेची ठळक चार वैशिष्ट्ये

क) बांगला देशचा जन्म

ड) इस्त्रो

इ) उदारीकरण

फ) पंचशिल

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

P7196

[Total No. of Pages : 2

[6127]-662

T.Y.B.A.

ANTHROPOLOGY

CC-1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36193)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any Three) **[15]**

a) Gopal Ganesh Agarkar- (Social Reforms)
b) Ethnic movement
c) Karmveer Bahurao Patil- (Educational Contribution)
d) Research design
e) Ek Gaon - Ek Panvatha- Baba Adhav

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) **[15]**

a) Write the information about social reforms contribution of Maharshi Shinde.
b) Elaborate the protest movement.
c) What is social reforms movement?
d) What is qualitative research?
e) Write the information of Dalit Panther?

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

a) Elaborate the contribution of Maharshi Kurve in educational sector.
b) Write the information about social reforms of Rajarshee Shahu Maharaj.
c) Elaborate the contribution of Lokmanya Tilak and Gopal Krishna Gokhale in political movement.
d) Explain the role of Shetkari Sanghatana in protest movement.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any one) **[20]**

a) Discuss the contribution of Mahatma Jyothiba Phule and Savitribai phule in educational sector in detail.
b) Elaborate the work of Godavaritai Parulekar for Warli tribes.

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7196

[6127]-662
T.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-1F : Movements and Social Reforms in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36193)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) गोपाळ गणेश आगरकर – (सामाजिक सुधारणा)
ब) वांशिक चळवळ
क) कर्मवीर भाऊराव पाटील – (शैक्षणिक योगदान)
ड) संशोधन आराखडा
इ) एक गाव – एक पाणवठा – (बाबा आढाव)

प्र.*2)* खालील प्रश्नाची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) महर्षी शिंदे यांच्या सामाजिक सुधारणा योगदानाची माहिती लिहा?
ब) प्रतिकार चळवळ विशद करा?
क) सामाजिक सुधारणा चळवळ म्हणजे काय?
ड) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय?
इ) दलित पँथरची माहिती लिहा?

प्र.*3)* खालील प्रश्नाची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) महर्षी कर्वे यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान विशद करा?
ब) राजर्षी शाहू महाराज यांच्या सामाजिक सुधारणा विषयी माहिती लिहा?
क) लोकमान्य टिळक आणि गोपाळ कृष्ण गोखले यांचे राजकीय चळवळीतील योगदान विशद करा?
ड) प्रतिकार चळवळीतील शेतकरी संघटनाची भूमिका स्पष्ट करा?

प्र.*4)* खालील प्रश्नाची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) महात्मा ज्योतिबा फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदानाची सविस्तर चर्चा करा?
ब) गोदावरीताई परूळेकराचे वारली जमातीसाठीचे कार्य विशद करा?

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7197

[Total No. of Pages : 4

[6127]-663

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg-310B CC1F : Geography of Disaster Management - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36204)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write answers the following questions in about 20 words (Any 8) : **[16]**

a) What is landslide?

b) What is Tsunami?

c) Define desertification.

d) Write any two causes of Global Warming.

e) Write any two environmental effect of forest fire.

f) Write any two examples of anthropogenic disasters.

g) In which state did the Kedarnath disaster happened?

h) Write the two names of green house gases that caused Global Warming.

i) Write two consequences of ozone depletion.

j) What is nuclear disaster?

Q2) Write answers the following questions in about 50 words (Any 3) : **[18]**

a) Explain the manmade causes of landslide

b) Green House effects

c) Causes of Acid Rain

d) Effects of cloud burst

P.T.O.

Q3) Write answers the following questions in about 150 words (Any 2) : **[16]**

a) Explain the causes of deforestation.

b) Write effects of Tsunami disaster.

c) Write short note on Fukushima atomic disaster.

Q4) Write answers the following questions in about 300 words (Any 1) : **[20]**

a) Explain the causes and effects of earthquake.

b) Explain the causes, effects and management of soil erosion.

Total No. of Questions : 4]

P-7197

[6127]-663

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

Gg-310B CC1F : Geography of Disaster Management - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सूबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) भूमिपात म्हणजे काय?

ब) त्सूनामी म्हणजे काय?

क) कळंवटीकरणाची व्याख्या लिहा.

ड) जागतिक तापमानवाढीची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

इ) 'वणवा' आपत्तीचे कोणतेही दोन पर्यावरणीय परिणाम लिहा.

फ) मानवजन्य आपत्तीचे कोणतेही दोन उदाहरणे लिहा.

य) केदारनाथ आपत्ती कोणत्या राज्यात घडून आली?

र) जागतिक तापमान वाढीला कारणीभूत दोन हरीतगृह वायूची नावे लिहा.

ल) ओझोन ऱ्हास शेखण्यासाठीच्या दोन उपाययोजना लिहा.

व) आण्विक आपत्ती म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भूमीपाताची मानवनिर्मित कारणे स्पष्ट करा.

ब) हरीतगृह परिणाम

क) आम्ल पर्जन्याची कारणे

ड) ढगफुटी आपत्तीचे परिणाम

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) निर्वनीकरणाचे कारणे स्पष्ट करा.

ब) त्सूनामी आपत्तीचे परिणाम लिहा.

क) फुकुशिमा आण्विक आपत्तीवर टिप लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) भूकांपाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

ब) मृदाधूप आपत्तीची कारणे, परिणाम व व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P-7198 **[Total No. of Pages : 4**

[6127]-664

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC-1F, GG - 310(B) : Geography of Tourism - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36205)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (Any eight) : **[16]**

a) What is floating Hotel?
b) Define motel.
c) Name any two traditional Arts in Maharashtra.
d) What is Rail Yatri Bhavan?
e) Write any two social impact of tourism.
f) Write any two factors affecting choice of accommodation.
g) Write any two functions of Indian tourism development corporation.
h) What is Visa?
i) Write any two characteristics of Manali tourist place.
j) What is Historical tourism?
k) In which state Kaziranga National Park is located?
l) Write any two tourist attractions of Melghat tourist place.
m) Which is the first tourist district of Maharashtra?

Q2) Write short note in 50 words each (Any three) : **[18]**

a) Tourist House.
b) Tourism and Air pollution.
c) Maharashtra Tourism Development Corporation.
d) Dharmashala.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (Any two) : **[16]**

a) Describe importance of Rest House and Guest House in tourism.

b) Write impact of tourism on plants and animal life.

c) Explain the role of world Tourism Organisation in tourism development.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each (Any one) : **[20]**

a) Write in detail economic impact of tourism.

b) Write in detail about Mahabaleshwar tourist place.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7198

[6127]-664

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

CC-1F, GG - 310(B) : Geography of Tourism - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न आवश्यक.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) तरंग ते हॉटेल म्हणजे काय?

ब) मोटेल ची व्याख्या लिहा.

क) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन पारंपारीक कलांची नावे लिहा.

ड) रेल्वे यात्री भवन म्हणजे काय?

इ) पर्यटनाचे कोणतेही दोन सामाजिक परीणाम लिहा.

फ) निवासस्थानाच्या निवडीवर परीणाम करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.

य) भारतीय पर्यटन विकास महामंडळाची दोन कार्य लिहा.

र) हिंसा म्हणजे काय?

ल) मनाली पर्यटन स्थळाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

व) ऐतिहासिक पर्यटन म्हणजे काय?

श) काझीरंगा राष्ट्रीय उद्यान कोणत्या राज्यात आहे?

ष) मेळघाट पर्यटन स्थळाची दोन आकर्षणे लिहा.

स) महाराष्ट्रातील पहिला पर्यटन जिल्हा कोणता आहे?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पर्यटन भवन

ब) पर्यटन आणि हवा प्रदुषण

क) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ

ड) धर्मशाळा

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) विश्रामगृह व अतिथिगृह यांचे पर्यटनातील महत्व स्पष्ट करा.

ब) पर्यटनामुळे वनस्पति व प्राणी जीवनावर होणारे परीणाम लिहा.

क) जागतिक पर्यटन संघटनेची पर्यटन विकासातील भूमिका विषद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) पर्यटनाचे आर्थिक परीणाम सविस्तर लिहा.

ब) महाबळेश्वर पर्यटन स्थळाचा सविस्तर वृत्तांत लिहा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P-7199 **[Total No. of Pages : 4**

[6127]-665

T.Y. B.A.

CC1 F : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36445)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words) : **[16]**

a) What is Sansad?

b) Budget concept.

c) Name Upper house of Parliament.

d) Name Lower house of Parliament.

e) State two types of training.

f) State two benefits of promotion.

g) State concept 'POSDCORB'.

h) State importance of recruitment.

i) Spoil system is associated with which country?

j) Write two benefits of Gender Budgeting.

Q2) Attempt any four questions (50 words) : **[16]**

a) Explain concept Budget.

b) Explain concept administration accountability.

c) State importance of administration.

d) Write two types of Budget.

e) Importance of legislative control.

f) Importance of Indicial control.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) : **[18]**

a) Explain recruitment methods.

b) Explain importance of promotion.

c) Explain concept 'Gender Budget'.

d) Write the administration reforms.

Q4) Attempt any two questions (200 words) : **[20]**

a) Explain Budgetary process in detail.

b) Write on principles of promotion.

c) Write functions of Personnel Administration.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7199

[6127]-665

T.Y. B.A.

CC1 F : PUBLIC ADMINISTRATION

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36445)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. **[16]**

अ) संसद म्हणजे काय?

ब) अंदाजपत्रक संकल्पना लिहा.

क) संसदेचे वरीष्ठ सभागृह नाव सांगा.

ड) संसदेचे कनिष्ठ सभागृह नाव सांगा.

इ) प्रशिक्षणाचे दोन प्रकार सांगा.

फ) बढतीचे दोन लाभ सांगा.

य) पोस्डकॉर्ब संकल्पना सांगा.

र) भरतीचे महत्व सांगा.

ल) लूट पद्धती कोणत्या देशाशी संबंधीत आहे.

व) लिंग अंदाजपत्रकाचे दोन लाभ सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. **[16]**

अ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय?

ब) प्रशासकीय उत्तरदायित्व स्पष्ट करा.

क) प्रशासनाचे महत्व सांगा.

ड) अंदाजपत्रकाचे दोन प्रकार लिहा.

इ) कायदेमंडळाचे नियंत्रणाचे महत्व सांगा.

फ) न्यायमंडळीचे नियंत्रणाचे महत्व सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. **[18]**

अ) भरती पद्धती स्पष्ट करा.

ब) बढतीचे महत्व स्पष्ट करा.

क) लिंग अंदाजपत्रक संकल्पना सांगा.

ड) दोन प्रशासकीय सुधारणा लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अंदाजपत्रक प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ब) बढतीची नावे लिहा.

क) कर्मचारी प्रशासनाची कार्ये लिहा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7200

[Total No. of Pages : 4

[6127]-666

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-1F : Local Self Government in India

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36446)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Solve any Eight questions (20 Words) **[16]**

a) What was the purpose of the 74th Amendment.

b) Define democratic decentralization.

c) What are the sources of income of Gram Panchayat.

d) Who is the president of Gram Sabha?

e) In which year was the community development program started?

f) Write two functions of Gram sevak.

g) Ashok mehta committee suggested how many and which levels of Panchayat Raj.

h) In which year Panchayat Raj came into existence in Maharashtra.

i) By whom is the chief Executive officer of Zilla parishad appointed?

j) How many members are there in Zilla Parishad?

Q2) Solve any four questions (50 words) **[16]**

a) Community Development Programme.

b) 12th scheduled.

c) Functions of Gram Panchayat.

d) State Finance Commission.

e) Block Development officer.

f) Empowerment of the weaker section.

P.T.O.

Q3) Solve any three questions (100 words) **[18]**

a) State the features of the 74th Amendment.

b) Explain the role of Panchayat Raj in Rural Development.

c) Discuss the challenges facing local self-Government.

d) Write an essay on Gram Sabha.

Q4) Solve any two questions (500 Words) **[20]**

a) Explain the evolution of Panchayat Raj institutions.

b) Explain the powers, functions and role of District Collector.

c) Explain the structure, powers and function of Zilla Parishad.

Total No. of Questions : 4]

P-7200

[6127]-666
T.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC-1F : Local Self Government in India
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36446)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणतेही आठ प्रश्न सोडवा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) 74 व्या घटनादुरूस्तीचा उद्देश कोणता होता.

ब) लोकशाही विकेंद्रिकरणाची व्याख्या करा.

क) ग्राम पंचायतीच्या उत्पन्नाची साधने कोणती आहेत.

ड) ग्रामसभेचे अध्यक्ष कोण असतात.

इ) सामूहिक विकास योजना कोणत्या वर्षी सुरू झाली.

फ) ग्रामसेवकाची दोन कामे लिहा.

य) अशोक मेहता समितीने पंचायत राजचे किती व कोणते स्तर सूचविले.

र) महाराष्ट्रात कोणत्या वर्षी पंचायत राज अस्तित्वात आले.

ल) जिल्हा परिषदेचा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (CEO) कोणामार्फत नियूक्त केला जातो.

व) जिल्हा परिषदेत किती सभासद असतात.

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (50 शब्दांत) **[16]**

अ) सामूहिक विकास कार्यक्रम

ब) बारावे परिशिष्ठ

क) ग्रामपंचायतीची कामे

ड) राज्य वित्त आयोग

इ) गट विकास अधिकारी

फ) दुर्बल घटकांचे सक्षमीकरण

P.T.O.

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (100 शब्दांत) **[18]**

अ) 74 व्या घटनादुरूस्तीची वैशिष्टये सांगा.

ब) ग्रामीण विकासात पंचायत राजची भूमिका विषद करा.

क) स्थानिक स्वराज्य संस्थेपूढील आव्हानांची चर्चा करा.

ड) ग्रामसभेवर निबंध? लिहा.

प्रश्न 4) कोणताही दोन प्रश्न सोडवा (500 शब्दांत) **[20]**

अ) पंचायत राज संस्थाची उत्क्रांती विषद करा.

ब) जिल्हाधिकाऱ्याचे अधिकार, कार्ये व भूमिका स्पष्ट करा.

क) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7201

[Total No. of Pages : 4

[6127]-667
T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
SEC - 1D : Applied Psychology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36223)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) **[20]**

a) Explain the definition and nature of Applied Psychology.

b) State the limitations of group discussion.

c) Explain the concept of self identity.

d) Explain the role of psychologists in tackling social issues.

e) Describe the concept of cyber crime.

f) Explain the concept of Economically challenged students.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

a) Explain in detail any two fields of Applied Psychology.

b) Explain the definition of Educational Psychology? Describe effective teaching methods.

c) Explain in detail the problems of Adolescence.

d) Explain the nature of criminal psychology. Describe the characteristics of criminal behavior.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

a) Explain the Definition of clinical psychology and explain in detail the Application of clinical psychology.

b) Describe the family and marital problems. Explain the solutions to family and marital problems.

Q4) Write short notes on (any two) **[10]**

a) Mentally challenged students

b) Presentation

c) Aggression

d) Technology violence

Total No. of Questions : 4]

P7201

[6127]-667
T.Y.B.A.
PSYCHOLOGY
SEC - 1D : Applied Psychology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) उपयोजित मानसशास्त्राची व्याख्या व स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) गटचर्चेच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

क) स्व ओळख संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक समस्या हाताळण्यासंदर्भातील मानसशास्त्रज्ञांचा सहभाग स्पष्ट करा.

इ) सायबर गुन्हे संकल्पना विशद करा.

फ) आर्थिकदृष्टया आव्हानात्मक विद्यार्थी संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) उपयोजित मानसशास्त्राची कोणतेही दोन क्षेत्रे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याख्या सांगुन प्रभावी अध्यापन पद्धती विशद करा.

क) किशोरांच्या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.

ड) गुन्हेगारी मानसशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करून गुन्हेगारी वर्तनाचे वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) चिकित्सा मानसशास्त्राची व्याख्या सांगुन चिकित्सा मानसशास्त्राचे उपयोजन सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) कौटुंबिक व वैवाहिक समस्या विशद करून त्याची निराकरण तंत्रे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा. **[10]**

अ) मानसिकदृष्ट्या आव्हानात्मक बालके

ब) सादरीकरण

क) आक्रमकता

ड) तंत्रज्ञानविषयक हिंसा

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7202

[Total No. of Pages : 2

[6127]-668

T.Y.B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36233) (General - III)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the followigng questions in 50 words each. **[15]**

a) Briefly explain the importance of Right to Information.
b) Briefly explain the role of Nelson Mandela in Anti-racist Movement.
c) Briefly explain the work of Sundaral Bahuguna in Chipko Movement.
d) Briefly explain the strengths of Gandhian Movement.
e) Briefly explain influence of Gandhian Thought on K.J. Shaha's life.

Q2) Write Short Notes on any Three of the following. **[15]**

a) Labour Movement - Baba Adhav.
b) Narmada Bachao Movement - Medha Patkar.
c) Gandhism and Dr. Surendra Barlinge.
d) Important Articles in Right to Information.
e) Gandhian and P.R. Damle.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Discuss the success of Chipko Movement in detail.
b) Explain in detail Consequences of the Anti-racist Movement.
c) Explain Gandhiji's Model of Development in detail.
d) Explain in detail the influence of Gandhian Thought on the life of Nagorao Kumbhar.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

a) Discuss in detail the role of Sharad Joshi in the peasant movement.
b) Explain the relevence of Women Empowerment Movement in present day scenario.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7202

[6127]-668
T.Y.B.A.
GANDHIAN THOUGHT
CC-1F : Impact of Gandhism on Further Movements and Modern Philosophers
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36233) (General - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) माहितीच्या अधिकाराचे महत्त्व थोडक्यात विशद करा.
ब) वर्णद्वेषविरोधी चळवळीतील नेल्सन मंडेला यांची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.
क) चिपको आंदोलनातील सुंदरलाल बहुगुणा यांचे कार्य थोडक्यात विशद करा.
ड) गांधी चळवळीची बलस्थाने थोडक्यात स्पष्ट करा.
इ) के.जे. शहा यांच्या जीवनावरील गांधी विचारांचा प्रभाव थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टिपा लिहा. **[15]**

अ) कामगार चळवळ – बाबा आढाव
ब) नर्मदा बचाव आंदोलन – मेधा पाटकर
क) गांधीवाद आणि डॉ. सुरेंद्र बारलिंगे
ड) माहितीच्या अधिकारातील महत्त्वाची कलमे
इ) गांधीवाद आणि पी. आर. दामले

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) चिपको आंदोलनाचे यशापयश याबद्दल सविस्तर चर्चा करा.
ब) वर्णद्वेष विरोधी चळवळीचे परिणाम सविस्तर विशद करा.
क) गांधीजींचे विकासाचे प्रारूप सविस्तर स्पष्ट करा.
ड) नागोराव कुंभार यांच्या जीवनावरील गांधीविचारांचा प्रभाव सविस्तर विशद करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) शरद जोशी यांची शेतकरी चळवळीतील भूमिका सविस्तर चर्चा करा.
ब) महिला सबलीकरण चळवळीची सद्यकालीन परिस्थितीतील उपयुक्तता स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

P7203

[Total No. of Pages : 2

[6127]-669
T.Y.B.A.
YOGA
CC -1F : Yogvidya - VI (With Practical)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36243)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence. **[5]**

a) Name of the asanas performed on the basis of two stomachs?
b) What is the bandha applied to the throat?
c) In which pranayama does the sound of the beetle occur?
d) What is the kriya of putting a rubber catheter in the nose?
e) Which asana looks like a Fish?
f) Which asana looks like a water boat?
g) Which Mudra shows the correlation between Ashva and Mudra?

Q2) Write the short notes (Any two) **[10]**

a) Pranayama
b) Bandha
c) Vritti

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

a) Explain the benefits of different types of asanas?
b) State the types and benefits of Shudhikriya?
c) Write the details of Shirsasana?

Q4) Answer any one of the following question in detail. **[15]**

a) Explain the correlation between physical health promotion and yoga?
b) Explain social health promotion and yoga?

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7203

[6127]-669
T.Y.B.A.
YOGA
CC -1F : Yogvidya - VI (With Practical)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36243)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *50*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. **[5]**

अ) दोन पोटाच्या आधारावर केली जाणारी आसनांची नावे सांगा?
ब) घशाच्या ठिकाणी लावला जाणारा बंध कोणता?
क) भुंग्याचा आवाज कोणत्या प्राणायामात येतो?
ड) नाकात रबरी नळी घालणे ही क्रिया कोणती?
इ) माश्यासारखे दिसणारे आसन कोणते?
फ) नावेसारखा आकार कोणत्या आसनात होतो?
य) अश्व आणि मुद्रा यांचा सहसंबंध दाखविणारी मुद्रा कोणती?

प्र.*2)* टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) प्राणायाम
ब) बंध
क) वृत्ती

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात द्या. **[20]**

अ) आसनांचे विविध प्रकार सांगून फायदे विषद करा.
ब) शुद्धीक्रीयांचे प्रकार व फायदे सांगा.
क) शिर्षासनाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[15]**

अ) शारीरिक आरोग्य संवर्धन योगशास्त्र यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक आरोग्य संवर्धन व योग स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7204

[Total No. of Pages : 2

[6127]-670

T.Y.B.A.

HISTORY

CC-2E : History of Civilization World Civilization and Heritage (Part - II)

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36175)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks :70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) Discuss Economic and Religious life in Roman Civilization.

OR

b) Write the impact of Arab civilization on the world.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) What is Feudalism? Write the nature of Feudalism.

OR

b) Write consequences of the Renaissance Period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two): **[20]**

a) Discuss the various elements of Greece Civilization.

b) Write the importance of church in the Civilization of the Ancient World.

c) Write briefly about the famous wall of china.

d) Write Contribution of world tourist destinations.

Q4) Short Notes on (any four): **[20]**

a) Roman religion.

b) Sparta.

c) Protestantism.

d) Confusion Philosophy.

e) Pyramids.

f) The Taj Mahal.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7204

[6127]-670

T.Y.B.A.

HISTORY

CC-2E : History of Civilization World Civilization and Heritage (Part - II)

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) रोमन संस्कृतीतील आर्थिक व धार्मिक जीवनाची चर्चा करा.

किंवा

ब) अरब संस्कृतीचे जगावर झालेले परिणाम लिहा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) सरंजामशाही म्हणजे काय? सरंजामशाहीचे स्वरूप लिहा.

किंवा

ब) प्रबोधनकाळाचे परिणाम लिहा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) ग्रीस संस्कृतीमधील विभिन्न घटकांची चर्चा करा.

ब) चर्चचे प्राचीन जगाच्या संस्कृतीतील महत्त्व लिहा.

क) चीनच्या प्रसिद्ध भिंती विषयी थोडक्यात सांगा.

ड) जागतिक पर्यटन स्थळांचे योगदान लिहा.

प्र.*4)* टिप लिहा (कोणतेही चार) **[20]**

अ) रोमन धर्म

ब) स्पार्टा

क) प्रोटेस्टंट पंथ

ड) कन्फ्युशिअस तत्त्वज्ञान

इ) पिरॅमिड

फ) ताजमहाल

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P-7205 **[Total No. of Pages : 4**

[6127]-671

T.Y. B.A.

HOME ECONOMICS

CC - 1 F : G3 Social Changes in Sociology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Diagrams must be drawn wherever necessary.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each (Any eight) : **[16]**

a) What is Conformity?
b) What is deviation?
c) What is the change in society due to social stagnation?
d) Define family.
e) State the biological two reasons of the family.
f) What are the stages of change in family organization?
g) What is marriage institution?
h) Define dowry.
i) What are the types of socially acceptable marriages?
j) What is struggle?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each (Any four) : **[16]**

a) Explain the nature of social conformity.
b) Explain the concept of change of family organization.
c) Explain the types of intermarriage.
d) Explain the Economical functions of family.
e) Explain the types of family.
f) Explain the concept of adoption method?

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each (Any three) : **[18]**

a) Explain the nature of social deviation.

b) Explain the values of Indian family.

c) Explain the basic principles of family.

d) Explain the causes of divorce.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each (Any two) : **[20]**

a) Explain the causes of conformity.

b) Explain the characteristics of family.

c) Explain the effects of dowry system.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7205

[6127]-671
HOME ECONOMICS
CC - 1 F : G3 Social Changes in Sociology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36263)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) अनुचलन म्हणजे काय?

ब) विचलन म्हणजे काय?

क) सामाजिक अनुचलनामुळे समाजात कोणता बदल घडून येतो?

ड) कुटूंबाची व्याख्या द्या.

इ) कुटूंबाची दोन जीवशास्त्रीय कारणे सांगा.

फ) कुटूंब संस्थेतील परीवर्तनाच्या अवस्था कोणत्या आहेत?

य) विवाह संस्था म्हणजे काय?

र) हुंड्याची व्याख्या द्या.

ल) समाजमान्य विवाहाचे प्रकार सांगा.

व) संघर्ष म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) सामाजिक अनुचलनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) कुटूंब संस्थेचे परीवर्तन ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क) आंतर विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) कुटूंबाची आर्थिक कार्ये स्पष्ट करा.

इ) कुटूंबाचे प्रकार स्पष्ट करा.

फ) 'दत्तक' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) सामाजिक विचलनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) भारतीय कुटूंबातील मुल्ये स्पष्ट करा.

क) कुटूंबाची मुलभूत तत्वे स्पष्ट करा.

ड) घटस्फोटाची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अनुचलनात्मक वर्तनाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) कुटूंबाची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) हुंडा पद्धतीचे परीणाम स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7206

[Total No. of Pages : 4

[6127]-672

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC - 1F G - 3 : India's National Security Policy and Strategy - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36273)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the Following questions in 100 words each. (Any Three)** **[15]**

a) What are the India's Naval Strategy?

b) State the Objective of India's East Look policy.

c) State the India and Srilanka relation.

d) State the Objectives of the Non-Aligned Movement.

e) State the India's Maritime Policy.

Q2) **Answer the Following questions in 300 words each. (Any one)** **[15]**

a) State the relation of India and Nepal.

b) India's role in the Non-Aligned Movement.

Q3) **Answer the Following questions in 200 words each. (Any Two)** **[20]**

a) Explain the America role in South Asia.

b) Explain the India and Bangladesh relation.

c) Explain the historical background of India's policy in South Asia.

d) Explain the Russia's role in South Asia.

P.T.O.

Q4) **Write short notes (Any Four) :** **[20]**

a) India's Look East policy

b) Defense agreement between India and Russia

c) Aims of the non-alignment movement

d) Meaning of non-alignment

e) Act East policy

f) Strategic importance of the Indian Ocean

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7206

[6127]-672

T.Y. B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC - 1F G - 3 : India's National Security Policy and Strategy - II

(2019 Pattern) (Semester - VI) (36273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भारताचे नाविक डावपेच कोणते?

ब) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरणाचे उद्देश सांगा.

क) भारत व श्रीलंका संबंध सांगा.

ड) अलिप्तता चळवळीची उद्दिष्टे सांगा.

इ) भारताचे सागरी धोरण सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) भारत व नेपाळ संबंध सांगा.

ब) अलिप्तता चळवळीत भारताची भूमिका सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) दक्षिण आशियात अमेरिकाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) भारत व बांगलादेश संबंध स्पष्ट करा.

क) भारताच्या दक्षिण आशियातील धोरणाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

ड) दक्षिण आशियात रशियाची भूमिका विशद करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) भारताचे पूर्वेकडे पहा धोरण

ब) भारत व रशिया संरक्षण करार

क) अलिप्तता चळवळीचे हेतू

ड) अलिप्तता अर्थ

इ) कायदा पूर्व धोरण

फ) हिंदी महासागराचे सामरिक महत्व

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7207

[Total No. of Pages : 4

[6127]-673

T.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC - IF : Public Policy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (Any three) : **[15]**

a) Welfare Policy

b) Public Policy

c) Evolution

d) Bureaucracy

e) Youth

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any three) **[15]**

a) Discuss - Youth Policy is for the development of Youth.

b) Explain the characteristics of welfare policies.

c) Describe the role of Legislature.

d) State the process of implementation of Public Policies.

e) Explain - Public Policy formation process.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any two) **[20]**

a) Write detail note on "Scope of Public Policy".

b) Discuss - Need of Agenda for shaping of Public Policy.

c) Write a note on "Evolution of Public Policy in India.

d) What is role of bureaucracy in implementation of Public Policy.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (Any one) : **[20]**

a) Explain the steps in Public Policy formation.

b) Write a detail note on Existing Women Policy.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7207

[6127]-673

T.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC - IF : Public Policy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) टिप्पणी लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) कल्याणकारी धोरण

ब) सार्वजनिक धोरण

क) उगम

ड) नोकरशाही

इ) युवा

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) चर्चा करा – युवा धोरण हे युवकांच्या विकासासाठी असलेले धोरण होय.

ब) कल्याणकारी धोरणाची वैशिष्ट्य लिहा.

क) कायदे मंडळाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

ड) सार्वजनिक धोरणाच्या अंमलबजावणीची प्रक्रिया नमूद करा.

इ) सार्वजनिक धोरण निर्मितीची प्रक्रिया विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सार्वजनिक धोरणाची व्याप्ती यावर सविस्तर टिप्पणी लिहा.

ब) सार्वजनिक धोरणांना आकार देण्यासाठी विषयपत्रिकांची गरज असते – चर्चा करा.

क) भारतातील सार्वजनिक धोरणांचा उगम यावर टिप्पणी लिहा.

ड) सार्वजनिक धोरणांच्या अंमलबजावणीमध्ये नोकरशाहीची गरज काय?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सार्वजनिक धोरण निर्मितीच्या पायऱ्या विशद करा.

ब) सध्याच्या महिला धारणावर सविस्तर टिप्पणी करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : [ ]

P-7208

[Total No. of Pages : 3

[6127]-674
T.Y. B.A.
COMMERCE
Business Management
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36293) (G - III)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks by selecting proper words from brackets. **[7]**

i) Management is _____.

[an art, a science, both art and science, neither]

ii) Which of the following is not a function of management?

[Planning, Staffing, Co-operation, Controlling]

iii) Henry Fayol was a _____.

[Social scientists, Mining engineer, Accountant, Production engineer]

iv) Organising is _____.

[Aremedy for all types of problems, ensure accurate forecasting, None of these, All of these]

v) Direction is _____.

[Order, Supervision, Communication, None of these]

vi) Functional planning is done by _____.

[Top level Middle level, Lower level, All of above]

vii) Planning is _____.

[All inclusive, Futuristic, Continuous, All of the above]

P.T.O.

B) State True or False. **[7]**

i) Standing plans are prepared to solve issues related to the day to day functioning of the organisation.

ii) Lower level management usually deals with deciding policies.

iii) Contingency plans are used when a company faces an anticipated present risk.

iv) Organising means the process of forming a Framework of structure which helps the employees to work effectively for achieving the objective, vision or goals laid down by an organisation.

v) Selection is the only way of filing organissational job vacancies internally.

vi) Non Performing groups exist only on paper.

vii) Organization is not the work of management.

Q2) Answer the following questions in one or two sentence. **[14]**

a) Define Management.

b) Define the planning.

c) What is Organising?

d) What is Direction?

e) Give any two examples of External Sources of Recruitment.

f) Define Recruitment.

g) State any two Limitations of Planning.

Q3) Answer the following questions [in 300 words] (any two) : **[14]**

a) Define management and explain the types of management.

b) Explain the types of planning.

c) What is Decision Making? Explain the Process or steps of Decision Making.

d) Define Organisation and Explain the Organisation Process.

Q4) Answer the following questions [in 500 words] : **[14]**

a) Explain the Purpose Importance and Advantages of Management.

OR

b) Explain the meaning, Importance and Advantages of Organising.

Q5) Write short note on (any two) : **[14]**

a) Direction

b) Functions of a Leader

c) Total Quality Management

d) Motivation

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7209

[Total No. of Pages : 2

[6127]-675

T.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1E : Education Psychology

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36303)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

a) Explain the concept of sensation.
b) Explain the concept of individual differences.
c) Explain the meaning of Heredity.
d) Explain the concept of personality.
e) Explain the concept of creativity.

Q2) Write answer of the following questions in 100 words each. (Any Two) **[20]**

a) Explain the impact of environment on education.
b) Explain an educational importance of imagination.
c) Explain an educational importance of individual differences.
d) Explain an educational importance of heredity.

Q3) Answer any one question in 300 words. **[20]**

a) Explain factors affecting on personality in details.
b) Explain the characteristics of physical emotional, social, mental development of adolescence stage.

Q4) Write short notes in 50 words each. (Any three) **[15]**

a) Characteristics of language development in infancy level.
b) Causes of individual differences.
c) Educational importance of perception.
d) Characteristics of social development in later childhood.
e) Educational importance sensation.

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7209

[6127]-675
T.Y.B.A.
EDUCATION
CC-1E : Education Psychology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36303)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) संवेदनेची संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) व्यक्तिभेदाची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) अनुवंशाचा अर्थ स्पष्ट करा.
ड) व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) सर्जनशीलतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) परिस्थितीचा शिक्षणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
ब) कल्पनेचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
क) व्यक्तिभेदाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
ड) अनुवंशाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) व्यक्तिमत्त्वावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
ब) कुमारावस्थेची शारीरिक, भावनिक, सामाजिक व मानसिक विकासाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.*4)* प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) बाल्यावस्थेतील भाषिक विकासाची वैशिष्ट्ये
ब) व्यक्तिभेदाची कारणे
क) अवबोधाचे शैक्षणिक महत्त्व
ड) किशोरावस्थेतील सामाजिक विकासाची वैशिष्ट्ये
इ) संवेदनेचे शैक्षणिक महत्त्व

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7210

[Total No. of Pages : 2

[6127]-676
T.Y.B.A.
MATHEMATICS
CC-1F-MG-6 : Ring Theory
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36343)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt any five of the following. **[10]**

a) Define primitive polynomial.

b) State fundamental theorem of homomorphism.

c) List all units of the ring $(\mathbb{Z}, +, \bullet)$

d) Find characteristic of $\mathbb{Z}_2$.

e) Define a subring.

f) Show that $\{0, 2, 4\}$ is a subring of $\mathbb{Z}_6$.

g) Show that every integral domain has exactly two idempotent elements.

Q2) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Find the quotient q(x) and remainder r(x) when the polynomial $f(x) = x^6 + 3x^5 + 4x^2 - 3x + 2$ is divided by $g(x) = x^2 + 2x + 4$ in $\mathbb{Z}_7[x]$.

b) Prove that the ring of integers $\mathbb{Z}$ is a principal Ideal Domain.

c) Prove that if N is an ideal of a commutative ring R with unity 1 and if $1 \in N$ then N = R.

d) Show that 3 is irreducible element of $\mathbb{Z}\left[\sqrt{-5}\right]$.

e) Is factor ring $\mathbb{Z}_5[x]/\langle x^3 + 3x + 2\rangle$ a field? Justify.

f) Find all the zeros of the polynomial $x^3 + 2x + 2$ in $\mathbb{Z}_7$.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following. **[20]**

a) Prove that every finite Integral Domain is a field. Is every Integral Domain a field? Justify.

b) If N is an ideal of a ring R then prove that the map $f : R \to R/N$ given by $f(a) = a + N$ is a homomorphism.

c) Describe all ring homomorphism of $\mathbb{Z}$ into $\mathbb{Z} \times \mathbb{Z}$

d) Let $f : R \to R'$ be a ring homomorphism show that f is one-one if and only if $ker\{f\} = \{0\}$.

e) Prove that every prime element of an Integral Domain is irreducible.

f) If D is a UFD then prove that D[x] is a UFD.

Q4) Attempt any two of the following: **[20]**

a) State and prove division algorithm theorem for a polynomial ring F[x] where F is a field.

b) Prove that an ideal $\langle p \rangle$ in a PID is maximal if and only if P is irreducible.

c) Prove that $\mathbb{Z}[i] = \{a + ib/a, b \in \mathbb{Z}\}$ is an Eucledian domain.

d) i) Let $\phi : R \to S$ be a ring homomorphism from a ring R to a ring S. Prove that $\ker \phi = \{x \in R / \phi(x) = 0\}$ is an ideal of R.

ii) If a is an integer relatively prime to n then prove that $a^{\phi(n)} - 1$ is divisible by n.

◀▶ ◀▶ ◀▶

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7211

[Total No. of Pages : 3

[6127]-677
T.Y. B.A.
STATISTIC
Mathematical Statistics (General - IV)
CC-2F-ST-33276 : Testing of Hypothesis
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36383)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***
3) ***Use of Statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***
5) ***Graph papers will be provided on request.***

Q1) Attempt each of the following: **[1 each]**

A) Choose the correct alternative of the following:

a) Let X be random variable with pdf $f(x, \theta)$. If $H_0 : \theta = \theta_0$ and $H_1 : \theta = \theta_1$ then

i) H_0 and H_1 are both simple hypothesis
ii) H_0 and H_1 are both composite hypothesis
iii) H_0 is simple hypothesis and H_1 is composite hypothesis
iv) H_0 is composite hypothesis and H_1 is simple hypothesis

b) Under some regularity conditions on $f(x, \theta)$ the asymptotic distribution of the r.v. $-2\log \lambda(x)$ is (where $\lambda(x)$ is the likelihood ratio):

i) Normal ii) t
iii) Chi-Square iv) Poisson

c) Level of significance of a test is the probability of

i) Rejecting H_0 when it is true
ii) Accepting H_0 when H_1 is true
iii) Rejecting H_0 when H_1 is true
iv) Accepting H_0 when H_0 is true

d) To decide about the acceptance of H_0, SPRT involves.

i) One region only
ii) Two region only
iii) Three regions
iv) Four regions

e) In case of $N(\mu, \sigma^2)$, σ^2 known the UMP critical region for testing $H_0 : \mu = \mu_0$ v/s $H_1 : \mu > \mu_0$ is of the form:

i) $\bar{x} > k$ ii) $\bar{x} < k$
iii) $\bar{x} \neq k$ iv) $\bar{x} < 0$

P.T.O.

B) State whether the following statement is True or False: **[1 each]**

a) LRT can be used to test a simple null hypothesis against a simple alternative hypothesis.

b) The stopping bounds of SPRT of strength (α, β) are given by $A = (1-\beta)/\alpha$ and $B = \beta/(1-\alpha)$.

c) The probability of rejecting H_0 when it is true is known as power of the test.

d) Non-parametric methods are based on no distributional assumptions.

e) SPRT always requires more sample observations to come to a conclusion than the test based on fixed sample size.

Q2) Attempt any four of the following: **[4×5=20]**

a) Write short note on Kolmogorov-Smirnov test

b) Two different methods of growing wheat were randomly assigned to different plots. Yield per acre was recorded for each plot as follows.

Method I	83	91	94	89	91	92	90	101	91	96	94	102	81
Method II	90	81	84	83	88	91	89	100	93	95	82	85	91

Using the Mann- Whitney test determines whether there is a significant difference in average yield as a result of the method. (Take 5% level of significance)

c) Define:

i) Critical region

ii) Size of a test

iii) P-value

d) Explain the advantages of non-parametric tests.

e) Prove that, if $T(x)$ is a sufficient statistic for θ, and $\lambda^*(t)$ and $\lambda(x)$ are the LRT statistics based on T and X respectively, then $\lambda^*(T(x)) = \lambda(x)$ for every x in the sample space.

f) Explain type I and II errors with illustrations.

Q3) Attempt any four of the following. **[4×5=20]**

a) Define the following:

i) Parameter space

ii) Test statistic

iii) Power of a test

b) Explain the Sequential test procedure for the simple null hypothesis against the simple alternative hypothesis and its comparison with the fixed sample size N-P test procedure.

c) Distinguish between parametric and Non-parametric tests.

d) Explain the notion of likelihood ratio test (LRT) and LRT as a function of sufficient statistics.

e) Let $X_1, X_2,.....X_n$ be random sample from Poisson distribution with mean λ. Construct MP test of size α for testing $H_0 : \lambda = \lambda_0$ against $H_1 : \lambda = \lambda_1$ $(\lambda_1 < \lambda_0)$

f) Explain the run test for two sample problem.

Q4) Attempt any Two of the following: **[2×10=20]**

a) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$, μ kown. Construct SPRT of strength (α, β) to test $H_0 : \sigma^2 = \sigma_0^2$ against $H_1 : \sigma^2 - \sigma_1^2$.

b) Construct SPRT (Sequential Probability Ratio Test) for Poission distribution.

c) Let $X \rightarrow N(\mu, \sigma^2)$ with unknown variance. Construct a likelihood ratio test for testing $H_0 : \mu = \mu_0$ v/s $H_1 : \mu \neq \mu_0$.

d) Blood pressure readings of ten patients before and after medication for reducing the blood pressure are as follows. Use Wilcoxon Signed rank test, to test the null hypothesis that medicine is not effective. (Use 5% L.O.S.)

Patient	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Before medication (X)	125	132	138	120	125	127	136	139	131	132	135	136	128	127
Before medication (Y)	118	134	130	124	105	130	130	132	123	128	126	140	135	126

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7212

[Total No. of Pages : 3

[6127]-679
T.Y. B.A.
MATHEMATICS
CC - 2F, AMG - 6 : Real Analysis - II
(2019 Pattern) (Semester - VI) (36344)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any Five of the following. **[10]**

a) Show that any singleton subset of $\mathbb{R}$ is of measure zero.

b) If $f(x)=2x,\ 0\le x\le 1$ and $\sigma=\left\{0,\frac{1}{3},\frac{2}{3},1\right\}$ is a subdivision of [0,1] then find $U[f;\sigma]$.

c) Find $\int_{\underline{a}}^{b} f$, where $f(x)=c,\ a\le x\le b.$

d) Test for convergence the following improper integral: $\int_1^{\infty}\frac{1}{1+x^2}dx.$

e) By using the integral test prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{1}{n^{\frac{3}{2}}}$ is convergent.

f) Define pointwise convergence of sequence of real functions.

g) Define uniform convergence of series of real functions.

Q2) Attempt any Four of the following. **[20]**

a) Prove that every countable subset of $\mathbb{R}$ is of measure zero.

P.T.O.

b) Evaluate: $\lim_{n\to\infty}\frac{1}{n}\left[\sin\left(\frac{\pi}{n}\right)+\sin\left(\frac{2\pi}{n}\right)+...+\sin\left(\frac{n\pi}{n}\right)\right]$.

c) Consider $f(x)=x^2,(0\le x\le 1)$ and a subdivision $\sigma_n=\left\{0,\frac{1}{n},\frac{2}{n},...,\frac{n}{n}\right\}$ of [0, 1]. Find $\lim_{n-\infty}U[f;\sigma_n]$.

d) Let *f* be a bounded function on [a, b]. Prove that if σ and τ are any two subdivisions of [*a*, *b*], then $U[f;\sigma]\ge L[f;\tau]$.

e) State and prove first fundamental theorem of calculus.

f) If $0\le x\le 1$ then prove that $\frac{1}{3\sqrt{2}}\le\int_0^1\frac{x^2}{\sqrt{1+x}}dx\le\frac{1}{3}$.

Q3) Attempt any Four of the following. **[20]**

a) Show that the integral $\int_0^1\frac{1}{x\sqrt{1-x}}$ is convergent.

b) Let $f(x)>0$ for all $x\ge a$. If $\lim_{x\to\infty}f(x)=l$ where *l* is a non-zero finite number, then prove that the improper integral $\int_a^\infty f(x)dx$ is convergent if and only if $\mu>1$.

c) Examine the convergence of $\int_0^\infty\frac{1}{x(1+x^2)}dx$.

d) Prove that the integral $\int_0^1\frac{x^{p-1}}{1+x}dx$ is convergent if and only if $p>0$.

e) Let $f_n(x)=\frac{x^n}{n},(0\le x\le 1)$ then prove that $f_n(x)$ converges uniformly to 0 on [0, 1].

f) If $\sum_{n=0}^{\infty}|a_n|<\infty$ then prove that $\sum_{n=0}^{\infty}a_n x^2$ converges uniformly for $0\le x\le 1$.

Q4) Attempt any Two of the following. **[20]**

a) Let $\{f_n\}_{n=1}^{\infty}$ be a sequence of real valued functions on a metric space M that converges uniformly to the function f on M. If each $f_n\left(n\in\mathbb{N}\right)$ is continuous at $a\in \mathrm{M},$ then prove that f is also continuous at a.

b) Let f be a bounded function on closed and bounded interval [a, b]. Prove that $f\in\mathscr{R}[a,b]$ if and only if for each $\in>0$ there exists a subdivision σ of [a, b] such that $U[f;\sigma]-L[f;\sigma]<\in$.

c) State and prove Weierstrass M-test for uniform convergence of the series of functions. Hence prove that the series $\sum_{n=1}^{\infty}\frac{\sin nx}{n^2}$ converges uniformly on $(-\infty,\infty)$.

d) Let $\sum_{k=1}^{\infty}u_k$ be a series of real valued functions in $\mathscr{R}[a,b]$ which converges to f uniformly on [a, b]. Then prove that $f\in\mathscr{R}[a,b]$ and $\int_a^b f(x)dx=\sum_{k=1}^{\infty}\int_a^b u_k(x)dx.$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7214

[Total No. of Pages : 4

[6127]-681

T.Y. B.A.

G-3 : SOCIOLOGY

CC-1D : Introduction to Human Rights and Social Justice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on (any three) : **[15]**

a) Right to information 2005.

b) Rights of children.

c) Diversity

d) Principles of Social Justice.

e) Secularism

Q2) Answer the following questions in 50 words each (any three) : **[15]**

a) Describe the characteristics of Human Rights.

b) Explain the importance of Preamble.

c) Describe the types of Social Justice.

d) Describe the problems of the aged.

e) Explain the relationship between Social Justice and Sexual groups.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

a) Explain the rights of Minorities in India.

b) Explain how social media affects our privacy.

c) Explain the Universal Declaration of Human Rights.

d) Write the significance of Human Rights and Social Justice.

P.T.O.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one) : **[20]**

a) Explain the Right to Health Care and Public Health.

b) Describe the factors of Human Rights in Indian Constitution.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-7214 **[6127]-681**

T.Y. B.A.

G-3 : SOCIOLOGY

CC-1D : Introduction to Human Rights and Social Justice

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) माहिती अधिकार कायदा 2005.

ब) बालकांचे अधिकार

क) विविधता

ड) सामाजिक न्यायाची तत्त्वे

इ) धर्मनिरपेक्षता

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) मानवी हक्काच्या वैशिष्टांचे वर्णन करा.

ब) भारतीय सरनामाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

क) सामाजिक न्यायाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) वयोवृद्धांच्या समस्यांचे वर्णन करा.

इ) सामाजिक न्याय व लैंगिक गटातील संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) भारतातील अल्पसंख्यांकाचे मानवी हक्क स्पष्ट करा.

ब) सामाजिक माध्यमांचा आपल्या गोपनीयतेवर कशा प्रकारे परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.

क) मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणा स्पष्ट करा.

ड) मानवी हक्क व सामाजिक न्यायाचे महत्त्व लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) आरोग्य सेवा व सार्वजनिक आरोग्याचा अधिकार स्पष्ट करा.

ब) भारतीय राज्यघटनेतील मानवी हक्कांचे घटक स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7215

[Total No. of Pages : 4

[6127]-682

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CCIV-2E : Work and Society in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on. (any three) **[15]**

a) Service labour and Gender.

b) Tourism

c) Types of Hospitality

d) Service labour and caste

e) Mining labour

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any Three) **[15]**

a) Explain the impact of regional and religious factors on service workers in India.

b) Write the impact of increasing workers in informal sector on trade unions.

c) Explain the nature of contract work in informalization sector in India.

d) Write the impact of new economic policy on labour working in fishing sector.

e) Describe the growth of India in information technology.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any Two) **[20]**

a) Discuss the impact of the new economic policy on agricultural labour.

b) Write the nature of the work of the workers in the service industry.

c) Explain the problems of workers in BPO centre.

d) Discuss the impact of the new economic policy on retail sector.

Q4) Answer the following question in 300 words (any one) **[20]**

a) Describe the impact of new economic policy on the workers in manufacturing sector.

b) Explain the impact of informalization on migrant workers in India.

Total No. of Questions : 4]

P-7215

[6127]-682

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

CCIV-2E : Work and Society in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) सेवा कामगार आणि लिंगभाव

ब) पर्यटन

क) आदरातिथ्याचे प्रकार

ड) सेवा कामगार आणि जात

इ) खाणमजूर

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भारतातील प्रदेश आणि धर्म या घटकांचा सेवा क्षेत्रातील कामगारांवरील परिणाम स्पष्ट करा.

ब) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील वाढत्या कामगारांचा कामगार चळवळीवरील परिणाम स्पष्ट करा.

क) भारतातील अनौपचारिक क्षेत्रातील करारावरील कामाचे स्वरूप लिहा.

ड) नवीन आर्थिक धोरणाचा मासेमारी करणाऱ्या कामगारांवर झालेला परिणाम लिहा.

इ) भारतातील माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्राची वाढ विशद करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) नवीन आर्थिक धोरणाचा शेतीक्षेत्रातील मजूरांवर झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.

ब) सेवा उद्योगातील कामगारांच्या कामाचे स्वरूप लिहा.

क) बीपीओ सेंटरमध्ये काम करणाऱ्या कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

ड) किरकोळ वस्तु उत्पादन क्षेत्रावरील नवीन आर्थिक धोरणाच्या परिणामांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) नवीन आर्थिक धोरणाचा वस्तु उत्पादन क्षेत्रातील कामगारांवर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.

ब) भारतातील अनौपचारिकीकरणाचा स्थलांतरीत कामगारांवर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7216

[Total No. of Pages : 4

[6127]-683

T.Y. B.A.

STATISTICS (General - III)

ST-33876 : Operations Research (CC 1F)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36385)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***

Q1) **Attempt <u>each</u> of the following :** **[1M each]**

a) **Choose the correct alternative in each of the following :**

i) Maps of a country is an example of _____ model.

A) analogue B) mathematical
C) verbal D) iconic

ii) Which of the following is not a method to find a solution to the linear programming model?

A) Simplex B) Big-M
C) Graphical D) Hungarian

iii) Every basic feasible solution of a general assignment problem, having a square pay-off matrix of order n, should have assignments equal to _____.

A) $2n + 1$ B) $2n - 1$
C) $m + n - 1$ D) $2(m + n) - 1$

iv) The activity that can be delayed without affecting the execution of the immediate succeeding activity is determined by _____

A) total float B) free float
C) independent float D) slack float

v) The amount of time that is expected to complete the activity is called _____

A) Most likely time B) Most possible time
C) Pessimistic time D) Optimistic time

P.T.O.

b) **State whether <u>each</u> of the following statement is true or false :** **[1M each]**

i) Simulation models are more flexible than mathematical models.

ii) In linear programming, the solution values of decision variables are assumed as continuous values.

iii) The unbalanced Transportation Problem (TP) can be balanced by adding a dummy supply row or demand column as per need.

iv) The tail of an activity represents the start, and head the completion of work.

v) Critical path method is also called an event-oriented technique.

Q2) **Attempt <u>any four</u> of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) How do you validate and implement a mathematical model solution after solving it?

b) Explain the application of Linear Programming (LP) in production management.

c) Write a procedure of the forward pass method in the critical path.

d) Write the step-by-step procedure to obtain the Initial Basic Feasible Solution (IBFS) to the Transportation Problem (TP) by the matrix minima method.

e) Consider a small plant which makes two types of automobile parts, say A and B. It buys casting that are machined, bored and polished. The capacity of machining is 25 per hour for A, 24 per hours for B. The capacity of boring is 28 per hour for A and 35 per hour for B. The capacity of polishing is 35 per hour for A and 25 per hour for B. The company makes profit of 1.20 Rs. on A and 1.40 Rs. on B. Assuming that any combinations of parts A and B can be sold, formulate this problem as a LP model to determine the product mix which would maximize the profit.

f) Draw the network diagram for the following project.

Activity	Time estimate (weeks)
1-2	5
1-3	6
1-4	3
2-5	5
3-6	7
3-7	10
4-7	4
5-8	2
6-8	5
7-9	6
8-9	4

Q3) **Attempt <u>any four</u> of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Explain the analytical method and Monte Carlo method for solving operations research models.

b) Explain the formulation of the simplex method in LP problem (LPP).

c) State the rules of activity on the arrow (AOA) network.

d) For the following activity table, calculate the expected time and variance for each activity.

Activity	to	tm	tp
1-2	6	9	12
1-3	3	4	11
2-4	2	5	14
3-4	4	6	8
3-5	1	1.5	5
2-6	5	6	7
4-6	7	8	15
5-6	1	2	3

e) Solve the following transportation problem by Vogel's approximation method :

Destination / Source	D_1	D_1	D_1	D_1	Supply
S_1	19	30	50	10	7
D_1	70	30	40	60	9
D_1	40	8	70	20	18
Demand	5	8	7	14	34

f) Solve the following LPP graphically :

Maximize $Z = -x_1 + 2x_2$

subject to the constraints :

$x_1 - x_2 \leq -1;$

$-0.5x_1 + x_2 \leq 2$

and $x_1, x_2 \geq 0.$

Q4) **Attempt <u>any two</u> of the following :**

a) i) Explain the test of optimality in a simplex method in different cases. **[4]**

ii) How do you solve degeneracy in TP at an initial solution? **[4]**

iii) Write a note on the judgment phase approach of operations research. **[2]**

b) i) The following is the IBFS of a TP (as shown in bold values in the south-east corner). Perform the two iterations by U-V method. **[8]**

Destination / Plant	D_1	D_2	D_3	D_4
P_1	8	16 70	16 82	0
P_2	32	48 124	32	0 40
P_3	16 144	32 10	48	0

ii) Define the terms: free float and total float. **[2]**

c) i) Write the advantages of duality in LPP. **[5]**

ii) A department of a company has five jobs to be performed. The time (in hours) that each man takes to perform each job is given as : **[5]**

Jobs	Employees				
	I	II	III	IV	V
A	10	5	13	15	16
B	3	9	18	13	6
C	10	7	2	2	2
D	7	11	9	7	12
E	7	9	10	4	12

How should the jobs be allocated one per employee to minimize the total man-hours?

d) i) Explain the step-wise procedure to solve the LPP by Big-M method. **[6]**

ii) Explain the procedure to convert the unbalanced transportation problem as balanced problem. **[4]**

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7217

[Total No. of Pages : 2

[6127] - 684

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36183)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks :70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words each. **[15]**

a) Discuss the importance of Ajanta and Ellora as Ancient Heritage sites.

OR

b) Describe the significance of Bori and Maneghat as important sites of Heritage Tourism.

Q2) Answer the following questions in 300 words each: **[15]**

a) What is Cultural Resource Management?

OR

b) Discuss the types of Museums.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two): **[20]**

a) Which are types of 'Heritage'?
b) How to preserve Ancient Caves?
c) Write in-brief about Chhatrapati Shivaji Maharaj Vastu Sangrahalaya.
d) State the importance of Inamgaon as Heritage Site.

Q4) Write Notes on (any four): **[20]**

a) Concept of Heritage
b) Bhimbetaka
c) Documentation
d) National Museum
e) Deccan college Museum
f) Caves at Nasik

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7217

[6127] - 684

T.Y.B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC-1F : Ancient Heritage and Heritage Management

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (36183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) प्राचीन पर्यटन स्थळे म्हणून अजिंठा आणि वेरूळ यांच्या महत्वाची चर्चा करा.

किंवा

ब) वारसा पर्यटनातील महत्वाची स्थळे म्हणून बोरी आणि नाणेघाट यांचे महत्त्व वर्णन करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) सांस्कृतिक संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय?

किंवा

ब) संग्रहालयांच्या प्रकारांची चर्चा करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) 'वारसा' याचे प्रकार कोणते असतात?

ब) प्राचीन लेण्यांचे जतन कसे करतात?

क) छत्रपती शिवाजी महाराज वस्तु संग्रहालयाविषयी थोडक्यात लिहा.

ड) वारसा स्थळ म्हणून इनामगावचे महत्त्व सांगा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) 'वारसा' ही संकल्पना

ब) भीमबेटका

क) दस्तऐवजीकरण

ड) नॅशनल म्युझियम

इ) डेक्कन कॉलेज संग्रहालय

फ) नाशिकची लेणी

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7218

[Total No. of Pages : 3

[6127]-685
T.Y.B.A.
MATHEMATICS
SEC-1D : FMG-6 Financial Mathematics
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - VI) (36345)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt any five of the following. **[10]**

a) Let S = $\{(q, p) : q = 2p^2 + 10p - 2\}$ be the supply set for a particular good. Find the supply of quantity at $p = 4$.

b) An amount of rupees 15000 is invested at an interest rate 8% per annum. Find the total after 2 year if interest is compounded annually.

c) Compute the principal amount P required to generate an annual income of rupees 10000 at fixed interest rate of 8%.

d) Find rank of matrix $A = \begin{bmatrix} 10 & -25 \\ 3 & -1 \end{bmatrix}$

e) If $A \begin{bmatrix} 11 & 12 \\ 13 & 14 \end{bmatrix}$. Determine the Leontief matrix for A.

f) If the cost function for a commodity is $C(q) = q^5 + 2q^2 + 33$ then find the variable cost function.

g) Define the term 'Break-even point'.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Solve the following system of equations:

$$2x + 6y - 8z = 3,$$
$$x + 3y + 4z = 4,$$
$$3x + 4y + 2z = 1.$$

b) You have offered a gift of either rupees 10000 now or rupees 6000 after seven years. Which will you accept assuming fixed interest rate of 10%. Justify your answer.

c) An amount of rupees 4000 is invested at an interest rate 9% per annum. Find the total after 1 year if the interest is compounded

i) quarterly

ii) monthly

d) Find the rank of the matrix $A = \begin{pmatrix} -5 & 10 & 25 \\ 1 & -2 & 5 \\ 2 & 1 & 3 \end{pmatrix}$

e) Let $A = \begin{pmatrix} 0.3 & 0.1 \\ 0.2 & 0.4 \end{pmatrix}$ represents the matrix of coefficients for an input-output model with two industries. Write the equation that determine the production schedule $\bar{x}$ in terms of external demand $\bar{d}$.

f) Prove that at the break-even point the derivative of a average cost is 0.

Q3) Attempt any four of the following. **[20]**

a) Find the maximum and minimum value of the function $f(x) = 2x^3 - 9x^2 + 12x$ in the interval $[0, 2]$.

b) Let $S = \{(q, p) | 12p - q = 4\}$ and $D = \{(q, p) | 4p + q = 8\}$ be supply and demand sets respectively for a particular market. If an excise tax of rupees 3 per unit is imposed then find the new equilibrium market price and quantity.

c) The supply and demand functions for a commodity are

$q^s(p) = 15p - 41$, $q^D(p) = 40 - 12p$.

Assume that the supplier operate according to the cobweb model. Determine the recurrence equation for the sequence p_t of prices and find the explicit solution if $p_0 = 2.5$.

d) An amount of rupees 7500 is deposited in a bank account at 7% annual interest for 12 years. Find the value of amount after 12 years.

e) Write a note on arbitrage portfolio and state prices.

f) The demand function for a good is $q^D(p) = a + bp + \frac{c}{p}$, for some constants a, b and c. When p = 1, the quantity demanded is 60, when $p = 2$, the quantity demanded is 40 and when $p = 4$, the quantity demanded is 15. Determine the value of constants a, b and c.

Q4) Attempt any two of the following: **[20]**

a) A factory makes two goods grommets and widgets. To produce \$1 worth of grommets requires \$0.3 worth of grommets and \$0.2 worth of widgets. To make \$1 of widgets requires \$0.25 worth of grommets. There is an external demand of \$800 worth of grommets and \$550 worth of widgets. Determine the total production of each commodity.

b) Quality Widgets Limited is an efficient small firm that can not produce more that 10 units of its product per week. If their cost function is $C(q) = q^3 - 10q^2 + 100q + 196$. Determine their

i) Fixed cost
ii) Profit function
iii) Startup point
iv) Break-even point
v) Supply set

c) Suppose an investor invests money in three different assets land, bonds and stocks and three possible states can occur. If the return matrix of the above investment is

$$R=\begin{pmatrix} 0.950 & 0.9 & 1.0 \\ 1.1 & 1.1 & 1.1 \\ 1.2 & 1.15 & 1.25 \end{pmatrix}$$

then show that there is no vector of state prices. Also show that Y = (1000 – 5000 4000) is an arbitrage portfolio.

d) The market for a commodity is governed by supply set $S = \{(q, p) | q - 3p = 5\}$ and demand set $D = \{(q, p) | 2q + p = 7\}$. Then determine

i) The equilibrium set
ii) Supply and demand functions
iii) Inverse supply and inverse demand functions
iv) Sketch supply set S and demand set D.

◀▶ ◀▶ ◀▶

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7219

[Total No. of Pages : 4

[6127]-686
T.Y. B.A.
APPLIED STATISTICS (General)
SEC-1D-ST-34176 : Design of Experiments, Non-Parametric Tests and Statisical Quality Control
(2019 CBCS Pattern) (Semester - VI) (36413)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***
3) ***Use of Statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***
5) ***Graph papers will be provided on request.***

Q1) Attempt each of the following:

A) In each of the following cases, choose the correct alternative: **[1 each]**

a) Run test is used to test:

i) Population mean ii) Population variance

iii) Randomness iv) Population proportion

b) The analysis of variance is a statistical technique to test whether or not:

i) Variance of two samples are equal

ii) Proportion of two or more samples are equal

iii) Median of more than two samples are equal

iv) Mean of two or more population are equal

c) Which of the following is a demension of quality?

i) Hazard rate

ii) Process Capability

iii) Performance

iv) Control Limits

d) Which of the following statement is correct?

i) Treatment sum of square is not always non-negative

ii) Error sum of square is always non-negative

iii) Error mean sum of squares is not always non-negative

iv) Total sum of squares is not always non-negative

e) The c-chart is based on

i) Poisson distribution ii) Binomial distribution

iii) Hypergeometric distribution iv) Normal distribution

P.T.O.

B) State whether each of the given statement is true or false: **[1 each]**

a) In the completely randomized design (CRD), the number of replicates is always the same for all treatments.

b) The precision of design is directly proportional to the number of replicates.

c) Control charts can be used very effectively in the process of hypothesis testing.

d) The p-chart is used for the fraction defectives.

e) Too many runs indicate the given sequence is random.

Q2) Attempt any four of the following: **[5 each]**

a) Describe the 'Randomization and Local control' principles of the design of experiments.

b) Explain in brief the meaning and purpose of statistical quality control.

c) Describe the mathematical model and hypotheses to be tested in CRD with assumptions. Also state estimates of parameters.

d) Obtain the least square estimates of parameters in LSD.

e) On a computer train, the conductor wants to see whether the passengers enter a train in a random manner. He observed the first 20 people with the following sequence of boys (B) and girls (G).

GGBBBGBBGGGGBGGGBBBG

Test the randomness of the entrance of passengers at 1% level of significance.

f) The following data represents the time (in seconds) required to complete the particular task on a machine.

1.5, 2.2, 0.9, 1.3, 2.0, 1.6, 1.7, 1.5, 2.0, 1.2, 1.7

To test the hypothesis that a median of 1.8 seconds is required to complete the task using the sign test. (Use 5% level of significance).

Q3) Attempt any four of the following. **[5 each]**

a) Explain the concept of two-way classification of analysis of variance.

b) State and explain at least three real-life situations where quality control charts are used.

c) Explain a Wilcoxon Signed rank test.

d) State the hypotheses to be tested in LSD. Obtain the expected value of error mean sum of square in it.

e) Explain the concept of control limits (3-sigma limits only) used in control charts. Further state criteria for judging lack of control.

f) Complete the following analysis of the variance table.

Source of Variation	Degree of freedom	Sum of squares	Mean sum of Squares	F -ratio
Treatment	4	250	?	?
Block	?	230	57.5	?
Error	16	?	?	
Total	24	600		

Q4) Attempt any Two of the following:

a) Three varieties of coal were analyzed by taking four samples each. The ash content (gm/kg) in the varieties was found as: **[10]**

Varieties	Samples			
	1	2	3	4
A	8	7	6	7
B	7	6	4	5
C	3	6	5	5

Carry out a one-way analysis of variance and test whether the varieties differ significantly in their ash content at 5% level of significance.

b) The following data indicates the sample mean and range values for 10 subgroups of size 5 items each. **[10]**

Subgroup No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sample Mean (X-bar)	18.8	19.2	18.9	19.3	19.1	18.6	10.8	19.2	18.7	19
Range (R)	0.9	1.2	1.6	1	2	1.8	1.7	0.7	2.1	1.9

Set up X-bar and R-charts, and examine the state of control of the given process. Comment on your results.

c) i) The number of defects in each sample of 20 items are given below.

Item No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
No. of defects	4	3	0	2	0	0	5	0	2	3

Item No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
No. of defects	1	8	7	0	2	5	0	4	6	1

Draw c-chart and check whether the process is under control. Suggest the control limits for future use. **[8]**

ii) State any two differences between a parametric and non-parametric test. **[2]**

d) The following data indicates the percentage of defectives in a sample of size 50 taken at equal intervals of a production process: **[10]**

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
% of defective	0.09	0.11	0.13	0.05	0.14	0.7	0.2	0.13	0.7	0.4

Sample No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
%	0.14	0.06	0.17	0.14	0.17	0.14	0.15	0.7	0.10	0.16

Draw the p-chart to check whether the production process is under control. Suggest the control limits for future use.

◀▶ ◀▶ ◀▶

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7220

[Total No. of Pages : 2

[6127]-687

T.Y.B.A.

G - 3 : PHILOSOPHY

CC - 1F : Socio - Political Philosophy

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (New) (36423) (General)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

a) Elaborate briefly about Radical Feminism.
b) State shortly Mahatma Gandhiji's concept of *Satya*.
c) Write Shortly, what is meant by Political philosophy?
d) State, Mill's Concept of Liberty.
e) Explain, Dr. B. R. Ambedkar's concept of 'fraternity'.

Q2) Write short notes on any three of the following. **[15]**

a) Civil disobedience: A way *Satyaagraha*.
b) Philosophical role of Economics.
c) *Class-Struggle*
d) Dr. B. R. Ambedkar's concept of equality.
e) Social philosophy : A Branch of Philosophy.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Discuss about the nature of ethics.
b) State Mahatma Gandhiji's concept of Ahimsa.
c) Discuss Shorty on the nature of 'Marxist feminism'.
d) Explain shortly, on the concept of Liberalism.

Q4) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

a) Discuss fully the nature and scope of Social Philosophy.
b) State Fully Dr. Ambedkar's the views on Democracy.

♦ ♦ ♦

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7220

[6127]-687
T.Y.B.A.
G - 3 : PHILOSOPHY
CC - 1F : Socio - Political Philosophy
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - VI) (New) (36423) (General)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व पश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) जहाल स्त्रीवादाचे थोडक्यात वर्णन करा.
ब) महात्मा गांधीजींच्या 'सत्य' संकल्पनेची थोडक्यात चर्चा करा.
क) राजकीय तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? थोडक्यात लिहा.
ड) मिलची 'स्वातंत्र्यसंकल्पना' स्पष्ट करा.
इ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची 'बंधुता' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.*2)* कोणत्याही तीन संक्षिप्त टिपांची उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) सविनय कायदेभंग : सत्याग्रहाचा एक मार्ग.
ब) अर्थशास्त्राची तात्त्विक भूमिका.
क) *वर्गसंघर्ष.*
ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची समतेची संकल्पना.
इ) सामाजिक तत्त्वज्ञान : तत्त्वज्ञानाची एक शाखा.

प्र.*3)* खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) नीतिशास्त्राच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
ब) महात्मा गांधीजींची अहिंसा संकल्पना सांगा.
क) मार्क्सवादी स्त्रीवादाचे स्वरूपाची थोडक्यात चर्चा करा.
ड) उदारमतवाद ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सामाजिक तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप व व्याप्तीची सविस्तर चर्चा करा.
ब) डॉ. आंबेडकरांचे लोकशाहीबद्दलचे मत सविस्तर स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-7222

[Total No. of Pages : 2

[6127]-689
T.Y. B.A. (Semester - VI)
FUNCTIONAL ENGLISH
Paper - V : Introduction to Print Media and Writing for Mass Media and Key Competency Modules
(2019 Pattern) (36851) (CBCS)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 40 words. (Any Three) : **[12]**

a) Meaning of Book Review.
b) Mention the purpose of book review.
c) Comment on the characteristics of book review.
d) Explain the types of Book Review.
e) Critical Analysis.

Q2) Write a book review in about 200 words of a book which you have read. **[8]**

Q3) a) Answer the following questions in short (Any Three) : **[12]**

i) Nature of translation in Mass media
ii) Scope for translation in media sector
iii) Writing of Articles in print media
iv) Translating news in print media
v) Merits of a good Translator

b) Translate the following Marathi news item into English. **[8]**

ऐन मे महिन्यात कोसळधारा

नागपूर : पावसाळा असल्यासारखी पावसाची झड रविवारी नागपूरकरांनी ऐन मे महिन्यात अनुभवली. प्रादेशिक हवामान खात्यानुसार, १० मेपर्यंत विदर्भात पावसाळी परिस्थिती कायम राहणार आहे.

रविवारी शहर व विदर्भातील सर्वच जिल्ह्यांमध्ये जोरदार पाऊस झाला. दुपारी १२ वाजेनंतर पावसाने काही काळासाठी विश्रांती घेतली; तरीही दिवसभर पावसाळी वातावरण होते.

हवामान खात्याच्या अंदाजानुसार, चार मेपर्यंत विदर्भातील सर्वच जिल्ह्यांत दमदार पावसाची अपेक्षा आहे. पुढील चारही दिवस विदर्भाला 'येलो अॅलर्ट' देण्यात आला आहे. या काळाच सर्वच जिल्ह्यांत ४० ते ५० किमी प्रतितास या वेगाने वारे वाहण्याची शक्यता आहे.

P.T.O.

Q4) a) Give Marathi or Hindi words/phrases for the English words. **[5]**

i) Management

ii) Leaflet

iii) Accountant

iv) Website

v) Documentary

vi) Notice

vii) Conference

viii) Time-table

ix) Secretary

x) Cooperation

b) Translate the following passage into Marathi/Hindi : **[5]**

Water is invaluable gods gift for all of us. No one of us could live without water. Every time we need water: when we are thirsty. We need water in our daily life from morning till evening. Water gives us life. And so it has another name called life. Every area needs water. Farmers in the field also need water, industrialists also need water and water is needed for hydropower generation, so it is needed in every sector. Without water you can't imagine your life Rivers, wells, lakes, oceans, etc are all sources of water which are being depleted by human being's day by day. Three-quarters of the earth is covered with water. But still we want to save water because we have very low percentage of pure drinking water. Therefore, it is necessary to conserve water.

Q5) a) Short answer questions on essentials of film. (Any Three) : **[12]**

i) Elements of short films

ii) Choreography

iii) Role of costume and make up in film making

iv) Role of a director in film making.

v) Documentary film and feature film.

b) Write a short review in about 200 words of an animated movie that you have recently watched. **[8]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7223

[Total No. of Pages : 2

[6127]-690

T.Y. B.A. (Vocational)

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Entrepreneurship and Human Resources Development for Tourism -VI

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-VI) (Paper-VI) (36861)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer any eight (Around 20 words each). **[16]**

a) What is business?

b) Who is experienced entrepreneur?

c) Explain the concept of social entrepreneurship.

d) How important is business plan?

e) How one can grow business in tourism sector?

f) Define travel business.

g) Define entrepreneurship.

h) Where is HRD ministry of India located?

i) What are the components of HRD?

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each). **[18]**

a) What strategies can entrepreneurs employ to differentiate themselves in a competitive tourism market?

b) What strategies should entrepreneurs adopt to ensure sustainability and responsible tourism practices in their businesses?

c) What role does market research to setup business?

d) What is entrepreneurship in context of the tourism industry?

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each). **[16]**

a) Elaborate the concept understanding customers and analysing competition.

b) What opportunities for entrepreneurs to provide technology-driven solutions that improve convenience and safety for travellers?

c) What are the primary aims of HRD within organizations?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each). **[20]**

a) What is job analysis, and why is it crucial for organizations in various industries, including tourism?

b) What are the main obstacles faced by entrepreneurs in the tourism sector?

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P7224

[Total No. of Pages : 2

[6127]-691
T.Y.B.A.
SEC2D : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC
रागसंगीत गायन
(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36214) (32620)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : *1)* सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* नंद रागाच्या मध्यलय बंदिशीचे स्वरलेखन करा अथवा नंद रागाची माहिती लिहा. **[5]**

प्र.*2)* पुरिया रागाची विस्तृत शास्त्रोक्त माहिती लिहा. **[5]**

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**
अ) दादरा
ब) केहरवा
क) एकताल

प्र.*4)* व्याख्या लिहा. **[5]**
अ) शुद्धस्वर
ब) कोमलस्वर
क) तीव्रस्वर
ड) अवरोह
इ) वादीस्वर

प्र.*5)* चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**
अ) उस्ताद बिस्मिल्ला खान
ब) बैजू बावरा
क) पं. वि.दि. पलुस्कर

प्र.*6)* निबंध लिहा. (कोणताही एक) **[5]**
अ) सुगमसंगीत शैली
ब) धृपद
क) कंठसाधनेचे महत्त्व

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

P7224

[6127]-691
T.Y.B.A.
SEC2D : SKILL DEVELOPMENT IN MUSIC
तबला
(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)
(2019 Credit Pattern) (Semester - VI) (36214) (32620)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना : *1)* सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* रागसंगीताविषयी लिहा. **[5]**

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**

अ) एकताल
ब) आडाचौताल
क) चौताल

प्र.*3)* तबल्यातील प्रमुख घराण्याबाबत लिहा. **[5]**

प्र.*4)* दिल्लीबाज विषयी लिहा. **[5]**

प्र.*5)* निबंध लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) साथसगतीचे तंत्र
ब) रागसंगीत
क) भक्तीसंगीत

प्र.*6)* जीवन चरित्र लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) पं. सामता प्रसाद
ब) अहमदजान थिरकवा
क) उस्ताद बिस्मिल्ला खान

